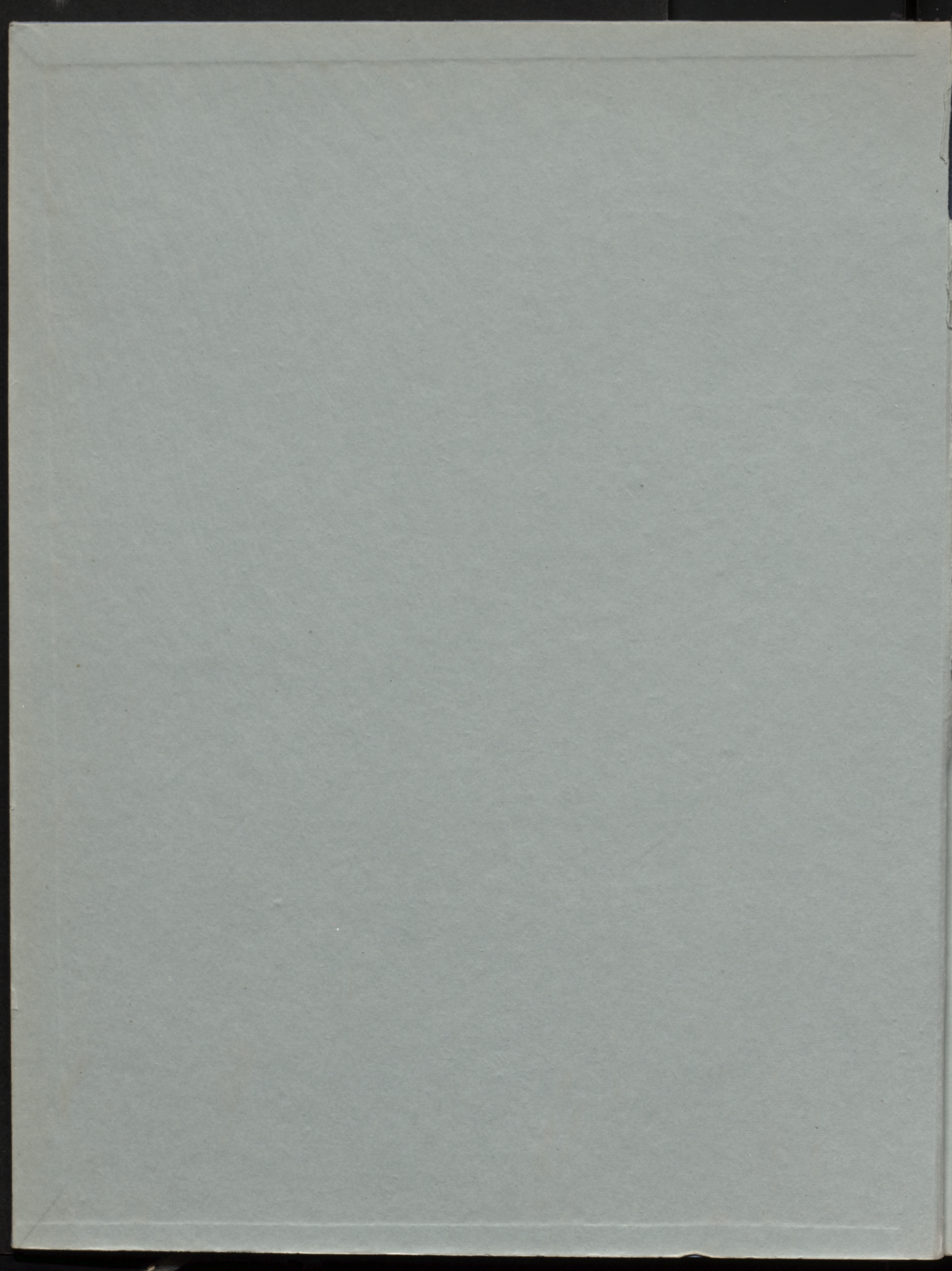
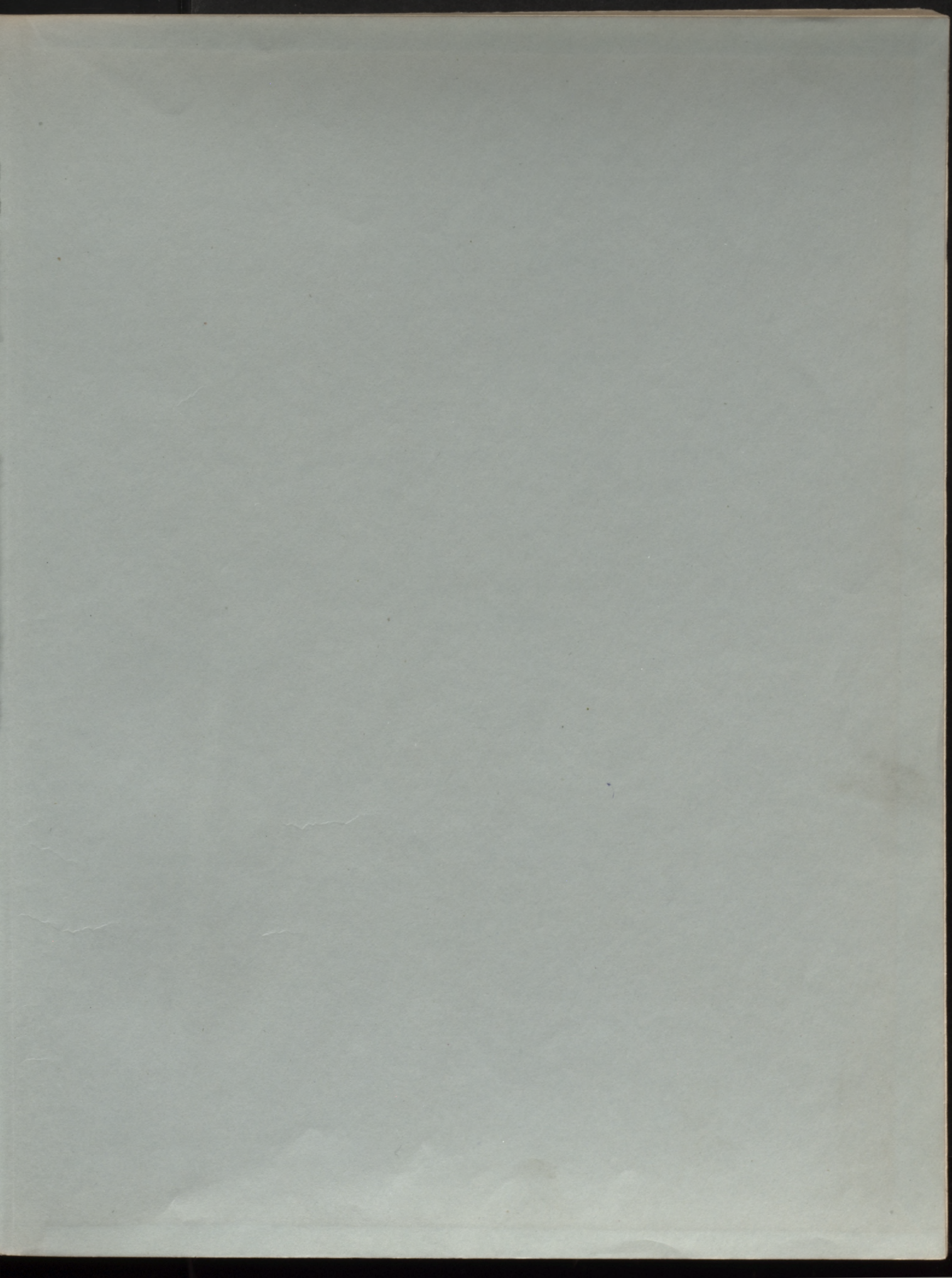

93-5
7

MATERIĀLI

par vācu okupācijas varas un vācu
armijas Latvijai Otrā pasaules karā
nodarītiem zaudējumiem

B

93-5

L 7

L
9

Nav publicējams.

M A T E R I A L I
PAR VACU OKUPACIJAS VARAS UN VACU ARMIJAS
LATVIJAI OTRĀ PASAULES KARĀ NODARĪTIEM
ZAUDEJUMIEM.

Latvijas sūtniecība Londonā.

1956.gadā.

80

LATVIJAS NACIŅĀLĀ
BIBLIOTĒKA

~~93~~ 3.342

0302020280

Viens no mūsu trimdas laika uzdevumiem ir sagatavoties tam brīdim, kad kļūsim brīvi un neatkarīgi un varēsim pieteikt un prasīt tos zaudējumus, ko svešas okupācijas varas mums nodarījušas.

Pētīšanas vajadzība nav atliekama, jo laika tecējumā notikumi var aizmirsties. Šodien mūsu vidū vēl ir daudz tādu darbinieku, kuriem mūsu valsts un tautas saimniecība ir pazīstama un kuri paši piedalījušies viņas celšanā, vadīšanā un kārtošanā, un kuru acu priekšā vēlāk norisinājušies notikumi, kas minētos zaudējumus sagādājuši.

Mēs nevaram iepriekš zināt, kad un kādos apstākļos var pienākt brīdis pēc vajadzības deklarēt nodarītos zaudējumus, bet tas var nākt negaidot.

Londonā, 1951. gada oktobrī.

Kārlis Zariņš
Latvijas valdības ārkārtējo pilnvaru
nesējs un sūtnis Lielbritānijā.

PRIEKŠVARDS.

Zaudējumu pētīšanas darbs uzsākts Latvijas nacionālās valdības ārkārtējo pilnvaru nesēja sūtņa K.Zariņa uzdevumā.

Pētīšanas darba motīvus sūtnis K.Zariņš ir izteicis savā 1951.gada oktobra aicinājumā bij. valsts un saimnieciskiem darbiniekiem, aicināfams viņus zaudējumu pētīšanas darba talciniekos, norādīdams, ka vācu karaspēka un vācu okupācijas nodarīto zaudējumu deklarēšanas vajadzība var iestāties negaidot.

Agrāki vai vēlāki, jautājums par Latvijai nodarītiem zaudējumiem kādreiz tiks diskutēts. Vai tas notiks Otrā Pasaules Kara miera slēgšanas sarunās, vai kādā citā mums vēl nepārskatamā starptautisko notikumu risinājumā, to šodien mēs nezinam. Mūsu pienākums ir rūpēties, lai pienācīgā laikā mūsu rīcībā būtu materiāli un dati par nodarīto zaudējumu apmēriem.

No abām varām - Padomju Savienības un Vācijas -kuļu okupācijas un kara darbība Otrā pasaules kara periodā Latvijai nodarīja smagus zaudējumus, zaudējumu pētīšanas darbs sākts ar vācu okupāciju. Tas darīts tāpēc, ka vācu okupācijas posms ir noslēdzies un okupācijas sagādāto zaudējumu apmēri ir pietiekami pārskatami.

Vai trimdas apstākļos kara un okupācijas zaudējumu konstatēšana vispār iespējama un vai precīzākas izvešanas labad tāds darbs nebūtu atstājams uz vēlāku laiku?

Nav šaubu, ka mūsu zemes tagadējā okupanta (Padomju Savienības) nodarīto zaudējumu konstatēšanai ir jānotiek kājas apstākļos, un jānotiek tūlīt pēc šīs okupācijas izbeigšanās. Tā būs izdarāma parastā zaudējumu pieteikumu kārtībā.

Gluži pretejs tomēr sakams par Vācijas nodarītiem zaudējumiem. Pirmkārt, jau tāpēc vien, ka vajadzība zināt nodarīto zaudējumu apmērus var iestāties vēl pirms Latvijas neatkarības atjaunošanas. Otrkārt, ar katru gadu, kas vācu oku-

pācijas laiku no mums attālina, mēs vairāk un vairāk zaudējam pārskatamību par tā laika notikumiem, jo nevien pārskatamība pamazam izbāl, bet arī agrāko darbinieku rindas ar katru gadu kļūst retākas.

Padomju Savienības okupācija, ar savām nacionalizācijām un sociāliem pārkārtojumiem, Latvijas agrāko saimniecisko iekārtu starplaikā būs pārvērtusi un sajaukusi līdz nepazīšanai, kādēļ jāšaubās, vai arī mājas apstākļos vācu kara spēka un okupācijas varas nodarītos zaudējumus spēsim labāki konstatēt, kā to patreiz vēl varam izdarīt, kaut arī trimdas apstākļos.

Stipru pamudinājumu zaudējumu pētīšanas darbam deva kāds Lielbritānijas ārlietu ministrijas 1951.gada pieprasījums par Latvijas pirmskara prasībām pret Vāciju.

Nupat minētajā jautājumā š.g.27.februārī R.-Vācija parakstīja līgumu, vienojoties ar 20 kreditoru valstīm par savu pirmskara parādu nokārtošanas kārtību un veidu. Sarunas un līguma slēgšana notika Londonā. Kā jau minēts, līgums gan skar tikai pirmskara parādus, tomēr līgumā atrodams arī norādījums uz Otrā pasaules kara zaudējumu prasībām. Tā, līguma 5.nod. 2.pantā ir paskaidrots, ka:

"Eine Prüfung der aus dem Zweiten Weltkriege herrührenden Forderungen von Staaten, die sich mit Deutschland im Kriegszustand befanden oder deren Gebiet von Deutschland besetzt war, und von Staatsangehörigen dieser Staaten gegen das Reich und im Auftrage des Reiches handelnde Stellen oder Personen, einschliesslich der Kosten der deutschen Besatzung, der während der Besatzung auf Verrechnungskosten erworbenen Guthaben sowie der Forderungen gegen die Reichskreditkassen, wird bis zu den erforderlichen Regelungen der Reparationsfrage zurückgestellt."

Uz to laiku arī Latvijas prasības nedrīkstētu būt nezināmas.

Zaudējumu pētīšanas darbs uzsākts 1951.gada 1.oktobrī, kādam nolūkam pie Latvijas sūtniecības Londonā pieaicināja

bijušo Fin.min.Valsts saimniecības dep-ta direktoru un par līdzstrādniekiem-korespondentiem aicināja daudzus trimdā esošos bijušos valsts, pašvaldību, saimnieciskos u.c.darbiniekus.1952.gada novembra mēnesī notikušajā lietpratēju sanāksmē pieņēma atzinumus, uz kādiem principiem pētīšanas darbs ir izdarams. Atzīstot, ka tas darams tautsaimnieciskā nozīmē par visām mūsu redzamākām saimniecības nozarēm, izejot no ražojumu produkcijas 1939.gadā un izmantojot ziņas un datus, no kuriem secināmi preču un materiālu daudzumi, kas nonākuši okupantu rokās un ka pētījumi par pilsoņu mantiskiem zaudējumiem nav izvedami.Tāpat zaudējumi-kas cēlušies no ēku, tiltu, uzņēmumu iekārtu, satiksmes līdzekļu (arī dzelzceļu), veselības iestāžu, muzeju, dzīvokļu iekārtu u.t.t.bojāšanas, iznīcināšanas vai piesavināšanas - nav aplēsti, jo ārpus Latvijas robežām viņu noteikšana ir neiespējama datu trūkuma dēļ.Arī šo zaudējumu apmēri būs ievērojami, tomēr daudz zemāki, nekā šinī sakopojumā aplēstie.Atsaucība no mūsu saimniecisko darbinieku puses bija ļoti plaša un viņu sniegtās ziņas un materiāli teicami.

Pateicoties minētam ir izdevies zaudējumus aplēst gandrīz vai visām redzamākām tautsaimniecības ražojošām nozarēm. Jau aplēsto zaudējumu apmēri vien ir graužoši un apgaismo Hitleriskās Vācijas izrīcību mūsu tautas un zemes izmantošanā.Izmantošana bija sistemātiska un iepriekš izplānota.Zaudējumu aplēšanas darbs bija iespējams pateicoties lielai atsaucībai no mūsu saimniecisko darbinieku un lietpratēju puses.It īpaši lielu atbalstu jautājumos par zaudējumu uzstādīšanas principiem un viņu apstrādāšanas veidu snieguši mag.oec.Br.Pavasars un mag.oec.A.Landsmanis, prof.Bokalders un jurists J.Grinbergs.Izsmēlošus zaudējumu aprēķinus par mūsu rūpniecību devis mag.oec.Br.Pavasars, par lauksaimniecību agr.P.Grāvis un mežiem -mācīts mežkopis A.Padēls.Visiem līdzstrādniekiem sirsnīga pateicība.

J.Skujēvics.

The following information was obtained from the records of the
 Department of the Interior, Bureau of Land Management, on the
 subject of the land owned by the United States in the
 State of California, and more particularly in the
 County of San Diego, and is being furnished to you for
 your information. The land is situated in the
 Township of San Marcos, Range 14 North, and
 is more or less bounded by the following sections:
 Section 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15,
 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29,
 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43,
 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57,
 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71,
 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85,
 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99,
 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110,
 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121,
 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132,
 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143,
 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154,
 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165,
 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176,
 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187,
 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198,
 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209,
 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220,
 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231,
 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242,
 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253,
 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264,
 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275,
 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286,
 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297,
 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308,
 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319,
 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330,
 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341,
 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352,
 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363,
 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374,
 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385,
 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396,
 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407,
 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418,
 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429,
 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440,
 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451,
 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462,
 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473,
 474, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484,
 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495,
 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506,
 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517,
 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 528,
 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539,
 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550,
 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561,
 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572,
 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583,
 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594,
 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605,
 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616,
 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627,
 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638,
 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649,
 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660,
 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671,
 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682,
 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 691, 692, 693,
 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704,
 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715,
 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726,
 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737,
 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748,
 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759,
 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770,
 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 778, 779, 780, 781,
 782, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 790, 791, 792,
 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803,
 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814,
 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825,
 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836,
 837, 838, 839, 840, 841, 842, 843, 844, 845, 846, 847,
 848, 849, 850, 851, 852, 853, 854, 855, 856, 857, 858,
 859, 860, 861, 862, 863, 864, 865, 866, 867, 868, 869,
 870, 871, 872, 873, 874, 875, 876, 877, 878, 879, 880,
 881, 882, 883, 884, 885, 886, 887, 888, 889, 890, 891,
 892, 893, 894, 895, 896, 897, 898, 899, 900, 901, 902,
 903, 904, 905, 906, 907, 908, 909, 910, 911, 912, 913,
 914, 915, 916, 917, 918, 919, 920, 921, 922, 923, 924,
 925, 926, 927, 928, 929, 930, 931, 932, 933, 934, 935,
 936, 937, 938, 939, 940, 941, 942, 943, 944, 945, 946,
 947, 948, 949, 950, 951, 952, 953, 954, 955, 956, 957,
 958, 959, 960, 961, 962, 963, 964, 965, 966, 967, 968,
 969, 970, 971, 972, 973, 974, 975, 976, 977, 978, 979,
 980, 981, 982, 983, 984, 985, 986, 987, 988, 989, 990,
 991, 992, 993, 994, 995, 996, 997, 998, 999, 1000.

ZAUDĒJUMU ATLIDZĪBAS PRASĪBAS TIESISKIE PAMATI.

Suverēno valstu savstarpējās attiecībās jautājumus par nodarītiem zaudējumiem - vai tie būtu kara jeb cita rakstura zaudējumi - normāli izkārtoti vadoties no prasību tiesiskiem pamatiem un atbildētāja finansiālām spējām, vienojoties par to miera ceļā savstarpēja līguma veidā, jeb to nosaka Haġas starptautiskā tiesa resp. arbitrāža.

Bet kā tad īsti ir ar mūsu prasības tiesiskiem pamatiem attiecībā uz Vāciju? Uz ko tā īsti balstās un kā mēs to pamatosim kāda starptautiska foruma priekšā jeb iepretim Vācijai? Tā kā mūsu stāvoklis sarežģijās sakarā ar divām okupācijām, pie kam vācu okupācija bija otrā, tad vispirms ir nepieciešami apskatīt pirmo okupāciju un šīs okupācijas varas rīcību.

Pad.Savienības agresija pret Baltijas valstīm ir viegli pierādama lieta un par to galvu nebūtu ko lauzīt. Pietiek iepazīties ar Pad.Savienības noslēgtiem neuzbrukšanas līgumiem ar Baltijas valstīm, kā arī ar konvencijām par agresijas definīciju, kādas tā noslēdza 1933.g.ar Baltijas valstīm, vai arī izlasīt Pad.Savienības 1938.g.izdoto grāmatu "Protiv agressii" ar Litvinova runām Tautu Savienībā sakarā ar Abisinijas pakļaušanu Itālijai un Austrijas "anšlusu" Vācijai, lai pārliecinātos, ka viss tas, ko Pad.S-ba starptautiskos līgumos un savu pārstāvju oficiālās deklarācijās ir atzinusi par tīro agresiju, ir pati pilnā mērā pielietojusi iepretim Latvijai.

Bet mēs arī zinām, ka lietpratēji valsts un starptautisko tiesību jautājumos atzīst, ka stāvoklis attiecībā uz

Latviju sarežģījās ar to, ka Latvijas valdība nav savā vārdā pret Pad.S-bas agresiju protestējusi.

Sakarā ar to arī nevar runāt par kara stāvokli starp Latviju un Padomju Savienību. Atliek tikai viena iespēja, proti, uzturēt un vispusīgi apgaismot fiktivitāti, kādā Latvijas padomju republikas nodibināšana notikusi, neskatoties uz to, ka Pad.S-ba no paša sākuma visus iebildumus pret valststiesiskām pārmaiņām centās atspēkot ar Latvijas valdības līdzdalību.

No Latvijas padomju republikas radīšanas likumības atkarajās arī viss turpmākais: tās vārdā tika izteikta vēlētāņu iekļauties Padomju Savienībā un tā, proti, Latvijas padomju republika (nevis Latvijas Republika!) tika uzņemta Pad.S-bā.

Apskatot jautājumu par Latvijas okupāciju caur Vācijas karaspēku un šī okupanta tiesībām Latvijā, rodās divas varbūtības:

1/ Ja Latvija nav Padomju Savienības sastāvdaļa, bet vienīgi okupēta teritorija.

Šinī gadījumā Latviju nevar uzskatīt par kara stāvoklī esošu ar Vāciju un pēdējā nebija tiesīga pārņemt nedz Latvijas valsts pārvaldi, nedz pašvaldību pārvaldi, nedz juridisko vai fizisko personu privāto mantu, nedz izdarīt rekvizīcijas, ņemt nodokļus un nodevas u.t.t. Vienīgais, ko tā bija tiesīga paņemt, bija Pad.S-bas kara ieroči un materiāli, kā arī Pad.S-bas mantu, kuru tā bija ievedusi vai legāli ieguvusi Latvijā. Par visām citām vērtībām, kuras vācu okupācijas vara paņēma, izlietoja, aizveda vai iznīcināja, kā arī

par visiem pakalpojumiem - Vācijai ir pienākums tos atlīdzināt pilnā apmērā.

2/ Ja Vācijai izdodās pierādīt, ka Latvija pirms vācu okupācijas bija legala Pad. S-bas sastāvdaļa.

Šinī gadījumā stājās spēkā Hugas 1907.g.konvencijas noteikumi par karavedēju tiesībām okupētā ienaidnieka teritorijā. Konvencijas 2.pants paredz, ka tā piemērojama vienīgi tanī gadījumā, ja visi karojošie ir tai pievienojušies. No formālās puses jautājums ir skaidrs, jo Vācija šo konvenciju ratificēja tūlīt pēc tās noslēgšanas, bet Pad. S-ba paziņoja ar Molotova 27.apriļa 1942.g.cirkulārnotu, ka tā šo konvenciju piemēros uz reciprocitātes pamata.

Šinī gadījumā konvencija piešķir okupantam šādas tiesības:

- 1) ņemt nodokļus, muitas un nodevas administratīvās pārvaldes izdevumu un okupētā apgabala karaspēka vajadzību segšanai (48,49.p.);
- 2) ņemt naturālnodevas un prasīt pakalpojumus no pašvaldībām un iedzīvotājiem okupācijas karaspēka vajadzībām (52.p.)

Tālāk konvencija nosaka, ka okupantam ir tiesība pārņemt valsts mantu, bet atsavināt tā drīkst tikai kustamo valsts mantu, ja tā noder kara vešanai, turpretim pašvaldību un privātais īpašums ir jārespektē. Pieņemot, ka Latvija ir Pad.S-bas sastāvdaļa. vācu okupācijas varai bija tiesība rīkoties ar mantu saskaņā ar Pad.S-bas 1938.g.konstituciju, kuras 5.-10. p.paredz sekojošās mantu kategorijas:

- 1/valsts, resp.visas tautas īpašumu;
- 2/kolchozu īpašumu;
- 3/kooperatīvo īpašumu un
- 4/privāto īpašumu.

Pašvaldību īpašumu Pad.S-bas tiesības nepazīst, jo vietējās padomes ir reizē arī centrālo valsts iestāžu izpildu orgāni. Kolchozu Latvijā vēl nebija. Kooperatīvu īpašumus vācu vara nebija tiesīga pārņemt, bet ņemot vērā tās tendenci saņemt visu saimniecisko varu savās rokās, tā to centās pāņemt ar komisarisko pārvaldnieku iecelšanu kooperatīviem uzņēmumiem.

Tā tad pielaižot otro varbūtību un ņemot vērā, ka karš tika vests kā Savienības, tā arī atsevišķo republiku vārdā, vācu okupācijas vara bija tiesīga ņemt Latvijā nodokļus un naturālnodevas uz okupētās Pad.S-bas teritorijas tur stacionētā karaspēka vajadzībām.

Tādā gadījumā mums nebūtu tiesiska pamata atlīdzības prasīšanai par visiem nodokļiem, nodevām, naturālnodevām un pakalpojumiem, kurus vācu okupācijas vara saņēma no Latvijas, bet vienīgi varam prasīt atlīdzību par vēl nesamaksātām naturālnodevām un pakalpojumiem, par okupācijas varas izlaisto naudu, par cik tā vēl būtu palikusi Latvijā pēc okupācijas izbeigšanās, kā arī par vērtībām, kuras okupācijas vara piesavinājās vai iznīcināja preteji šīs konvencijas noteikumiem.

Praksē vācu vara, vadoties no principa "law is that which is useful to the German nation", atkārtoti pārkāpa Hagas konvencijas noteikumus, proti:

- 1/ievestot okupētos apgabalos vācu parauga administrāciju, vācu likumus un vācu tiesas (43.p.);
- 2/mobilizējot okupēto apgabalu iedzīvotājus piespiestā kārtā (45.,52.p.);

- 3/konfiscējot ne tikai kustamo valsts īpašumu, kas bija noderīgs kara vešanai, bet faktiski piesavinājoties visus valsts īpašumus (53.p.);
- 4/atsavīrējot pārņemtos valsts īpašumus (55.p.);
- 5/nosakot okupēto valsts naudas kursu nesamērīgi zemu, kas nozīmēja apslēptu rekvizīciju (52.p.), kā arī uzpērkot iedzīvotāju privātos īpašumus par neatbilstoši zemu cenu (46.p.);
- 6/piesavinājoties un aizvedot pašvaldību un privāto mantu, saimniecisko uzņēmumu iekārtas u.t.t. (46,55.56.p.)

Tāpēc otrā koncepcija resp.Hagas konvencijas piemērošana mums ir ne tikai politiski un tiesiski nepieņemama, bet arī finansiāli neizdevīga. Pirmkārt, tas nozīmētu atzīšanu, ka Latvija ir Pad. S-bas legāla sastāvdaļa, otrkārt, šāds stāvoklis dod Vācijai daudz plašākas tiesības attiecībā uz okupēto teritoriju un tur esošām vērtībām.

Bez tā vēl jāaizrāda uz citu, ļoti svarīgu apstākli. Pielaižot, ka Latvija ir legāla Pad.S-bas sastāvdaļa, tad ja Pad.S-ba noslēgtu miera līgumu ar Vāciju, ar kuru pirmā atteiktos no plašākas kara zaudējumu atlīdzības, Vāformāli būtu atbrīvota no šo zaudējumu atlīdzības Latvijai.

Tā tad nevien zīmējoties uz Latvijas atbrīvošanu, bet arī attiecībā uz kara zaudējumu atlīdzības jautājumu, mums vienīgi pieņemamā politiskā koncepcija ir, ka Latvija nav legāla Pad.S-bas sastāvdaļa, bet p r e t t i e s i s k i o k u p ē t a t e r i t o r i j a . Vācijas - Pad.S-bas 23.aug. 1939.g.līgums bija bāze abu valstu agresīvās politikas sākšanai pret Poliju, Baltijas valstīm un Somiju. Abu valstu savstarpējā agresijas atzīšana tomēr vēl nenozīmē starptautiski-tiesiskā pamatojuma radīšanu šādai agresijai, pilnīgi neatkarīgi no tā, ar kādiem

līdzekļiem tā tiktu aizplīvurota. Bet arī tas vēl nav pietiekošs ierādājums pierāda latvju tautas nepārtaukta pretestība šai agresijai.

Sakarā ar to, katrā formālā akcijā, kas līdz šim ir vērstā pret Pad. S-bas agresiju, kā arī katrā faktiskā latvju tautas pretestības akcijā pret Pad. S-bas okupāciju ir sistemātiski jāizceļ kā pierādījums tam, ka itkā visas tautas vārdā izteiktā vēlēsšanās iekļauties Pad. S-bā ir tikai rupjš tautas vairākuma gribas viltojums. Šai sakarībā it sevišķi no svara ir sakopot, sistemātiski apstrādāt un publicēt materiālus par sekojošiem faktiem:

- 1/Latvijas pilnvaroto pārstāvju protesti sakarā ar Pad. S-bas agresiju, kuri aizvietotu izpalikušo valdības protestu;
- 2/latvju tautas pretestības kustība Pad.S-bas pirmās okupācijas laikā;
- 3/latviešu legionā cīņā pret Pad.S-bu, kā visas latvju tautas bruņotā pretestība Pad.S-bas agresijai;
- 4/partizāņu cīņas Latvijā Pad.S-bas otrās okupācijas laikā;
- 5/latviešu politisko un sabiedrisko organizāciju protesti pēc kara.

Pēc Vācijas kapitulācijas ir daudz runāts un rakstīts par latviešu pretestības kustību un slepeno organizāciju cīņu pret vācu okupāciju, par ko vācu okupācijas laikā mēs dzirdējam ļoti maz. Bet mēs daudz zinām gan par tautas pretestību Pad.S-bas varai, kā pirmajā, tā otrajā okupācijas periodā.

V i s i v ē s t u r i s k i e m a t e r i ā l i p a r t a u t a s p r e t e s t ī b u u n m ū s u p ā r s t ā v j u p r o t e s t i e m i r s i s t e m ā t i s k i s a k o p o j a m i u n a p s t r ā d ā j a m i v i e n ā v i e t ā, k u r a s d a r b a r e z u l t ā t s b ū t u l a b ā k a i s p i e r ā d ī j u m s p a r v i s a s l a t v j u t a u t a s p r e t e s t ī b u P a d . S - b a s o k u p ā c i j a i .

Vēl vienam, tīri politiskas dabas apstāklim būtu ļoti svarīga, pat izšķiroša nozīme, proti, neatkarīgās Latvijas republikas atzīšanas atjaunošanai no Vācijas puses Pielaižot, ka Hitlera valdība būtu atzinusi Latvijas inkorporāciju Pad.Savienībā, tad tomēr inkorporācijas atzīšana ir cieši saistīta arī ar citiem starptautiski-tiesiskiem aktiem, no kuriem daļa jau Nirnbergas procesā ir atzīta par noziedzīgiem, bet citi nav pārņemti no tagadējās Rietumvācijas valdības kā tiesisks mantojums. Sakarā ar to Latvijas-Vācijas 1920.g.15.jūlija miera līgums, ar kuru Vācijā kā pirmā valsts (neskaitot pārējās Baltijas valstis) atzina Latvijas neatkarību, vēl ir pilnā mērā spēkā un ir saistošs abām pusēm. Tāpēc nevarētu būt nekādu tiesisku šķēršļu diplomātisko sakaru formālai atjaunošanai, kas nozīmētu Latvijas neatkarības atzīšanas atjaunošanu.

Augstāk minētie apstākļi un motīvi noved pie pārlicēbas, ka mūsu pienākums ir izsmeloši informēt mūsu piekritīgās instances par šo apstākļu lielo nozīmi arī zaudējumu prasības tiesisko pamatu formulēšanai un uzturēšanai pret abiem agresoriem.

VĀCU OKUPACIJAS KVALIFICEJUMS .

Tiklab no Vācijas valdības, kā arī no vācu okupācijas varas nesēju nostājas bija saprotams, ka okupēto Latviju tie uzskata par teritoriju, ko Vācija atkarojusi no Padomju Savienības. Pat Latvijas teritorijas apzīmējumā no Latvijas vārda lietošanas izvairījās, nosaucot Latviju par Gebiet des Generalkommissariats in Riga.

Vācu okupācijas vara turēdamies pie šādiem saviem uzskatiem, acimredzot gribēja izmantot visus tos labumus, ko tāda "iekarota ienaidnieka zeme" tiem saimnieciskā laukā pavēra. (Atsaukdamiem uz ^{lielinieku} valdīšanas laika nacionalizācijas aktiem, ar kuriem visa redzamākā privātiem piederošā manta bija padarīta par valsts mantu, tie centās un arī panāca šīs mantas sagrābšanu. Šo mantu okupācijas vara uzskatīja par it kā automātiski pārgājušu Vācijas rīcībā.)

Tie sevi turēja par zemes pirmokupantiem. Tomēr savā pirmokupanta stājā vāci nebija konsekventi, ko varēja secināt no viņu pašu nedrošības savas stājas kvalifikācijā. Tā piem. latviešu tauta visā vācu okupācijas laikā svinēja savus valsts svētkus, dziedāja valsts himnu, izkāra sarkanbaltos karogus, reprivatizētie kuģi brauca zem nacionālā karoga, latviešu iestādes lietoja oficiālos zīmogus, latviešu karavīri nesa nacionālo krāsu zīmbolu, etc. Okupācijas vara visam tam šķēršļus nelika.

Lai vācu okupāciju varētu vērtēt tiesiski atbilstošā skatījumā, ir nepieciešami vispārīgs aplūkot mūsu zemes pir-

mā okupanta stāvokli un tiesības, ar kurām otrais okupants (Vācija) savas tiesības tik ļoti centās pamatot.

Mums labi zināms, ka Padomju Savienība apgalvo, ka tikai tautas gribas izpauduma rezultātā Latvijas iedzīvotāji savas valsts agrāko iekārtu pārkārtojuši uz padomju iekārtu un labprātīgi atteikušies arī no savas valsts neatkarības, iekļaudamies Padomju Savienībā.

Kā vienmēr, tā arī šinī gadījumā Padomju Savienība savas netiesiskās izdarības jau no sākta gala centās aizplīvurot. Tāpēc ilgu laiku brīvā pasaule nespēja vai arī negribēja saprast Kremļa lomu Baltijas valstu neatkarības likvidēšanā.

Cik neierobežota ir Padomju Savienības divkosība un viņas melīgums, redzams no viņas notas Vācijai, sakarā ar Čekoslovākijas kapitulēšanu Hitlera diktāta priekšā. Nota skan:

"The Soviet Government is not aware of any State Constitution that entitles the head of a State to abolish its independent existence as a State without the consent of his people. It is difficult to admit that any people would voluntarily agree to the destruction of their independence and their inclusion in another State, still less a people that for hundreds of years fought for their independence and for 20 years maintained their independence."

DOCUMENTS ON INTERNATIONAL AFFAIRS: 1939-1946. Vol. 1 March to September, 1939. Edited by Arnold Toynbee. London: Royal Institute of International Affairs 1951.

Bez jebkādas korigēšanas teiktais varētu attiekties arī uz Latviju. Bet Kremļa vīri nevadās no taisnības.

Būtu lieki kavēties pie 1920. gada miera līguma, pie 1939. gada savstarpējā palīdzības pakta un pie visiem pārējiem līgumiem, kurus Padomju Savienība ar Latvijas Republiku

savā laikā bija slēgusi un kurus tā bez kāda iemesla 1940. gada jūnijā atkal lauza, iebrūkot Latvijā ar militāro spēku.

Padomju Savienības rīcība ir kaila agresija un šķiet, ka šo faktu noliegt, vai padarīt par kaut ko citu, pat Padomju Savienībai nebūs iespējams. Tāpēc tā savu argumentāciju centrē nevis uz okupācijas sākuma notikumiem, bet gan uz turpmāk sekojošiem notikumiem. Par nožēlošanu, stāvoklis tiešam komplicējās ar tiem notikumiem, kas sekoja pēc 1940. gada 17. jūnija un kurus okupants apzīmē par "tautas spontānās gribas izpausmi".

Rīcība, ar kādu Latvijas neatkarība tika sagrauta un novadīta līdz padomju iekārtai un visbeidzot līdz zemes un tautas iekļaušanai Padomju Savienībā, ne ar ko neatšķirās no Igaunijas vai Lietuvas piemēriem, tāpat principā tā neatšķirās no Vidus Eiropas valstu sovjetizēšanas.

Vienīgi Baltijas valstīm izkrita būt pirmām, pie kurām šo Kremļa plānu pielietoja.

Plāna realizēšanas visos gadījumos ir notikusi un vispār varēja notiks tikai Padomju Savienības kara spēka klāt būtnē un aizsegā, bet izpildīšanas dirigēšana visos gadījumos atradās Kremļa emisāru vadībā.

V i s a š ī v i e n v e i d ī b a n e p ā r -
p r o t a m i n o r ā d a u z i e p r i e k š i z -
s t r ā d ā t a p l ā n a e k s i s t ē š a n u u n
d o d a t b i l d i k u r m e k l e j a m s p l ā -
n o t ā j a u n a g r e s o r a d o m i c i l s .

Latvijas brīvvalsts sagraušanas plānā bija paredzēta nodaļa par Latvijas Satversmes tās daļas atjaunošanu, kas 1934. gada maija pārvērtībās uz laiku bija suspendēta. Ar to okupants sevi it kā nostādīja demokratisko principu sarga lomā.

Šinī sakarībā okupanta dirigējumā sastādītā Latvijas valdība 4.jūlijā paziņoja, ka nolēmusi:

- a/ izrīkot Saeimas vēlēšanas, nosakot, ka tām jānotiek saskaņā ar Latvijas Republikas Satversmes 6.panta noteikumiem un
- b/ vēlēšanu laiku nolikt uz 1940.g.jūlija mēneša 14. un 15.dienām.

Plāna izpildītāji, Padomju Savienības pilnvarnieks Višinskis un vietējie komunistu partijas vadītāji, tomēr itin labi saprata, ka tautas gribas izpaudums Saeimas brīvās vēlēšanās tos neapšaubami nostādīs smagas neveiksmes priekšā, tāpēc tie ķērās pie vēlēšanu tiesību slēptas sašaurināšanas un vēlēšanu ietekmēšanas.

Vēlēšanu sagatvošana un izpildīšana tad arī notika nesaskaņā ar Latvijas Republikas Satversmi un nesaskaņā ar likumu par Saeimas vēlēšanām.

Latvijas Republikas Satversmes (Lik.kr.113-1922.g.)81.pants nosaka, ka laikā starp Saeimas sesijām ministru kabinetam ir tiesība, ja neatliekama vajadzība to prasa, izdot noteikumus, kuriem ir likuma spēks, bet šādi noteikumi nevar grozīt Saeimas vēlēšanu likumu un dažus citus šinī pantā uzskaitītus likumus. Turpretim Saeimas vēlēšanas 1940.gada jūlijā notika pēc kardināli sagrozītas kārtības. Tā piem. Likuma par Saeimas vēlēšanām (Lik.kr.115 - 1922.g.) 30.pants nosaka, ka Centrālā vēlēšanu komisija vēlēšanu dienas nosaka saskaņā ar Satversmes likumu un tām jābūt izsludinātām "Valdības Vēstnesī" vismaz 40 dienas pirms pirmās vēlēšanas dienas. Turpretim šinīs vēlēšanās minētais termiņš bija samazināts uz 10 dienām.

Tālāk, Likuma par Saeimas vēlēšanām 16.pants nosaka, ka starp pēdējo kandidātu saraksta pieņemšanas dienu un pirmo vēlēšanu dienu jābūt vismaz 30 dienu ilgām starpbrīdim. Turpretim 1940.gada Saeimas vēlēšanām šis starpbrīdis bija vairs tikai 3 dienas.

Centrālo vēlēšanu komisijas paziņojumu par kandidātu sarakstu sastādīšanu un iesniegšanu izsludināja 7.jūlijā, nosakot, ka kandidātu saraksti iesniedzami līdz 10.jūlijam, plkst.20. Tā kā politiskās partijas Latvijā kopš 7 gadiem vairs nepastāvēja, dotais 3 dienu termiņš kandidātu sarakstu iesniegšanai bija bez jebkādas nozīmes, jo trijās dienās politiskās partijas nevarēja ne nodibināt, nedz agrākās partijas atjaunot, nedz kandidātu sarakstus sagatavot.

Neskatoties uz pastāvošām grūtībām, pilsoņi tomēr mēģināja kandidātu sarakstu uzstādīt. Šinī nolūkā noorganizēja demokrātisko pilsoņu bloku un par kandidātiem izraudzīja sabiedrībā pazīstamus progresīvus pilsoņus, bet mēģinājums ar policejisku varu tika likvidēts.

Pilsoņu presi jau pirmajās okupācijas dienās pārņēma komunistu partija savā noteikšanā. Pilsoņu vēlēšanu uzsaukumus avīzes neievietoja. Pilsoņu bloka drukātas skrejlapas policija un komunistu partijas dienderi izplatīt neļāva, pilsoņu bloka propagandistus piekāva vai arestēja. Beidzot, lielinieku policija iebruka pilsoņu vēlēšanu birojā, to izkratīja un slēdza, bet vairākus pilsoņus, saraksta kandidātus arestēja.

10.jūlijā lielinieki laikrakstos paziņoja, ka: "Drošības iestādes pienācīgā laikā atklājušas avānturistus, kuri slēpdamies zem demokrātijas maskas centušies noorganizēt vēlēšanu kandidātu sarakstu..."

Lielinieku prese nepārtraukti tautu aicināja balsot ti-

kai par darba tautas sarakstu, gan izteicot draudus, gan izplatot melīgus apgalvojumus. Tā piem. prese un toreizējais iekšlietu ministrs oficiāli deklarēja, ka privātie īpašumi **n e t i k s n a c i o n a l i z ē t i**, bet jau dažas dienas pēc vēlēšanām pilsoņiem piederošo mantu nacionalizēja un pilsoņus padarīja par beztiesīgiem indivīdiem. Vēlāk šos beztiesīgos indivīdus turēja apcietinājumā, daudzus nonāvēja, bet lielu skaitu deportēja uz Sibīriju un Padomju Savienības cietim apgabaliem.

Tādā kārtā ievēlētie Saeimas locekļi varēja būt un arī bija komunistu partijas biedri, prokomunistiski noskaņotas personas vai viņu līdzskrējēji. Šos rezultātus sagādāja plānveidīgi uzbūvētas viltus vēlēšanas. Un viss tas notika laikā, kad komunistu partijas biedru skaits Latvijā bija tikai 2800, kas iztaisa tikai 0,14% no Latvijas iedzīvotāju kopējā skaita (pēc Vissavienības komunistu partijas 19.kongresa oficiālām ziņām).

Jaunievēlētā Saeima sanāca 21.jūlijā. Sesija ilga 4 dienas un tanī pieņēma deklarācijas:

- a) par Padomju varas nodibināšanu uz visas Latvijas teritorijas,
- b) par Latvijas Padomju Socialistiskās Republikas nodibināšanu un
- c) lēmumu par tās iekļaušanos Padomju Savienībā.

Šīs deklarācijas ir viltus vēlēšanu rezultāts un ir kategoriskā pretrunā ar Latvijas Satversmi.

Padomju vara pēc komunistu doktrīnas balstās uz proletariāta diktatūru, kamēr pēc Latvijas Satversmes noteikumiem it visi pilsoņi likuma priekšā ir vienlīdzīgi.

Latvijas Satversmes 77.pants nosaka, ka Latvijas Republikas pamatu grozījumus Saeima var gan pieņemt, bet tie no-

dodami tautas apstiprināšanai resp nobalsošanai. L ē m u -
m i t a u t a s n o b a l s o š a n a i n e t i k a
n o d o t i .

1940.gada Saeimas vēlēšanas bija bezkaunīga vēlēšanu
izmantošana komunistu partijās un Kremļa noziedzīgiem nolū-
kiem, bet vēlēšanu norises tēms drīzāk līdzinājās skrieša-
nās sacīkšu sarīkojumam, bet nevis augstākās likumdevējas
iestādes vēlēšanām.

Tāpēc 1940.gada Saeimas vēlēšanas, kuras notika ienaid-
nieka militārās varas aizsegā, imperatīvās komunistu propa-
gandas iespaidā, vislielākās personīgās nedrošības sajūtā,
ar "vienpartejisku" sarakstu un apzinīgi pārkāpjot Satvers-
mes pamatlikumus, neizpauž demokrātijas viselementārākās pra-
sības, bet no Latvijas Satversmes viedokļa tās bija nelikumī-
gas. Līdz ar to arī šīs Saeimas lēmumi ir
absoluti netiesīgi akti. Visi
notikušie bija tikai fikcija.
Tāpēc juridiskā nozīmē Latvijas Republika joprojam pastā.
To daudzkārt apliecinājušas Z.Amerikas un daudzu citu zemju
valdības.

Arī Rietumvācijas valdības ieskati attiecībā uz Lat-
vijas atrašanos Padomju Savienības okupācijā, skaidri iz-
teikti Bundesminister d.Innern 1951.gada 3.augusta atbildes
rakstā IRO štābam:

"Nach Auffassung der Bundesregierung liegt hinsichtlich
den Staaten Lettland, Litauen und Estland lediglich ei-
ne militärische Besetzung (occupatio bellico) vor. Die
Annexion dieser Staaten durch die UdSSR hat eine völ-
kerrechtliche Anerkennung bisher nicht gefunden und
wird auch von der Bundesregierung nicht anerkannt."
Augšminēto motīvu dēļ Hitleriskās Vācijas nostāja un sevis

turēšana par pirmokupantu ir nepareiza un netiesīga. Tā balstas tikai uz pirmā okupanta (Pad.Sav.) viltojumiem un nelielkumīgās kārtā organizētas Saeimas netiesīgām lēmumiem.

Augstāk aprādītā stāvoklī, uz ārieni nesot Padomju Socialistiskās Republikas nosaukumu, atradās Latvija, kad 1941. gada 1. jūlijā viņā ienāca Vācijas karaspēks, atrazdamies cīņā ar Padomju Savienības armiju.

VACU OKUPACIJAS VARAS IZRICIBAS LATVIJĀ.

Vācu militāro varu 1941. gada rudenī atvietoja vācu civilā pārvalde. Ar Vācijas valsts vadītāja 1941. gada 17. jūlija rīkojumu par civilo Reichskomisāru "für das Ostland" iecēla Hinrich Lohse, bet par Latvijas "generālapgabala" vadītāju Dr. Drechler'u. Šie varas nesēji Latvijā rīkojās nevis kā ar karā neesošu zemi, bet gan kā ar no ienaidnieka atkarotu teritoriju.

Pēc vācu armijas ienākšanas Latvijā, mūsu iedzīvotāju interešu pārstāvēšana valstiskā nozīmē nepastāvēja. Valsts pārvaldes aparats nedarbojas. Latvijas Valsts un Ministru Prezidents K. Ulmanis un valdības locekļi Latvijā neatradās. Izņemot divus valdības locekļus, kuri bija paglābušies brīvā pasaulē, pārējie it visi no lieliniekiem bija deportēti. Tāpat no pēdējās Saeimas locekļiem daudzi bij deportēti, izņemot Saeimas prezidiju.

Lielinieku varas likvidācija un vācu armijas uzvara nāca tik strauji, ka iedzīvotāju lielum lielā daļa notikumu norisi vienkārši nespēja aptvert. Bez tam gandrīz vai katra ģimene apraudāja lielinieku terora nonāvētos vai deportētos piederīgos.

Satiksmes, sakaru un drošības dienests bija galīgi rui-

nēts un nedarbojās. Redzot chaosu, kādā zeme un viņas iedzīvotāji atradās, dzīvi palikušie resoru agrākie darbinieki, pa lielākai daļai agrākie departamentu direktori, turēja par savu pienākumu pārņemt resoru tehnisko vadību, cenšoties vispirms iestādes komplektēt ar agrākiem darbiniekiem, bet iestāžu darbu atjaunot pēc mūsu agrakās iekārtas. Neskatoties uz vācu armijas vadības un vēlākās vācu civilās pārvaldes pretējiem rīkojumiem, lielākā daļā tas tiem arī izdevās.

Resoru vadītāji to darīja ciešā pārliecībā, ka agrāki vai vēlāki radīsies valdība, kurai resoru tehniskie vadītāji resorus varētu nodot. Okupācijas vara pret resoru vadītājiem iebildumus necēla, bet atkārtoti norādīja, ka viņiem nav ministru tiesības un nav valdības funkcijas. Tāpat resoru vadītāji nedrīkstot noturēt kopsēdes, kas varētu tikt uzskatītas itkā par Ministru kabineta sēdēm.

Pretēji minētam, resoru pagaidu vadītāji kopsēdes tomēr noturēja, un tanīs savstarpēji saskaņoja savu darbību un rīcību iepretim okupācijas varas izdarībām un prasībām. Tā pamazām izveidojās resoru vadītāju kopējs instituts, kuru vēlāk nosauca par Z e m e s p a š p ā r v a l d i.

Zemes pašpārvaldei izkrita darboties smagos okupācijas apstākļos un izkrita aizstāvēt un kārtot nacionālās intereses iekšzemes apjomā. Zemes pašpārvaldes instituts darbojās līdz 1944.gada beigām, jo visā okupācijas laikā tiesisks viņas atvietotājs tomēr neradās.

x x x

Jau dažas dienas pirms vācu armijas ienākšanas Latvijā, latviešu patrioti uzsāka cīņu ar lielniecisko okupantu. Laukos un mazajās pilsētās tie ieņēma lielnieku iestādes un uzsāka lielnieciskā elementa aizturēšanu, bet pēc vācu armijas aizvēršanās pāri Latvijas robežām, tie uzsāka formēlas cīņas

ar klejojošām sarkanarmijas paliekām. Šie patrioti galvenā kārtā rekrutējās no bijušiem aizsargiem un karavīriem. Ieročus tie ieguva cīņās ar sarkanarmijas paliekām.

Pateicoties viņu varonībai, neilgā laikā meži no ienaidnieka paliekām bija iztīrīti. Kad tas bija padarīts, vācu armijas vadība šīs vienības izformēja, bet ieroči bija jānodod vāciem. Tas bija pirmais sitiens latviešu sabiedrībai un maināja cerības uz Latvijas neatkarības atgūšanu. Mēs bijām atkal okupēti.

Iepriekšējā okupanta - Padomju Savienības - izdarītās nacionalizācijas Latvijas iedzīvotājiem bija atņēmušas katru redzamāku mantu, pārvēršot to par valsts mantu.

Acimredzot, no šāda stāvokļa Vācija centās sev iegūt labumus, ko iepriekšējais okupants ar savu vardarbību bija it kā sagādājis.

Šinī nolūkā sekoja vācu okupācijas varas rīkojumu, kā piemēram:

- 1/Reichskomisara 1941.gada 19.augusta "Anordnung über die Sicherstellung des Vermögens der UdSSR /Verkün - dungsbl. des Reichskom., Ostland 2/1941 /
- 2/Reichskomisara 1941.g.24.okt."Anordnung über die Errichtung einer Treuhandverwaltung für das Ostland /VBL RKO/
- 3/Reichskomisara 1941.g.15.dec."Anordnung über die Verwaltung des städtischen Hausbesitzes /VBL RKO 20/1941/
- 4/Reichskomisāra 1942.g.16.janv. "Anordnung über die Einweisung der Landbewirtschaftungsgesellschaft Ostland m.b.H. /VBL s/1942.
- 5/1942.g.18.jūlija rīkojums par Domänenverwaltung ierīkošanu.
- 6/Reichskomisara 1941.g.29.novembra aizliegums fiziskām un juridiskām personām bez atļaujas piedalīties vai iegūt peļņas uzņēmumus vai nekustamus īpašumus.
- 7/Reichskomisara 1942.g.23.febr. "Anordnung über die Einrichtung öffentlichrechtlicher Sparkassen etc. /VBL 12/1942/

8/Reichskomisara 1942.g.23.febr. "Anordnung über die Einrichtung einer öffentl.-rechtl. n Kreditanstalt "Gemeinschaftsbank" /VBL 3 /1942/.

9/Reichskomisara 1941.g.13.okt. "Anordnung über die Behandlung des jüdischen Vermögens im Ostland" /VBL 6 1941/.

Bez minētiem rīkojumiem sekoja gara rinda izpildu rīkojumu gan no Reichskomisara für das Ostland, gan no Ģenerālkomisara in Riga, ar kuriem Latvijas saimnieciskā, sociālā, tiesiskā un kulturas dzīve tika stingri noregulēta un ar katru šādu šādu rīkojumu zemes iedzīvotāju tiesības samazinājās, bet pienākumi un uzdevumi palielinājās. Parasti šie noteikumi nobeidzās ar soda piedraudējumiem nepaklausīgiem, neizslēdzot pat nāves soda piedraudējumu.

Lai nodrošinātos pret ražojumu event.izslīdēšanu no okupanta rokām, okupācijas vara, drīz pēc okupācijas sākuma, apķīlāja veselu rindu lauksaimniecības un rūpniecības ražojumu, kā esošos, tā arī turpmāk ražotos.

Pārtiku ransonēja un izdalīja pret pārtikas kartiņām. Pārtikas normas noteica bada robežās, neskatoties uz to, ka pārtikas ražojumus mūsu zemes saimniecība vēl aizvienu sagādāja tādos vairumos, kas zemes iedzīvotājiem varēja nodrošināt viņu pārtiku pietiekošos apmēros. Zemes pašpārvaldes daudzkārtējiem protestiem un priekšlikumiem par pārtikas normu uzlabošanu bija samērā mazi panākumi. Pārtikas un citu ražojumu pārpalikums paņēma okupācijas vara. To, ka tie nebija mazi, apliecina Ģenerālkomisara Saimniecības galvenās nodaļas vadītājs Dr.Dr.von Borke /žurnāla "Ostland" 1943.gada oktobra numurā/. Starp citu viņš saka:

"Besondere Erwähnung verdienen aber die Lieferungen der lettischen Landwirtschaft, die in grossem Umfange zur Ernährung der Nordfront beigetragen hat. Butter, Fleisch, Eier, Fische, Getreide, Kartoffeln, Gemüse und Raufut-

ter sind unmittelbar der kämpfenden Truppen zur Verfügung gestellt worden, während die besonders in Lett - gallen angebaute Leinsaat der Front auf dem Wege über die Rüstungsindustrie zugute kam.

Auch die Forstwirtschaft Lettlands hat für die Versorgung der Front wie auch zur Entlastung der seit Jahren stärksten beanspruchten deutschen Forst - und Holzwirtschaft erhebliche Beiträge geleistet. Die Lieferungen von Eisenbahnschwellen, Pionierhölzern, Telegraphenmasten, Gruben und Papierholz wie auch von wertvollen Sperrholzmaterial, Barackenmaterial und dergleichen haben beträchtlichen Umfang angenommen.

Der Umfang des Beitrages der Industrie ergibt sich aus ihrer vorhandenen Kapazität und dem bereits durchgeführten Ziel ihres restlosen Einsatzes für die Zwecke der Rüstung."

Lauksaimniecības ražojumu nodošanas veicināšanai okupācijas vara plašos apmēros izmantoja premiju sistemu, izsniedzot ražojumu nodevējiem premiju zīmes, kuras piešķīra tiesību nopirkt zināmu daudzumu degvīna, cukura, linu audumus, etc. t.i. tādas mantas, kas bija ransonētas un kuru normas bija gaužam mazas. Saprotais, arī premiju priekšmeti bija mūsu pašu zemes ražojumi. Šī premiju sistema bija ražojumu izspiešanas paņēmieni, kas samazināja ražojumu nākšanu tirgū (kaut arī nelegālā ceļā).

Drēbēm un apaviem nepastāvēja nekādas normas. Brīvā tirdzniecībā tie neatradās. Katrai iegādei bija jāsaņem okupācijas kontrolēto iestāžu atļauja, bet tās izsniedza ļoti ierobežoti un droši var teikt, ka lielais vairums iedzīvotāju visā okupācijas laikā, vairāk kā 3 gadus, tos saņēma ļoti mazos apmēros vai pat nemaz nesaņēma.

Zemes iedzīvotājiem uzlika smagus darba noteikumus, iepriekš izvedot darba spēka registrēšanu un darba spēku sadalot kategorijās. Visiem vajadzēja būt nodarbinātiem pēc okupanta norādījumiem. Vairākus tūkstošus aizvilināja vai ar brutālu varu aizveda darbos uz Vāciju.

Lai varētu iestāties augstskolās, bija jānokalpo viens gads darba dienestā. To spieda izpildīt Vācijā.

Visu okupācijas laiku okupants izmantoja obligātās klaušas gan strādnieku, gan zirdzinieku veidā. Pavisam neciešami tie kļuva 1944.gadā, bet īpaši šī gada otrā pusē, kad pilsētu un lauku iedzīvotājiem bija jāstrādā pie frontes nocietinājumu darbiem, pat tālu ārpus savām dzīves vietām un smagos darba, dzīves un pārtikas apstākļos. Nepaklausīgos bargi sodīja. /Reichskomisāra 1942.g.26.janvāra rīkojums/.

Lauku īpašumus, kurus lielinieku vara bija atsavinā - jusi, vācu okupācijas vara lauksaimniekiem nodeva gan lietošanā, bet viņu īpašumu tiesību atpakaļdošana ilgi izpalika. Tā vietā viņiem bija jādzird brīdinoši draudi, kā piem. Jelgavas apgabala komisara von Medema atklātībā teiktā runa, ka lauksaimnieki savās mājās ir tikai pārvaldnieki, kuriem saimniecības uzticētas aiz vācy žēlastības un ka katru no viņiem iespējams no mājām atkal padzīt. -

Tās lauku sētas, kuru īpašniekus un ģimenes lielinieki bija deportējuši, pārņēma Landbewirtschaftungsgesellschaft Ostland m.b.H. /Reichskomisara 1942.gada 16.janvāra rīkojums/ Deportēto piederīgo lūgumus par pamesto lauksaimniecību nodošanu viņu apsardzībā un lietošanā, okupācijas vara necentās ievērot.

Landbewirtschaftungsgesellschaft pārņēma arī vācu tautības izceļotāju lauksaimniecības, kuras 1940.gadā Latvijas valdības uzdevumā no A/s "UTAG" atpirka Vispārējā Lauksaimniecības Banka, tāpat arī visas zīdiem piederošās lauksaimniecības un bijušās valsts saimniecības.

Tikai 1943.gada 18.februārī, Reichsministrs Rozenbergs izdeva noteikumus par privātīpašumu atjaunošanu, bet noteikumu ievadā bija atkal ievests drauds, ka privātīpašuma at-

jaunošana notiek tikai tajā cerībā, ka īpašnieki izpildīs no īpašuma izrietošos pienākumus, it īpaši attiekmē pret vācu kara saimniecību, un ka nodošana nevar notikt visos tādes gadījumos, ja publiskās un kara saimnieciskās intereses to ne pieļautu.

Apmēram ar tādu pat kavējumu izdeva noteikumus par īpašumu tiesību atjaunošanu uz pilsētu namiem, un pāris mēnešus vēlāki uz vienpersonu rūpniecības pasākumiem. Īpašuma tiesības tomēr nesapņēma vairāki namīpašnieki, it īpaši tādi, kuru nami bija vērtīgi /lieli un jauni/, bet no lielajām rūpniecībām - akciju sabiedrībām - atpakaļ atdeva tikai pāris.

Ir stiprs pamats aizdomām, ka mantas privatizācijas akti stāvēja stingrā sakarībā ar frontes stāvokļa pasliktināšanos Krievijā. Acimredzot, okupants ar to centās uzlabot savu prestižu Latvijas iedzīvotāju priekšā.

Lauku īpašumu atdošanas akcija nebija beigusies, kad okupācijas vara pieprasīja Dundagas pagasta lielākās daļas iztīrīšanu no turienes iedzīvotājiem, motivējot, ka šī teritorija ir vajadzīga kara apmācības laukuma ierīkošanai.

Šī prasība nebija domāta kādam zinamam laikam /event. kara laikam/, bet gan kā īpašumu galīga atsavināšana. Nekustamas mantas īpašniekiem piedāvāja /vismaz solīja/ dot pretim citus īpašumus citos apgabalos. Zemes pašpārvaldes pamudināti iedzīvotāji savas iedzīvotās vietas atstāt negribēja. Šī okupācijas varas prasība sacēla lielu nemieru visā latviešu tautā un pavairoja jau tā lielo neuzticību iepretim vāciem. Notika aresti.

Okupācijas varas rīcība Latvijā bija tāda, kas vācu tiesības aizvien ievērtēja augstāki nekā vietējo iedzīvotāju tiesības. Starp "Deutsche" un "Einheimische" visur centās novilkt šķirojošu robežu par sliktu pēdējiem. Vietējo iedzīvo-

tāju tiesības pakāpeniski samazināja.

Lai vietējie iedzīvotāji savas iespējas nekādi paplašināt nevarētu, it īpaši saimnieciskā laukā, Reichskomisars izdeva noteikumus, ka bez okupācijas varas atļaujas fiziskām un juridiskām personām ir aizliegts piedalīties peļņas uzņēmumos, iegūt peļņas uzņēmumus vai iegūt nekustamus īpašumus /Reichskomisāra 1941.gada 29.novembra rīkojums/.

Turpretim vācu tautības piederīgiem šīs tiesības tika nodrošinātas, tie Latvijā varēja dibināt uzņēmumus pat pēc Vācijas valsts likumiem un prasībām /VBL RKO 6.11.1942 /.

Vācu uzņēmumi nebija padoti latviešu iestāžu pārraudzībai un tie nebija padoti Zemes pašpārvaldes nodokļiem.

Līdz ar vācu armijas ienākšanu Latvijas teritorijā, vācu armijas virspavēlnieks noteica, ka toreiz apgrozībā esošais krievu rublis tiek pielīdzināts 10 vācu feniņiem.

Drīz vien apgrozībā parādījās okupācijas nauda /Reichsmarkas/. Okupācijas nauda gan nesa Reichsmarkas nosaukumu, bet Vācijas teritorijā tā neapgrozījās un Vācijas teritorijā to pretim neņēma. Okupācijas naudu apmainīt pret parasto Reichsmarku varēja tikai ar katrreizēju vācu iestāžu atļauju un tikai motivētos gadījumos.

Okupācijas markas pirktspējas uzturēšanas nolūkā okupācijas vara ieveda cietas preču un pakalpojumu cenas un noteica stingrus algu tarīfus. Neskatoties uz to, markas pirktspēja brīvā tirgū bija gaužam vāja.

Latvijā tā apgrozījās ļoti plašos apmēros, kas redzams no sekojošām ziņām par brīvu līdzekļu uzkrājumiem. Ir izdevies noskaidrot, ka kara pēdējā posmā naudas iestādēs biju šī sekojoši noguldījumi, kas piederējuši Latvijas iedzīvotājiem vai valsts iestādēm:

.....

Latvijas Hipotekas Bankas likvidāc. summas	Gemeinschaftsbankā	RM.	11.000.000.--
Valsts Zemes Bankas likvid. summas	"	"	12.870.101.--
Latvijas " " " " " " " " " "	Notenbankā		29.597.174 --
Latv karavīru palīdz summas	Gemeinschaftsb.		1.153.143.--
Tautas palīdzības summas	" u.c.	RM.	6.444.683.--
Latv pensiju kases daž.vācu bankās	"	"	4.665.600.--
Latv.slimo kases summas	" "	"	15.050.000.--
Latvijas Saimn.Kameras summas dažādās vācu bankās	"	"	1.237.364.--
Latvijas veselības Kameras summas daž. vācu bankās	"	"	1.542.678.--
"Latvijas koks" uzņēmuma summas daž.vācu b.			1.900.000.--
Latvijas piens.cent.r.sav.	" " " "		5.195.500.--
Noguldījumi Rīgas tautas bankā		RM	327.840.--
" Vācu Postschekamtā		"	46.192.614.--
Latv.pašpārvaldes summas Notenbankā /uz 16 IX.1944/		"	31.000.000.--
		RM	168.176.697.--
Latv.pašpārvaldes summas Notenbankā pārņemtas no Reichskomisara		RM	70.276.680.--
		RM	238.453.377.--

Nav izdevies noskaidrot tos okupācijas marķu daudzumus, kādi atradās iedzīvotāju kabatās un uzņēmumu kasēs.

Naudas emitētājs pret izlaistām naudas zīmēm neapšau - bami ir ieguvis Latvijas ražojumus vai arī iedzīvotāju pakalpojumu. Savas parāda zīmes /naudu/ Vācija nav izpirkusi. Tāpēc naudas pēdējā turētāja rīcībā visbeidzot neatradās vairāk kā vienīgi apdrukāts bezvērtīgs papīrs.

Tomēr konkrētā zaudējumu aprēķinā naudas atlikumi zaudējumu sarakstā nav uzņemti, jo par zaudējumiem šī pētījuma darba nozīmē ir pieņemta tikai reāla manta.

Okupācijas naudas uzkrājumi šinī ziņojumā ir pievesti vienīgi informācijas nolūkā, kā skaitļu materiāls event. ci -
tiem tālākiem pētījumiem.

Lielinieku valdīšanas laika zemās un netaisnās algu nor -
mas vācu okupācijas vara atstāja spēkā. Šinī nolūkā Reichs -
komisars 1941.gada 11.septembrī izdeva rīkojumu, kas nolie -
dza p r a s ī t u n m a k s ā t atlīdzību augstāku
par 1941.gada 20.jūnija līmeni. Tas pats tika attiecināts
arī uz preču cenām.

Naudas kursa pārkārtošana un zemā cenu līmeņa uzturēša -
na, vācu armijas piederīgiem, okupācijas ierēdņiem un no Vā -
cijas iebraukušiem vācu pilsoņiem pavēra lielas iespējas sev
iegūt lētas preces, ko tie plašos apmēros arī izmantoja. Tur -
pretim zemes iedzīvotājiem tas sagādāja smagus dzīves apstāk -
ļus, bet mūsu agrākie pensionāri nonāca galīgā bezizejas stā -
voklī.

Vācu civilā pārvalde savā vienīgā rīcībā pārņēma vairā -
kus mūsu labākos un bagātākos veikalus, labākos restorānus un
viesnīcas, tāpat arī labākās un plašākās sanāksmju telpas -
/T.u.R.Kameras un Amatn.Kameras namus/, bet armija - Latviešu
biedrības plašo namu, virsnieku klubu, Ārlietu ministrijas
un Kara ministrijas namus u.c. Augstākie okupācijas varas ne -
sēji savā rīcībā pārņēma reprezentablākās pilsētu mājas un
dzīvokļus, izmantojot tos savu iestāžu novietošanai, gan arī
saviem un vācu darbinieku dzīvokļiem. Šīs mājas un dzīvokļus
tie bagātīgi iekārtoja ar viņiem nepiederošām mēbelēm, paklā -
jiem un gleznām. Plašos apmēros mēbeles, paklājus, mākslas
darbus un citas vērtības izveda uz Vāciju.

Lielinieku nacionalizāciju un naudas iestāžu pārkārto -
jumu rezultātā lielāko kreditiestāžu vairākums bija pievienots
Latvijas bankai. Pēc tam pašu Latvijas banku lielinieku vara

nodeva likvidācijai, uzdodot likvidāciju izdarīt Padomju Savienības Valsts bankai (Gosbankai).

Šī iemesla dēļ Latvijas banku okupācijas vara uzskatīja par ienaidnieka mantu. Zemes pašpārvaldes daudzkārtējo intervenciju par Latvijas bankas darbības atjaunošanu un viņas atstāšanu Zemes pašpārvaldes rīcībā, okupācijas vara noraidīja.

Ar Reichskomisara 1942.g.23.februāra rīkojumu nodibinājās jauna centrālā naudas iestāde ar nosaukumu "Gemeinschaftsbank". Tāpat nodibināja vairākas Apgabalu krājkašes, bet Vācijas lielbankas Latvijā atvēra savas nodaļas. Vācijas Post-scheckamts atvēra Pasta krājkašes. Visas minētās naudas iestādes atradās vienīgi vācu noteikšanā. Bez tam Ostlandē darbojās "Notenbank f.d.Ostland", kuŗas sēdeklis bija Rīga.

Latvijas iedzīvotāju rokās atradās vairs vienīgi kooperatīvās krājkašes un dažas kredītsabiedrības pilsētās.

Saimniecisko iespēju ziņā mūsu zemes iedzīvotāji ar to bija padarīti pilnīgi atkarīgi no vācu naudas saimniecības ēelastības.

Zemes pašpārvaldes budžeta atlikumus vācu okupācijas vara uzspieda noguldīt vācu Notenbankā, kur tie kara beigās gāja zudumā, bet daļu (RM.70.276.680.--) bija jau pārņēmis Reichskomisārs Lohse.

Arī centrālos apdrošināšanas uzņēmumus un apdrošināšanas politiku pārņēma okupācijas vara.

Mūsu patstāvības laika vislielāko nacionālo veikumu - Ķeguma elektrisko spēkstaciju - kuŗas izmaksa līdzinājās - Ls.70.000.000.--, vācu okupācijas vara vienkārši pārvērtā par Elektrizitäts Versorgung Lettland, G.m.b.H. Akciju pakete piederēja vienīgi vāciem.

Vācu okupācijas iestāžu, vācu sabiedrību vai arī tieši Vācijas ministriju pilnīgā rīcībā un labuma gūša-

nā atradās: Latvijas dzelzceļi, pasts, telegrafs, telefons, radio, tabakas monopols, spirta monopols, linu monopols, sāls monopols un cukura monopols, tāpat gandrīz visas lielākās fabrikas.

Sakarā ar kara apgādes pārvadājumiem mūsu dzelzceļu ritošais materiāls un dzelzceļu stigas tika nolietotas. Tas pats notika ar šosejām un zemes ceļiem, par kuriem virzījās frontes apgāde uz Krieviju.

Policija atradās vācu žandarmērijas vienīgā vadībā un noteikšanā. Zemes pašpārvaldei tur nekāda cita teikšana nebija, ka vienīgi policijas kancleju uzturēšana, ieskaitot arī kanclejas personāla atalgošanu.

Tāpat vācu pilnā rīcībā atradās mūsu lielākās slimnīcas, arī ķermeņu dziedniecības iestāde ar lielo un moderno viesnīcu.

x x x

Latvijas iedzīvotāji ar vācu okupācijas varu nekad nesamierinājās: okupācijas varu tie nicināja. It teicamu stāju parādīja mūsu jaunatne, kura bija augusi neatkarības laikmetā un izaugusi lepnā patstāvības garā. Tomēr šis lepnums, neskatoties uz vācu okupācijas varas nejēdzībām un izaicinājumiem, nekad nenogāja līdz aklai vardarbībai. Šī apdomība mūsu tautu pasargāja no neattaisnojamas noasiņošanas. Tas bija veselais saprāts, kas ikvienu no galējībām atturēja, jo pāri vācu okupācijas smagamam atmiņā spilgti tēlojās vēl briesmīgāki smagumi - lielinieku okupācijas gada asiņainie pārdzīvojumi. Lai gan lielinieki no Latvijas bija izsviesti, tomēr tie nebija sakauti. Tie draudēja atkal atpakaļ atgriesties.

Pārdzīvotais baigais gads un draudīgā nākotne tautā izraisīja aizstāvēšanās gribu. Par nožēlošanu mēs bijām militāri galīgi atbrūoti. Šo stāvokli izmantoja vācu okupants un secinājumā radās latviešu leģions.

Ar citkārt neieredzētā vācu okupanta pasniegtiem ieročiem mūsu karavīri uzsāka cīņu austrumu frontē. Tā bija nepārprotama atbilde Kremla meliem par latviešu tautas "spontāno gribas izpausmi" Latvijas neatkarības likvidēšanā un iekļaušanos Padomju Savienībā.

Tā nebija cīņa par Vāciju, tā bija cīņa pret lieliniekiem un par Latvijas neatkarību. Atbrīvošanos no vācu okupācijas cerēja panākt pēc Sabiedroto uzvaras pār Vāciju.

Ja šīs cerības kara izbeigšanās laikā nepiepildījās, tad iemesli ir meklējami citur.

x x x

Vācu okupācijas varas uzskatus iepretim okupētām tautām labi raksturo SS-Obergruppenführera G.Bergera 8.II.1944. g. rakstā /Nürnbergas prāvas dok.Nr.5618/ atrodamais teikums:

"Für jeden Fremdländischen, der fällt, weint keine deutsche Mutter"

Tas pats redzams no kāda vācu ierēdņa 4.II.1944.g.raksta G.Bergeram /Nürnbergas prāvas dok.Nr.5775/:

"Wo beispielsweise ein Ukrainer fällt muss schon kein Deutscher fallen".

SS-Obergruppenführers G.Bergera savā dienas pavēlē N. 22/43/ Nürnbergas prāvas dok. N.321 / saka:

.....

"Ein SS-Unterscharführer hatte den Befehl, mit Letten, die als Hilfsverpflichtete bei uns eingesetzt sind, einen Transport durchzuführen. Ein Lette verweigerte den Gehorsam. Der Unterscharführer war nicht in der Lage den Letten - notenfalls unter Anwendung von Waffengewalt - zum Gehorsam zu bringen. - - - - - . Hätte der Unterscharführer die Pistole gezogen und den widerspenstigen Letten auf offener Strasse niedergeschossen, dann hatte ich ihn gelobt und befördert."

Tāds būtu vācu okupācijas varas vispārējais raksturojums un vācu okupācijas rīcības raksturojums attiecībā uz Latvijas zemes un tautas izmantošanu Hitleriskās Vācijas mērķiem, kas ļoti daudzos gadījumos atradās kardinālā pretrunā ar starptautiskām tiesībām.

VĀCU POSTĪJUMI LATVIJĀ PĒC LIELINIEKU ZIŅĀM.
(vienīgi informācijas nolūkos)

Pēc lielinieku datiem, kas atrodami 1946.gada 26.janvāra tiesas prāvas materiālos pret apsūdzētiem vācu virsniekiem un civilierēdņiem, Rīgā, vācu karaspēks un vācu okupācijas vara Latvijā iznīcinājusi 140.000 celtnu, tai starpā 5790 rūpniecības ēkas, 53 elektr.stacijas, 47.000 dzīv.mājas, 183 slimnīcas un ambulanču ēkas, 922 skolas un augstākās mācību iestādes, 41 bērnu namus, 15 muzējus, 189 baznīcas un lūgšanas namus, aizveduši ap 800.000 liellopu, 100.000 zirgu, 1.000.000 cūku, aitu un kazu, desmitiem tūkstošu lauks.mašīnas, izlaupījuši 75.000 zemnieku saimniecības.

R ī g ā vien izpostījuši : VEF rūpnīcu, Vairoga rūpn. Kvadrāta rūpn. saplākšņu un cementa fabrikas, nopostījuši Rīgas elektr.staciju, visas ostas ierīces, ostas krastmalu saspridzinājuši 12 klm. garumā, uzspridzinājuši dzelzceļa un pontona tiltus, ūdens sūkņu staciju, Rīgas mezgla staciju, gāzes fabriku, pastu telegrāfu, telefonu, raidstaciju, 13 viesnīcas, 65 skolas, valsts bibliotēku, bij.amatn. biedrības telpas un 2346 dzīv. mājas.

L i e p a j ā izpostījuši lokomotīvu remonta darbnīcu, lokomotīvu depo, cukurfabriku, Jupitera fabriku, gaļas kombināta fabriku, mucu fabriku, apavu fabriku, sērkociņu fabriku, ādas un citas fabrikas.

D a u g a v p i l ī uzspridzinājuši dzelzceļa staciju, vagonu remontu darbnīcu, depo, elektrostaciju, 40 vietējās rūpnīcas, pilsētas slimnīcu, tautas namu, 32 skolas, 4 viesnīcas, 15 pirtis, sapostījuši telegrafa un telefona tīklu un nopostījuši 2596 dzīv.mājas.

Lielinieki postījuma vērtību aprēķinājuši uz 20 miljardiem rubļu pēc pirmskara zelta (?) standarta.

Skaidrs, ka lielinieku zaudējumu aprēķinam nav piešķirama ticamība, jau tā vienkāršā iemesla dēļ, ka uzdoto zaudējumu kopsumma pārsniedz Latvijas tautas mantas kopvērtību.

Lielinieku ziņas mūs var interesēt tikai postījumu objektu uzskaites ziņā, salīdzināšanai ar mūsu rīcībā esošām ziņām. Tikai tā nolūkā šī lielinieku informācija šeit pievesta.

ZAUDEJUMU APREĶINU PRINCIPI.

Pētīšanas darba koordinēšanas un principiēlu jautājumu noskaidrošanai 1952.gada novembrī, Londonā, noturētas apspriedes, kurās piedalījās prof.J.Bokalders, mag.oec.Br.Pavasars, mag.oec.A.Landsmanis, mag.iur.J.Grīnbergs, J.Skujevičs un kā sūtniecības pārstāvis padomnieks T.V.Ozoliņš.

Apspriedes dalībnieki vienojās, ka zaudējumu pētīšana izdarāma tautsaimnieciskā pieejā t.i. uzskatot Latviju par vienu saimniecisku vienību, konstatējot zaudējumus, kādi šai vienībai kā kopumam cēlušies. Šī kopuma atsevišķo locekļu zaudējumi nav skaidrojami. Zaudējumu aprēķini pamatojami uz:

1.Ražojumu daudzumiem, kādi tie bijuši 1937.vai

- gados /pēc statistiskiem datiem/, jo šā gada produkcija visumā uzskatama par atbilstošu vācu okupācijas laika produkcijai.
2. Aprēķiniem pēc iespējas izlietojami okupācijas laika vācu pašu pārskati, viņu statistika un viņu rīkojumi,
 3. Par okupācijas varas vai vācu karaspēka rokās nonākušiem daudzumiem uzskatami ražojumu pārpalikumi pēc tam, kad no ražojumu kopsummas atskaitīts iedzīvotāju patērētais ražojumu daudzums,
 4. Ja statistiski un citi dati nebūtu pieejami, zaudējumus par namu, uzņēmumu, ierīču, transporta līdzekļu un t.t. lietošanu aprēķināt uz normālas nomas bāzes,
 5. Mūsu parasto eksporta preču kategorijas pēc iespējas aplēst eksporta valūtā, par cenām, kādas tām bija 1939.gada pēdējā pusē vai 1940.gada pirmajā pusē,
 6. pārējos ražojumus aplēst latos pēc Latvijas lieltirdzniecības 1939/1940.g.vietējām cenām.
 7. Galīgā zaudējumu summa izteicama USA dolāros. Ārzemju valūtu un latu summas pārvērst USA dolāros pēc 1940.gada sākuma Rīgas biržas kursiem:

1 \$	-	5.40	latiem
1 £	-	21.50	"
1 RM	-	2.04	"
 8. Ņemot vērā USA dolāra pirktspējas samazināšanos laikā no 1939.gada līdz 1945.gadam
 9. Sakarā ar to, ka zaudējumu uzstādīšanai par pamatu ņemta ražojumu un citu mantisku vērtību izvērtēšana, okupācijas naudas uzkrājumus par zaudējumiem neuzskatīt.
 10. Zaudējumus dalīt: a) noskaidrotos un b) prezumtīvos.

USA DOLARA PIRKTSPEJA.

Laikā no Otrā pasaules kara sākuma 1939.g.līdz kara beigām (1945.g.), kaŗojošo zemju naudas pirktspēja redzami samazinājās. Arī USA dolārs no minētā nebija pasargāts, kas redzams no preču cenu pakāpeniskas celšanās Amerikā.

Cik daudz dolāra pirktspēja kara laikā kritusēs, to rāda ASV lieltirdzniecības cenu indekss. Pēc International Financial Statistics 1951.gada novembra izdevumā atrodamām ziņām lieltirdzniecības cenu kustība Ziemeļu Amerikas Savienotās valstīs bijusi sekojošā (1937 - 100):

1937 g.	1939.g.	1940.g.	1941.g.	1942.g.	1945.g.
100	89	91	101	114	123

Gluži tādas pat ziņas atrodamas Monthly Bulletin of Statistics 1951.gada septembra mēneša 9.numurā.

Izejot no augšējiem statistiskiem datiem, ir jāpieņem, ka USA dolāra pirktspēja samazinājusies par 1/3 daļu

Tā kā vācu nodarītos zaudējumus esam aplēsuši pēc pirmskara cenām un zaudējumu kopsumma pārrēķināta dolāros pēc tā laika dolāra attiecībām pret latu (1\$ - 5.40 latiem), ir dabīgi, ka dolāru kopsumma ir pavairojāma par vienu trešo daļu.

Tādējādi pavairotā \$ kopsumma atbildēs 1940.gada dolāru pirktspēju vērtībai.

zaudējumu apraksti,

dati un zaudējumu aprēķini.

LAUKSAIMNIECĪBAS ZAUDĒJUMI.

Vācu okupācijas vara lauksaimniekiem uzlika labības, kartupeļu, olu, medus, gaļas, putnu un vilnas obligātas nodevas, bet viss ražotais piens bija nododams pienotavās. Saimniecībām vajadzīgo sviesta daudzumu tās saņēma no pienotavām, atbilstoši saimniecībā strādājošo un to ģimenes locekļu skaitam. Sviesta normas bija mazas un tālu nesasniedza uztura minimumu.

Sviesta gatavošana mājās kārtībā bija noliegta; lauksaimnieku piena separatoru padarija nelietojamus.

Mājkustopu kaušana gaļai, lauksaimniecību tiešām vajadzībām, notika zem kontroles un katrā atsevišķā gadījumā uz to bij jāsaņem lopu kaušanas atļauja. Gaļas daudzumi bija normēti un neapmierinoši.

Arī labības malšana atradās zem kontroles.

It visas sazvejotās zivis zvejniekiem bija jānodod ziņāmās iepirkšanas vietās.

Pastāvēja atkārtota sējumu, ražas, dzīvnieku un cilvēku uzskaitē un kontrole. Pārkāpumus bērgi sodīja.

Pārtikas preču normēšanas sākums Latvijā attiecināms uz 1941.gada septembra/oktobra mēnešiem, kad uz vācu armijas "Wirtschaftskommando" rīkojumu izsludināja pirmās sviesta, gaļas, cukura un maizes normas. Pakāpeniski preču normēšanu novirzīja gandrīz uz visiem pārtikas produktiem. Ārpusē palika tikai paši maznozīmīgākie, kā saknes, ogas, sēnes un citi līdzīgi.

Normētās pārtikas preces skaitījās "beschlagnahmē" no vācu okupācijas varas un brīvā tirdzniecībā tās apgrozīties nedrīkstēja. Savus ražojumus ražotāji nodeva oficiālās savāk-

šanas vietās un no turienes caur mazumtirdzniecības veikaliem pret pārtikas kartiņu kuponiem tie nonāca patērētāju rokās.

Pārtikas devas neatbilda normālām patēriņa vajadzībām. Devas nesasniedza ne pusi no tā, ko Latvijas pilsonis patērēja normālos apstākļos. It īpaši pilsētu iedzīvotāji smagi cieta no nepietiekošas pārtikas.

Okupācijas varas ievestās pārtikas normas l normālpatērtājam nedēļā bija sekojošās:

Caurmēra normas:

	1941.g.beigās	1942.g.pavasari	1943.gadā
Maize rudzu	2500 grami	1700 grami	1820 grami
Sviests vai tauki	200 "	180 "	145 "
Gaļa liellopu	350 "	250 "	250 "
" cūkas			47 "
Cukurs	200 "	150 "	150 "
Pilnpiens x)	-	-	-
Vājpiens	-	0,4 litri	0,4 litri
Barības līdzekļi	150 "	150 grami	200 grami
Siers	50-150"	50-150 "	50 "
Biezpiens	100 "	100 "	80 "
Saldumi	?	?	35 "
Olas	?	?	1/2 ola

un vēl kādi mazāk nozīmīgi produkti.

x) tikai mazbērniem un mātēm.

Tabakas preces:

Neražotājiem (pilsētniekiem)

virs 20 gadiem

papirosi 25 gab.
sērkokociņi $\frac{1}{2}$ kastīte
čaulītes 29 gab.

Pašapgādniekiem (laukuiniekkiem)

virs 20 gadiem

papirosi 13 gab.
tabaka 4,2 gr.
sērkokociņi $\frac{1}{2}$ kastīte
čaulītes 17 gab.

1944.gada otrā pusē un 1945.gadā pārtikas normas tika ne-
daudz pasliktinātas, bet viņu izsniegšana, sakarā ar frontes
apstākļiem, notika ar redzamiem traucējumiem.

Lai varētu aprēķināt tos lauksaimniecības daudzumus, ko
okupants visā okupācijas laikā ir paturējis sev, nepieciešami
no lauksaimnieku nodotiem ražojumiem daudzumiem atskaitīt tos
pārtikas daudzumus, kādus Latvijas pilsoņi saņēma uz pārtikas
kartiņām.

Šinī nolūkā ir jākonstatē racionēto un normēto preču de-
vu caurmēra normas. Par atbilstošākām caurmēra normām ir uz-
skatāmas 1943.gada normas, kas atrodamas augšējās tabulas 3.
ailē.

Cik daudz bija kartiņu īpašnieku?

Iedzīvotāju skaitīšanas dati mūsu rīcībā ir par 1943.ga-
du.

Pēc 1943.gada skaitījuma:

pilsētās dzīvoja	579.701 pilsoņi	-	32,15%
laukos	" 1.223.403	"	- 67,85%
Kopā.....	1.803.104 pilsoņi	-	100 %

Lauku iedzīvotāju nospiedošais vairākums bija ierindoti
pašapgādniekos. Pārējiem izsniedza pārtikas kartiņas un nor-
mētās pārtikas preces tie saņēma no okupācijas varas Latvijā
iepirktiem krājumiem. Pārtikas kartiņu īpašnieku skaits gro-
zījās ap 580.000.

Tāds stāvoklis pastāvēja līdz 1944.gada vasarai. Sakarā
ar lielinieku iebrukumu Latvijas teritorijā, pārtikas karti-
ņu turētājos notika lielas pārgrozības. Pēc Latgales, Vidzemes,
Zemgales un Rīgas pilsētas nonākšanas lielinieku rokās, pār-
tikas saņēmēju skaits (uz kartiņām) strauji samazinājās. At-
likušos 9 mēnešos tādu bija vairs tikai 1/3 no agrākā skaita,

t.i. vairs tikai 193.400 personas (Tukuma, Talsu, Kuldīgas, Ventspils, Liepājas apriņķos un pilsētās).

Ņemot vērā augšējo, konstatējams, ka 580.000 personas pārtikas kartiņu devas izmantoja 148 nedēļas (no 1.X.41. - 31.VII.44.), bet 193.400 personas - 40 nedēļas (no 1.VIII.44. - 8.V.1945.)

Izejot no augšminētiem skaitļiem, visā okupācijas laikā uz pārtikas kartiņām Latvijas pilsoņi ir saņēmuši sekošus pārtikas daudzumus:

Maize u.c. cepumi	170.308 to	-	109.043 to	rudzu x)
			24.249 "	kviešu
Barības līdzekļi:				
putraimi.....	9.357 "	-	17.600 "	miežu
auzu pārslas...	4.678 "	-	9.351 "	auzas
zirņi			4.679 "	
Sviests: uz kartiņām	13.568,5"			
konditorejām	493,2"			
šokoladei	291,4"		14.353 "	
Gaļa: liellopu			23.394 "	
cūkas			4.398 "	
Cukurs: uz kartiņām	41.350,2"			
saldumiem...	7.832,7"			
liķieriem ..	2.193,5"			
cepumiem....	1.077,3"		52.453,7"	
Siers			4.679 "	
Biezpiens			7.486 "	
Vājpiens			37.4 milj.litri	
Pilnpiens			ļoti maz	
Olas, iesk.konditorejās izlietotās			46,8 milj.gab.	
x)iesk. arī rudzus kafējai			2375 to.	

Augšminētais Latvijas pilsoņu pārticības lauksaimniecisko ražojumu daudzums ir atskaitāms no okupācijas varai nodotā ražojumu daudzuma. Tāpat no pēdējiem ir atskaitīti tie lauksaimnieciskie ražojumi, kas nodoti vietējai rūpniecībai pārstrādāšanai ražojumos un kuri parādīsies rūpniecības nozares zaudējumu aprēķinos.

Ražojumi.	Iepirkts no ražas.		Iepirktās ražas vērtība.		Iep. ražas daudzumi.	
	1939	1941	1941	1942	1943 x)	1944 x)

Mē- ra vie- nī- ba.	1939	1941	1941	1942	1000Ls.	1000RM.	1000RM.
JĒLĀDAS,							
no tām: liellopu	181473	102002	115757	591	596	61545	65692
teļu	684102	145273	246505	321	238	169444	116176
aitu u. jēru	483900	92056	89888	101	120	59552	131116
ZVĒRĀDAS	.	4876	2478	4,7	6,1	554	1849
VILNA	131	61	934	.	108	485	564
MĀJAS SVIESTS	.	.	762	.	.	185	417
PIENOTAVU PIENS	.	559155	486920	36.904 4)35.545 4)	235446	253299	435
OLAS	.	2439	2233	2.309	557	435	3378
ZĪVĪS	.	7740	8767	1.169	2954	1918	489
no tām: renges	.	3420	4066	.	1668	261	7,8
mencas	.	3230	3229	.	698	198	91
plēkstes	.	313	465	.	11	2843	6345
laši un taimiņi	.	17	14	1.993	33693	13128	
LCPBARĪBA	.	.	71243	128	.	.	
āboliņš	.	.	2493	1.014	.	.	
plāvu siens	.	.	28113	851	.	.	
salmi	.	.	40617	.	.	.	

x) Iepirkumi no l. VIII līdz 31. I.

1) un 2) Labības biroja uzpirkta daļa

3) bez linsēklām un kartupeļiem

4) aprēķinātā vērtība

.) nozīmē, ka dati nav zināmi.

Pārtikas normas pamatotas uz okupācijas varas attiecīgiem rīkojumiem. Mūsu parasto eksporta preču cenas ir aprēķinātas pēc priekš kara cenām (1939/40.g.), bet pārējo ražojumu - pēc vietējām 1939.gada lieltirdzniecības cenām (pēc Statist.pārvaldes datiem). Gadījumos, kur tādas trūka, ražojumi aprēķināti pēc okupācijas varas noteiktām cenām.

Izejot no augšā aprādītā, bij.Zemkopības ministrijas ilggadējais direktors P.Grāvis ir aprēķinājis zaudējumus par ražojumu atsevišķām vienībām, kā arī sniedzis tuvākus paskaidrojumus par aprēķināšanas veidu.

x x x

Lauksaimniecības ražojumu apgrozība
un ražojumu vērtība, ko paturejusi okupācijas vara.

No.	Ražojumu nosaukumi.	Mēra vienība	Savākšanas iestāžu kop. iepirkums.	Normēto preču izsniegumu daudzumi.	Rūpn. zaudējums uzņemtie ražojumi	Palikusi kop. varas rīcība.	Cena, eksporta vai vietējā, Ls.	Vērtība 1000 Ls.
1.	Rudzī	tonnas	293.535	109.043	-	184.492	102.37	18.886
2.	Kvieši	"	82.098	24.249	-	57.849	236.10	13.658
3.	Mieži	"	90.776	17.600	18.480	54.696	126.08	6.896
4.	Auzas	"	164.590	36.351	-	128.239	103.01	13.210
4a.	Ķirņi	"	4.675	4.679	-	-	-	-
5.	Cukurbietes	"	547.917	-	547.917	-	-	-
6.	Kartupeļi rūpn.	"	96.487	-	101.690	398.054	88.47	35.216
7.	" uztūram	"	403.167	-	-	-	-	-
8.	Kāposti svaigi	"	33.174	-	-	33.174	101.00	3.351
9.	Burkani	"	11.450	-	-	11.450	142.80	1.635
10.	Bietes	"	4.148	-	-	4.148	106.49	442
11.	Augļi un ogas	"	7.110,5	-	-	7.110,5	746.64	5.309
12.	Sēklas, labība	"	15.557	-	-	15.557	192.37	2.993
13.	Linsēklas	"	14.219	-	-	14.219	483.64	6.877
14.	Sēklas kartup.	"	13.326	-	-	13.326	88.47	1.179
15.	Jēltabaka	"	830	-	830	-	-	-
16.	Lini u. pakulas	"	16.211	-	10.400	5.811	1.614.00	9.379
17.	Liellopi	gab.	524.102	kopā	387.908	136.194	178.80	24.351
18.	Teļi	"	145.985	-	-	145.985	17.03	2.486
19.	Cūkas	"	354.460	kopā	160.559	193.901	143.68	27.860
20.	Aitas un jēri	"	179.098	-	-	179.098	12.06	2.160
21.	Mājputni	"	427.700	-	-	427.700	-	1.034
21a.	" gaļa	tonnas	852	-	-	852	2.000.00	1.704
22.	Jelādas liel.	gab.	344.996	-	315.000	29.996	20.00	600
23.	" teļu	"	524.898	-	390.000	134.898	5.45	735
24.	" aitu u. jēru	"	372.612	-	382.000	-	-	-
25.	" kazu	"	9.388	-	12.300	-	-	-
24a.	" zirgu	"	21.714	-	9.414	7.00	66	66

No.	Ražojumu nosaukumi	Mēra vienība.	Savākšanas iestāžu kop. pirkums	Normēto preču izsniegumu daudzumi.	Rūpn. zaudējums uzņēm- tīle ražojumi	Palik- ši okup. varas rīcība	Cena, eksporta vai vie- teja. Ls.	Vertība 1000 Ls.
25.	Zvērēdas	tonnas	9.757	-	-	9.757	2.50	24
26.	Viļna	"	2.044	-	-	2.044	6.275.00	12.826
27.	Mājas sviests	"	1.364	14.353	-	47.468,8	5.610.00	266.300
28.	Eksporta "	"	60.457,8	4.679	-	-	-	-
28a	Siers	"	4.675	7.486	-	-	-	-
28b	Biezpiens	"	7.486	37.380	-	-	-	-
28c	Vājpiens	"	37.380	2.807,3	-	-	-	-
29.	Olas	"	5.664	-	-	2.856,7	3.417.00	9.761
30.	Zivis	"	22.839	-	22.839	-	-	-
31.	Ābolins	"	5.427	-	-	5.427	104.85	569
32.	Pļavu siens	"	68.171	-	-	68.171	73.44	5.006
33.	Salmi	"	96.248	-	-	96.248	42.85	4.124

34. Ārpus savākšanas iest. savāktu lauks. ražojumu vērtība

Kopējā ražojumu vērtība

Ls. 570.840

92.233

478.607

P a s k a i d r o j u m i
p i e a t s e v i š ģ u r a ž o j u m u p o s t e ņ i e m.

A. Ražojumi.

1. R u d z i . Savākšanas vietās okupācijas laikā pavisam no-
dots rudzu 293.535 to. Vietējam patēriņam izsniegtas -
109.043 to., okupācijas iestāžu rīcībā palicis (293.535 -
109.143 -) 184.492 to. Eksportēto rudzu caurmēra cena
1939.g.Ls.102.37 tonnā un visu 184.492 to vērtība -
Ls.18.886.446.
2. K v i e š i . Kvieši nav bijuši parastā Latvijas eksport-
prece. 1939.g.kviešu caurmēra cena Ls.23,61 par 100 kg. -
(Pēc statist.pārvaldes ziņām).
3. M i e ž i . Eksportētu miežu caurmēra cena 1939.g.Ls.126,08
tonnā (Pēc statistiskās pārvaldes ziņām).
4. A u z a s . 351 to auzas izlietots auzu pārslu izgata -
vošanai un apm. 37.000 to izdalītas ormaņu zirgiem (pil -
sētās). Ar 1941.gada 1.sep.rīkojumu noteikts, ka zirga ba-
rības norma ir 84 kg. divās nedēļās, no kuras 50% jābūt
auzām. Atlikušo auzu daudzumu 128.239 to paturējušas oku-
pācijas iestādes. Eksportēto auzu caurmēra cena 1939.gadā
Ls.103.01 tonnā. (Pēc statistiskās pārvaldes datiem).
4. Z i r ņ i . Zirņu iepirkumi nav registrēti. Domājams, tie
iepirkti ārpus savākšanas punktiem, vai arī ņemti no agrā-
kiem krājumiem. Nav zināms, kāds daudzums zirņu palicis
okupācijas iestāžu rīcībā.
5. C u k u r b i e t e s . Viss daudzums pārstrādāts cukurā
un ievests rūpniecības zaudējumu aprēķinā.

6. un 7. K a r t u p e ļ i, rūpniecībai un uzturam.
Eksportēto kartupeļu caurmēra cena 1939.g.Ls.88,47 tonnā.
(Pēc statist. pārvaldes datiem).
8. K ā p o s t i svaigi. 1939.g.cena nav zināma. Aplēsta caurmēra cena no 1941.g. iepirkumiem un tā ir RM.49.50, vai Ls.101.--- tonnā.
9. B u r k ā n i. 1939.g.cena nav zināma. Aplēsta caurmēra cena no 1941.g.iepirkumiem un tā ir RM.70,00 vai Ls.142.80 tonnā.
10. B i e t e s. 1939.g.cena nav zināma. Aplēsta caurmēra cena no 1941.g.iepirkumiem un tā ir RM.52.20 vai Ls.106,49 tonnā.
11. A u g ļ i un o g a s. Caurmēra cena no 1941.g.iepirkumiem ir RM.366,00 vai Ls.746.64 tonnā.
12. S ē k l a s l a b ī b a. Caurmēra cena no 1941.g. iepirkumiem ir RM.94,30 vai Ls.192.37 tonnā.
13. L i n s ē k l a s. Eksportēto linsēklu caurmēra cena 1939.g.Ls.483.64 tonnā. (Pēc statistisk.pārvaldes ziņām).
14. S ē k l ā s k a r t u p e ļ i. Eksportēto kartupeļu caurmēra cena 1939.g.Ls.88.47 tonnā. Tā kā statistiskos pārskatos sēklas kartupeļi, rūpniecības un uztura kartupeļi nav šķiroti, tad pieņemams, ka caurmēra cena attiecās uz visām šķirām.
15. J ē l t a b a k a. Okupācijas laikā jēltabakas iepirkts 830 to. Ievērojot to, ka okupācijas laikā tabakas preces izsniedza uz kartiņām, pieņemams, ka šīs 830 to izlieto - tas vietējam patēriņam.

16. L i n i . Eksportēto linu caurmēra cena 1939.g.Ls.1614.00 tonnā (Pēc statist.pārv.ziņām) Savākto linu daudzums pēc vācu okupācijas ziņām 16211 to. Linu monopola vadītājs turpretim to uzdod 28000 to. Starpību nav izdevies noskaidrot.

17. L i e l l o p i . Okupācijas laikā liellopu pavisam iepirkts 524.102 gabali. Rūpniecības vajadzībām liellopu un cūkas gaļas izlietots kopā 36100 to. Ir pamats pieņemt, ka $\frac{4}{5}$ bijusi liellopu gaļa un $\frac{1}{5}$ cūkas gaļa, tā tad rūpniecības vajadzībām izlietots 28.800 to liellopu un 7220 to cūkas gaļas.

Uz pārtikas kartiņām izdalīts un rūpn. vajadzībām izlietots kopā (23.394 + 28.800) 52.274 to liellopu gaļas.

Pamatojoties uz cenu inspektora 1942.g.8.oktobra rīkojumu par liellopu dzīvsvara cenām un par lieltirdzniecības cenām liellopu gaļai, konstatējams, ka cenas ziņā 100 kg. dzīvsvara atbilst 52 kg. gaļai, jeb augšminētās 52274 to gaļas atbilst 100.527 to dzīvsvaram.

Izejot no Stat.Berichte f.Lettland un Stat.Berichte f.d.Ostland datiem par iepirkto liellopu skaitu un iepirkšanas summu 1942.gadā, konstatējams, ka vidējais liellopu dzīvsvars bijis caurmērā 259 - 260 kg., vai kopā 387.908 gab.liellopu, kuru gaļa izdalīta uz pārtikas kartiņām un izlietota rūpniecības vajadzībām.

Atsakaitot no iepirktā liellopu kopējā skaita tos daudzumus, kas izsniegti uz pārtikas kartiņām un izlietoti rūpniecības vajadzībām vācu okupācijas iestāžu rīcībā palikuši (524.102 - 387.908) 136.194 liellopu.

Eksportēto liellopu caurmēra cena 1939.gadā Ls.178.80 gabalā (Pēc statistisk. pārvaldes ziņām).

18. **T e ģ i** . Parastā Latvijas eksportprece teļi nav, tādēļ tiem piemērota 1939.g.caurmēra cena Ls.17.03 gabalā (Pēc statist. ziņām).
19. **C ū k a s** . Izdarot aprēķinus līdzīgā kārtā kā pie liel -
lopiem, konstatēts, ka 100 kg. dzīvsvars atbilst 71kg.ga-
ļai. Atsevišķas cūkas caurmēra svars iznāk 102 kg., bet
cūku gabalu skaits 160.559, kuru gaļa izdalīta uz pārtikas
kartiņām un izlietota rūpniecības vajadzībām. Okupācija ie-
stāžu rīcībā palicis (354.460 - 160.559) 193.901 cūka.
Eksportēto cūku caurmēra cena 1939.gadā Ls.143.68
gabalā (Pēc statist.pārv.ziņām).
20. **A i t a s** un **j ē r i** nav parastā eksportprece. 1939.g.
caurmēra cena Ls.12.06 gabalā (Pēc statist.ziņām)
21. **M ā j p u t n i** . 1942.g. iepirkti 427.700 gab. ,par ko
samaksāts RM.492.000 vai Ls.1003.680.--.
Bez tam 1943.g.iepirktas 393 to un 1944.g.459 to putnu ga-
ļas. Noteiktu cenu par putnu gaļu nav. Var pieņemt Ls.2.--
par kg.
22. **J ē l ā d a s** l i e l l o p u iepirkts 344.996 gab. -
Rūpniecībā izlietotas 315.000 gab. un okupācijas iestāžu
rīcībā palikušas 29.996 gab. Eksportcena nav zināma.1939.
g. vietējā cena Ls.20.00 gab. (Pēc statistiskām ziņām) .
23. **J ē l ā d a s** t e ģ u iepirkts 524.898 gab. Rūpniecībā
izlietotas 390.000 gab. un okupācijas iestāžu rīcībā pali-
kušas 134.809 gab. Eksportcena nav zināma. 1939.g.vietējā
cena Ls.5.45 gab. (Pēc statistiskām ziņām) .
24. **J ē l ā d a s** a i t u , j ē r u un c i t a s. Aitu un
jērādu pavisam iepirkts 372.612. Rūpniecības vajadzībām iz-
lietotas aitu un xitas ādas 382.000. 1941.g.22.decembrī

Austrumzemes reichskomisara paziņojumā teikts, ka bez liel-
lopu, teļu, aitu un jēru ādām iepērkamas arī zirgu, kazu,
briežu, suņu un citas ādas. Var pieņemt, ka galvenā kārtā
iepirktas zirgu un kazu ādas un rūpniecības vajadzībām iz-
lietotā daudzumā būtu 372.612 aitu un jēru ādas un 9.388
kazu ādas, kas kopā dotu 382.000 ādas.

- 24a. Z i r g u ā d a s . Iepirkto ādu daudzums konstatēts ap-
rēķinu ceļā, pamatojoties uz vācu okupācijas laika sta-
tistiskiem datiem. Cena ņemta no Reichskomisāra 1941.gada
22.decembra rīkojuma.
25. Z v ē r ā d a s . 1939.g.cena nav zināma. 1941.g.iepirku-
mu caurmēra cena ir Ls.2,50 gab. (Pēc statist.ziņām).
26. V i l n a nav parastā eksportprece. 1939.g.vietējā cena
Ls.6275,) tonnā (Pēc statistiskām ziņām)
- 27,28,28a,28b un 28c. M ā j a s s v i e s t s , e k s p o r t a
s v i e s t s , s i e r s , b i e z p i e n s un
v ā j p i e n s . Mājas sviesta savākšanas vietās pie-
ņ e m t s 1.364 to un piena 1.534.820 to. Piens galvenā
kārtā pārstrādāts eksportsviestā un neliela daļa sieros.
Pēc vācu receptes, pie piena tauku satura 3,5% viena kg.
tauko sieru ražošanai izlieto 10 kg. piena, pustauko sie-
ru ražošanai 8,5 kg.piena un vājo sieru 3,5 - 5,5 kg. pie-
na. Tā kā okupācijas laikā uz kartiņām dalīja vājus sierus,
pieņemams, ka 1 kg.siera ražošanai izlietoti 5kg.piena,ku-
ra piena tauku saturs Latvijas mērogā bija 4% Uz karti-
ņām siera izdalīts 4.679 to un šī daudzuma siera ražoša-
nai bij vajadzīgas 23.395 to.piena. Atņemot no kopējā pie-
na daudzuma (1.534.820 to) siera ražošanai izlietotās
23.395 to piena, paliek eksporta sviesta ražošanai 1.511.425
to piena. Pieņemot, ka no 25kg piena iegūts 1 kg.sviesta -

(ilggadīgā Latvijas norma), ražotais eksportsviesta daudzums iznāk 60.457,8 to., bet kopā ar mājas sviestu - 61.821,8 to. Uz pārtikas kartiņām izdalīts 14.353 to sviesta. Atņemot to no kopējā daudzuma (61.821,8 to - 14.353) atlikums 47.468 to palicis okupācijas iestāžu rīcībā.

1939.g.Latvijas sviests Berlinē kotejās Ls.561.00 par 100 kg. resp.Ls.5610,00 tonnā (Pēc statistiskās pārvaldes ziņām).

Vājpienu daļai pārstrādāja biezpienā, bet pa lielākai daļai pārdeva uz vietas piena piegādātājiem. Uz pārtikas kartiņām biezpiens izdalīts 7.480 to, bet nav datu, ka būtu vairāk ražots un palicis okupācijas iestāžu rīcībā. Vājpiena uz pārtikas kartiņām izdalīts 37.380to.

29. O l a s . Uz pārtikas kartiņām izdalīts 46.788.000 olu. Pieņemot vienas olas svaru 60 gr., izdalītais olu daudzums atbilst 2807,3 to. Atņemot no okupācijas laikā savāktā olu kopdaudzuma 5.664 tonnām uz kartiņām izdalīto daudzumu 2807,3 to, atrodam, ka okup.iestāžu rīcībā palicis 2856,7 to olu.

Latvijas eksportolu cena 1939.g.Berlinē bija par 100 olām svarā 55-65gr.,caurmērā Ls.20.50. Pieņemot vienas olas caurmēra svaru 60gr., tonnā ietilpst 16.667 olas. Vienas tonnas vērtība līdzinājās Ls.3.417.00.

30. Z i v i s . Viss daudzums ievests rūpniecības zaudējumos.
31. Ā b o l i ņ š . 1939.g.cena nav zināma 1942.g.caurmērā par tonnu samaksātas RM.51.40 vai Ls.104.85 (Pēc statistiskām ziņām).
32. P ļ a v u s i e n s . 1939.g.cena nav zināma. 1942.g. caurmērā par tonnu samaksātas RM 36.00 vai Ls.73.44 - (Pēc statistiskām ziņām).

33. S a l m i. 1939.g.cena nav zināma. 1942.g. caurmērā par tonnu samaksātas RM.21,00 vai Ls.42.85 (Pēc statistiskām ziņām).

Okupācijas iestāžu rīcībā

palikušo ražojumu vērtība Ls.478.607.000

- \$ 88.630.926

Prezuntīvie zaudējumi.

34. Ne visi ražojumi gāja caur savākšanas iestādēm, daļa kara spēka vienībām paņemta tieši. Šie daudzumi nav ietverti statistiskos biļetenos.

Sevišķi tas attiecinams uz laiku, kad austrumu fronte ievirzījās Latvijas teritorijā. Tāpat Kurzemes cietoksnis turējās līdz Vācijas kapitulācijai, t.i. apmēram 10 mēnešus ilgāk; arī tur kara spēka daļas ņēma vajadzīgos ražojumus tieši no lauksaimniekiem. Noteiktu datu par šiem ražojumu daudzumiem nav, bet droši pieņemams, ka ārpus novākšanas iestādēm saņemto ražojumu vērtība nav mazāka par 12% no to ražojumu vērtības, kas gāja caur savākšanas iestādēm.

Okupācijas iestāžu rīcībā palikušo lauksaimniecības ražojumu vērtība aplēsta Ls.478.607.000, bet racionēto preču un rūpniecībai nodoto ražojumu vērtība aplēsta - Ls.287.226.000, kas kopā iztaisa Ls.765.833.000.--.

Tā tad tiešā ceļā paņemto ražojumu vērtība (Ls.765.833.000 x 12 %) s a s n i e d z Ls. 91.899.960.--.

B.Kapitālu zaudējumi.

35. Z a u d ē j u m i, k a s c ē l u š i e s a r l a u k s a i m n i e c ī b u p ā r ņ e m š a n u o k u p ā c i j a s i e s t ā ž u r ī c ī b ā.

Ar 1941.gada 18.jūlija okupācijas iestāžu rīkojumu nodibinātā Domänenverwaltung'a pārņēma savā pārvaldīšanā:

- 1) daļu no Latvijas neatkarības laika valsts saimniecībām,
- 2) repatriējušos vāciešu bij.saimniecības,
- 3) saimniecības, kuru īpašniekus lielinieku vara bija deportējusi vai likvidējusi,
- 4) komunistiski noskaņotām personām un žīdiem piederošas saimniecības un
- 5) bezīpašnieku saimniecības.

Tādā kārtā Domänenverwaltung'as rīcībā pārgāja saimniecības apm. 90.000 ha kopplatībā. Atskaitot 10% uz nederīgu zemi, pārējie 81.000 ha bij lauksaimniecībai derīga zeme, kuŗas vērtība pēc 1935/36 gada lauksaimniecības statistikas iztāsa Ls.48.195.000.--.

Skaitot par zemes un inventāta lietošanu caurmērā 4% gadā, augļu summa pār 3 okupācijas gadiem sastāda Ls.7.229.250.--.

Pēc "Latvijas lauksaimniecība 1936.g." (104.-107.l.p.) lauksaimniecībā ieguldītie kapitāli uz 1 ha derīgas zemes 1935.g./36.g. bija šādi:

Pamata kapitāli Ls.411,55

Rīcības " Ls.183.45

Kopā Ls.595.00

Derīgas zemes platība aprēķināta pēc "Latvijas lauks1936.g." datiem (10.l.p.)

36. Z a u d ē j u m i u z p a m a t a k a p i t ā l i e m.

Pēc "Latvijas lauks.1936.g.(106.l.p.) lauksaimn. pamatkapitāli uz 1 ha derīgas zemes 1935./36.s.g. bija šādi:

Zemes kapitāls Ls.121.01

Meliorāciju kapitāls Ls. 10.23

Ēku kapitāli Ls.217.54

Augu kapitāli Ls. 62.77

Kopā Ls.411.55

Otrā pasaules kara norisē, vācu karaspēks cīnīdamies ar Padomju Savienības armiju, it visu Latvijas teritoriju pārstaigāja divas reizes. Jau pirmajā pārstaigājumā (1941. g.) vācu armija sagādāja lauksaimniecībai zaudējumus, nopostīdama gan ēkas, bojādama ražu, paņemot satiksmes līdzekļus un lopus, kā arī uzspiežot klaušas. Tomēr vissmagākos zaudējumus sagādāja 1944./45. gada cīņās. Rajonos, kuros norisinājās kaujas darbība, nodedzināja vai sapostīja tūkstošiem ēku, iznīcināja lopus, nedzīvo inventāru un lielu daļu no ražas. Tādi rajoni bija Latgale, Vidzeme un visbeidzot tā saucamais Kurzemes cietoksnis. Deviņu mēnešu nepārtrauktās cīņās Jelgavas, Tukuma, Kuldīgas un Liepājas apriņķos lauksaimniecībai sagādāja vislielākos zaudējumus.

Atbildība par smagājiem zaudējumiem, kas nodarīti 1944. g. 1945. g. cīņā, savā lielākā daļā neapšaubami krīt uz iebrucēju t. i. Padomju Savienību, mazākā uz vācu karaspēku.

Tiešu datu par lauksaimniecības pamatkapitāla zaudējumiem nav. Tos iespējams parādīt vienīgi provizoriskā aplēsuma ceļā un arī tikai aptuveni.

Ir stiprs pamats pieņemt, ka Otrā pasaules karā lauksaimniecība uz pamatkapitāliem cietusi sekošus zaudējumus:

2% uz zemes kapitālu	//	Ls. 2.62
2% " meliorācijas "	//	
5% " ēku kapitālu	//	Ls. 14.01
5% " augu "	//	

Pamata kapitālu zaudējumi uz 1 ha derīgas zemes būtu (Ls. 2.62 + Ls. 14.01) Ls. 16.63 vai noapaļoti Ls. 17.--., kas uz visu derīgas zemes platību iztaisa (Ls. 17.-- x 4.038.268) Ls. 68.650.550.--.

Aplēžot vācu karaspēka līdzvainību runā esošos zaudējumus uz 40% - zaudējumu apmēri iztaisa Ls. 27.460.220.

37. Zaudējumi uz rīcības kapitāliem.

Pēc "Latvijas lauksaimniecība 1936.g." (107:l.p.) lauksaimniecības rīcības kapitāli uz 1 ha derīgas zemes 1935./36.s.g. bija šādi:

Dzīvā inventāra kapitāli	Ls. 52.81
Nedzīvā " "	Ls. 46.81
Tekošie rīcības "	Ls. 83.83
Kopā	Ls.183.45

Kara darbības apstākļos vissmagāki cieta lauksaimnieku dzīvā inventārs, kuŗa smagā iznīcināšana sākās 1944.gada vasarā, sakarā ar frontes ievirzīšanos Latvijas teritorijā. Vācu armijas daļas kara darbības rajonos lopus izkāva karaspēka uzturam. Tas notika ļoti plašos apmēros. Arī vācu civīlā vara pastiprinātā kārtā lopus pievāca frontes rajonos, kādam nolūkam bija organizētas pat sevišķas kolonas. Vissmagākos zaudējumus šinī ziņā cieta Vidzemes un tā saucamais "Kurzemes cietoksnis".

Lopu skaits Latvijā kara beigās bij samazinājies par 40%.

Vācu līdzdalība rīcības kapitālā zaudējumos vērtējama vismaz uz 15%, kas sastāda Ls.27.50 uz 1 ha derīgas zemes. Zaudējumu kopsumma (Ls.27.50 x 4.038.268) Ls.111.052.370.

K a p i t ā l u z a u d ē j u m i:

35.Lauksaimniecību pārņemšana no Domänenverwaltung'as	Ls. 7.229.250.--.
36.Zaudējumi uz pamatkapitāliem..Ls.	27.460.220.--.
37. " " rīcības "	Ls. 111.052.370.--.
Kopā	Ls. 145.741.840.--.

P r e z u m t ī v o z a u d ē j u m u k o p s u m m a l a u k s a i m n i e c ī b ā:

Uz ražojumiem	Ls. 91.899.960.--.
" kapitāliem	Ls.145.741.840.--.
Kopā	Ls.237.641.800.--.
= \$	44.007.741

MEŽSAIMNIECĪBAS ZAUDEJUMI .

I. M e ž s a i m n i e c ī b a .

Mežsaimniecības zaudējumi iedalīti piecās nozarēs:

1. Okupācijas varai nodotie koka materiāli.
2. Neizpildīta mežu atjaunošana un kopšana.
3. Neizpildīti meliorācijas un ceļu būves darbi.
4. Caur kara darbību nopostītās mežsaimniecības ēkas.
5. Caur kara darbību nopostīti meži.

1. O k u p ā c i j a s v a r a i n o d o t i e k o k a
m a t e r i ā l i .

Nodoto materiālu daudzumi.

Nodoto materiālu daudzumi sastādās no a) krievu okupācijas 1941. gadā pāri palikušiem un b) vācu okupācijas laikā 1941/42., 1942/43., 1943/44. un 1944/45. saimniecības gados izstrādātiem materiāliem.

a) No krievu okupācijas 1941. gadā pāri palikušie materiāli:

Dažādu materiālu atlikumi no 1939/40. saimniecības gada un liela daļa no 1940/41. saimniecības gadā izstrādātiem materiāliem krita vācu rokās. Par materiālu atlikumiem no 1939/40. s. gada, kas atradās galvenā kārtā rūpniecības uzņēmumu rīcībā, noteiktu datu nav. Tādēļ materiālu daudzumi jānosaka izejot no ziņām par kokrūpniecības uzņēmumu vispārējo stāvokli, darbību un darījumiem pārrunājamā laikā.

Toties par 1940/41. saimniecības gadā izstrādātiem materiāliem, ko pārņēma vācu okupācijas vara, ziņas ir pilnīgākas. Šos materiālu daudzumus ilustrē zemāk pievestie Mežu departamenta dāti.

Skuju koku baļķi un kluči 1.664.241 m³ -- atlikums
uz 1941. gada 1. oktobri.

.....

Bērza un melnalkšņa balķi un kluči 1940/41. saimn.gadā.	260.879 m ³	-izstrādāts
Apses kluči	55.373 m ³	-izstrādāts
1940/41 saimn.gadā.		
Cieto lapu koku balķi un kluči ...	13.049 m ³	-izstrādāts
1940/41 saimn.gadā.		
Stutmalka	180.000 st.	-atlikums
uz 1941.g.1.oktobri.		
Papīrmalka	864.136 st.	-atlikums
uz 1941.g.1.oktobri.		

Ja salīdzina pievestos daudzumus (1940/41.s.g.) ar turpmāk pievestiem dātiem par vācu okupācijas laikā gadskārtīgi izstrādātiem materiālu daudzumiem, tad uzkrīt 1940/41.saimniecības gada materiālu iespaidīgas kvantitātes. Te jāņem vērā, ka 1940/41.saimniecības gadā krievu okupācijas vara izstrādāja saimnieciskā kārtā 7,5 miljoni m³ augoša meža, bet vācu okupācijas laikā katru gadu bija paredzēts saimnieciskā kārtā izstrādāt 4 miljoni m³ augoša meža.

Vācu okupācijas laikā izstrādātie koku materiāli.

Mežu departaments vācu okupācijas laikā veica mežu izstrādāšanu saskaņā ar katram saimniecības gadam sastādītiem mežu izmantošanas plāniem. Plānos uzņemtā gadskārtējā mežu izmantošana līdzinājās 5,5 miljoni m³ augoša meža. No gadskārtējās mežu izmantošanas apm. 1,5 miljoni m³ izsniedza vietējiem lauku iedzīvotājiem, bet apm. 100.000m³ rezervēja nodošanai vācu kara saimniecības iestādēm izstrādāšanai ar pašu darba spēku un 3,9 miljoni m³ Mežu departaments paredzēja izstrādāt saimnieciskā kārtā.

Pamatskaitļi mežu izmantošanas plānos atkārtojas katru gadu bez vērā ņemamiem grozījumiem.

Mežu izmantošanas tuvākai apgaismošanai attiecībā uz vācu okupācijas laiku noder izraksts no 1943/44.saimniecības

gada mežu izmantošanas plāna noraksta, kas atrodās autora rīcībā. Svarīgi vēl atzīmēt, ka Mežu departamenta izmantošanas plāni ietvēra sevī arī Jelgavas Lauksaimniecības Akadēmijas un Rīgas pilsētas mežu izmantošanu.

I z r a k s t s
no 1943/44.s.g.mežu izmantošanas plāna.

(Augošs mežs m³)

	Pavisam paredzēts izmantot:	No tā:	
		Izsniegt viet. iedzīvotājiem	Izstrādāt saimn.kārtā
	5 320.800	1.403.600	3.917.200
Rezervē viet. iedzīv.	100.300	100.300	-
Vācu kara saimn. iestāžu izstrād. ar pašu darba spēku	78.900	-	78.900
K o p ā	5 500.000	1.503.900	3.996.100

No saimnieciskai izstrādāšanai paredzētiem 3.917.200 m³ augoša meža Mežu departaments projektēja iegūt 3.523.000 m³ lietkoku un dedzinamās malkas. Tuvāks sortimentu sadalījums bija šāds:

	m ³	%	Sort. sadalīj. 1937-38.g.g. saimn.kārtā iegūto mater.%
Skuju koku balķi un kluči	935.000	26,5	37,8
Bērza u. melnalkšņa balķi un kluči	65.000	1,8	6,0
Apses kluči	10.000	0,3	0,6
Cieto lapu koku balķi un kluči	6.000	0,2	0,4
Stutmalka	155.000	4,4	3,8
Papīrmalka	365.000	10,4	11,1
Tupeļu malka	35.000	1,0	1,5
Rekvizīti	22.000	0,6	0,6
Dedzinamā malka	1.930.000	54,8	38,2
K o p ā	3.523.000	100,0	100,0

Salīdzinājumam pievests arī procentuālais sortimentu sadalījums 1937/38. saimniecības gadā iegūtiem materiāliem. No tā redzams, ka lietkoku masa sastādījusi 61,8 % un malka 38,2%. Bez tam vēl ir pieietamas ziņas par to, ka visi no 1935/36. līdz 1937/38. saimniecības gadam izmantoties meži pēc masas devuši 58-59% lietkoku un 41-42% malkas koku.

1943/44 saimniecības gada plānā paredzēto sortimentu procentuālais sadalījums uzrāda tikai 45,2% lietkoku, bet 54,8% dedzināmās malkas. Tas norāda uz to, ka vācu okupācijas laikā izmantoti zemākās kvalitātes meži, no kuriem nevarēja sagaidīt to pašu lietkoku daudzumu, kādu deva valsts patstāvības laikā izmantotie meži. Salīdzinot 1943/44 saimniecības gada projekta un 1937/38. s. gadā pie mežu izstrādāšanas saimnieciskā kārtā iegūto materiālu procentuālos sadalījumus redzams, ka ievērojamāki lietkoku samazinājumi krīt uz skuju koku un lapu koku baļķiem un klučiem, kas projektēti izstrādāšanai 1943/44. saimniecības gadā. Piemēram: bērza un melnalkšņa baļķus un klučus 1937/38. s. gadā ieguva 6%, bet 1943/44. s. gadā bija paredzēts iegūt tikai 1,8% no kopējā materiālu daudzuma. Skuju koku baļķus 1937/38. s. gadā ieguva 37,8%, bet 1943/44. s. g. bija paredzēts iegūt 26,5%. Līdzīgs stāvoklis ir ar apses klučiem un ar cieta lapu koku baļķiem un klučiem. Tādai parādībai ir savi izskaidrojumi. No vienas puses vācu okupācijas iestādes prasīja izvešanas ceļiem tuvāko mežu izmantošanu. Tādu mežu izmantošanai arī valsts patstāvības laikā deva priekšroku, caur ko labākās kvalitātes audzes ceļu tuvumā tika zināmā mērā pastiprināti izmantotas. No otras puses okupācijas iestādēm nebija iespējams no kvalitātes viedokļa kontrolēt mežu izmantošanas projektu sastādīšanu un to novirzīt uz lielāku lietkoku iznākumu. Bez tam vēl jāņem vērā apstākļi, ka arī dedzināmā malka kara laikā

bija ļoti pieprasīts sortiments, ko izlietoja lielā mērā rūpniecības tvaika katlu sildīšanai un gāzes generātoru malkas sagatavošanai kara un civilās saimniecības automobiļu piedzīšanai.

Par mežu izstrādāšanas gaitu un beigu rezultātiem Mežu departaments sniedza ziņas Latvijas statistiskai pārvaldei, kura ziņas sakopoja un publicēja oficiāli izdotos statistikas biļetenos. Statistiskai pārvaldei sniegtās ziņas parasti pārbaudīja Mežu departamenta atbildīgie darbinieki. Ziņas sniedzot, aiz saprotamiem iemesliem raudzījās, lai tās būtu pilnīgas. Pārskatu par mežu izstrādāšanas rezultātiem dod sekojošais statistiskās pārvaldes biļetenos publicēto datu sakopojums.

Saimnieciskā kārtā izstrādātie sortimenti m³

(Pēc Latvijas statistiskās pārvaldes biļeteniem)

	1941/42	1942/43	1943/44
Stabi.....	20.000	29.000	-
Skuju k. balķi u. kluči.....	1.226.673 100.000 x)	553.963 150.000 x)	1.033.200 200.000 x)
Bērza u. melnalkšņa b. un kluči...	85.645	36.573	42.600
Apses kluči.....	17.726	7.751	15.600
Cieto lapu k. balķi un kluči	10.454	4.135	4.100
Stutmalka	128.381 (183401 st.)	171.361 (244802 st.)	175.210 (250300 st.)
Papīrmalka	277.958 (397083 st.)	229.653 (328076 st.)	304.500 (435000 st.)
Rekvizīti	49.575	45.261	41.000
Dedzināmā malka.	1.843.647 (2633781 st.)	1.945.712 (2779589 st.)	1.572.970 (2247100 st.)
K o p ā	3.760.059	3.173.409	3.389.180

Procentes no plānā paredzētā daudzuma:

1941/42	1942/43	1943/44
107% (104%)	90% (86%)	96% (91%) xx

- x) Šos baļķus neuzrāda stat.pārv.biļeteni, jo tos izstrādāja vācu kara iestādes ar savu darba spēku un par izstrādātiem daudzumiem ziņas neiesniedza.
- xx) Iekavās uzrādīti procenti, ar kādiem M.dts. izpildījis plānus vācu kara iestāžu izstrādātos materiālus neieskaitot.

Pievestie skaitļi rāda, ka meža izstrādāšanas plāns izpildījies ar nelielu uzviņu 1941/42. saimniecības gadā. Pārējos divos gados plāni izpildījušies nepilnīgi kā pēc kopdaudzuma, tā pēc atsevišķiem sortimentiem. Uzkrītoši vāji ir bijuši rezultāti attiecībā uz pēdējos divos gados iegūtiem visu lapu koku sortimentiem un attiecībā uz 1942/43. saimniecības gadā iegūtiem skuju koku baļķiem un klučiem. Finieru un sērkociņu skaliņu fabrikām nepieciešamo apaļo koku iztrūkums atsaucas uz uzņēmumu produkciju. Stāvokli zināmā mērā izlīdzināja 1940/41.s.gadā no krieviem sagatavotie un vāciešiem atstātie prāvie lapu koku daudzumi, kas sākumā jau pieminēti. Pēdīgi mēģināja izpalīdzēties ar skuju koku baļķiem, ko ganniecīgos daudzumos piegādāja finieru fabrikām no zāgētavu ūdensdārziem.

Kā noritēja meža izstrādāšana saimnieciskā kārtā atsevišķās virsmežniecībās, tas redzams no inženiera mežkopja E. Silnieka rīcībā esošiem dātiem par zemāk pievestā Kurzemes un Zemgales virsmežniecībām.

Virsmēžniec.	1942/43. saimn. gads		1943/44. saimn. gads	
	Uzdots sagatav m ³	Izstrādāts uz 1.5.43. %	Uzdots sagatavot m ³	Izstrādāts uz 1.5.44. %
Dundagas	42.000	60	-	-
Engures	44.000	95	43.500	89
Jaunpils	63.000	96	-	-
Jelgavas	42.000	95	-	-
Kandavas	56.000	90	48.000	88
Popes	73.000	45	23.200	92
Piltenes	-	-	48.600	80
Šlīteres	57.000	33	20.000	32
Talsu	40.000	86	37.200	95
Tukuma	41.000	90	-	-
Ugales	53.000	65	37.500	83
Valdemārpils	33.000	95	29.100	83
Vecmoku	44.000	100	-	-
Ventspils	38.000	58	23.000	74
Vircavas	10.000	92	-	-
	636.000 m ³	76%	310.100 m ³	82%

Pievestie dati par uzskaitītām virsmēžniecībām apstiprina to, ka mežu izstrādāšanas plāni 1942/43. un 1943/44. saimniecības gados izpildījušies nepilnīgi. Drusku labāks stāvoklis bija pārējos apgabalos. Tuvākas ziņas par tiem trūkst. Izejot no pievestiem datiem un faktiem par mežu izstrādāšanu vācu okupācijas laikā, iespējams atzīt, ka statistiskās pārvaldes publicējumos atrodošies dati par 1941/42., 1942/43. un 1943/44. saimniecības gadiem attiecībā uz mežu izstrādāšanas gaitu un rezultātiem atspoguļo faktisko stāvokli. Par materiāliem, kas nāca vācu rokās no 1940/41. saimniecības gada izstrādājuma, pietiekoši izsmelošus pārskatus dod jau pie-

minētie Mežu departamenta dati. Tādēļ abu avotu dati izlietoti to materiālu daudzumu aprēķiniem, kas nodoti vācu okupācijas iestādēm. Tādā veidā izdarītus aprēķinus trimdas apstākļos jāuzskata par pietiekoši objektīviem. Nelabvēlīgāks stāvoklis ir ar 1944/45. saimnieciskā gadā izstrādātiem materiālu daudzumiem, jo par tiem trūkst projekta datu un arī nav pietamāmi dati par faktiskajiem izstrādājumiem. Par 1944/45. s. gadā izstrādātiem materiālu daudzumiem iespējams sastādīt aptuvenus aprēķinus. Līdzīgs stāvoklis ir ar zemāk pievestā vācu okupācijas laikā nodoto koku materiālu specifikācijā minētiem materiālu atlikumiem no 1939/40. saimniecības gada. Var pieņemt, ka arī daļa no 1939/40. saimniecības gadā izstrādātiem materiāliem, kas atradās uzņēmumu ūdens dārzos un laukumos, nonāca vācu rokās. Vācu okupācijas iestādēm nodoto materiālu daudzumi, kas aprēķināti saskaņā ar augstāk teikto, pievesti sekojošā specifikācijā:

Gadi	Blokbalķi, kapbalķi un stabi m ³	Skuju koku balķi un kluči m ³	Bērzu un melnalkšņu balķi un kluči m ³
40	50.000 x)	300.000 x)	50.000 x)
41	180.000	1.484.000	250.000
42	150.000	1.197.000	86.000
43	70.000	663.000	37.000
44	120.000	1.113.000	43.000
45	50.000	450.000	30.000
Kopā	620.000 m ³	5.207.000 m ³	496.000 m ³

Gadi	Apses kluči m ³	Cieto lapu koku balķi ur kluči m ³	Stutmalka st.
40	-	5.000 x)	150.000 x)
41	30.000	9.000	180.000
42	18.000	10.000	183.000
43	8.000	4.000	245.000
44	16.000	4.000	250.000
45	5.000	3.000	80.000
Kopā	77.000 m ³	35.000 m ³	1.088.000 st.

Izlietots sērkociņu ražošanai vietējām vajadzībām 15.000 m³
Atliek 62.000 m³

Gadi	Papīrmalka st.	Dedzināmā malka st.
40	300.000 x)	-
41	864.000	800.000
42	397.000	1.100.000
43	328.000	1.100.000
44	435.000	900.000
45	180.000	300.000
Kopā	2.504.000 st.	4.200.000 st.

Nodots
viet
rūpnie-
cībai 527.000 "
Atliek 1.977.00 st.

x) Atlikumi uzņēmumu laukumos un ūdensdārzos no 1939/40. s. gada, kurus krievi nepaspēja izmantot. Daudzumi konstruēti dažādu apsvērumu ceļā.

Par specifikācijā minētiem koka materiālu daudzumiem pienākās atlīdzība (sk. mežsaimniecības zaudējumu aprēķinu.)

2. Neizpildīta mežu atjaunošana un kopšana.

Jaunākie dati, kas apgaismo Latvijas mežsaimniecību, atrodami Latvijas mežu statistikā par 1937/38. saimniecības gadu. Attiecībā uz mežu atjaunošanu, kopšanu un aizsardzību tur at-

rodamas ziņas, ka 1937/38.gadā minētām vajadzībām Mežu departaments izdevis 1.055.833 latus. Vācu okupācijas laikā mežu atjaunošanai, kopšanai un aizsardzībai nebija iespējams piegriest nepieciešamo vērību. Cik iespējams konstatēt, tad darbus šinī nozarē darba roku trūkuma dēļ varēja veikt ne vairāk par 30% no tā, kas izpildīts 1937/38.saimniecības gadā. Caur to mežsaimniecība cietusi zaudējumus izpalikušo atjaunošanas, kopšanas un aizsardzības ieguldījumu un pazaudētā koksnes pieauguma veidā (sk.zaudējumu aprēķinu).

3. Neizpildīti meliorācijas
un ceļu būves darbi

1937/38.saimniecības gadā Latvijas mežsaimniecība šinī nozarē ieguldīja 1.605.997 latus. Vācu okupācijas laikā meliorācijas un ceļu būves darbus izpildīja ne vairāk par 20% no 1937/38.saimniecības gadā izpildītiem darbiem. Neizpildītie meliorācijas un ceļu būves darbi nesuši mežsaimniecībai zaudējumus. (Sk.zaudējumu aprēķinu).

4. Caur kara darbību nopostītas
mežsaimniecības ēkas.

Pēc mācīta mežkopja H.Upīša un inž.mežkopja K.Birnbau-
ma vērtējuma nodedzināti 250 mežsaimniecības ēku komplekti.

5. Caur kara darbību nepostīti
meži.

Pēc mācīta mežkopja H.Upīša un inž. mežkopja K.Birnbau-
ma vērtējuma, ierakumus un aizsardzības joslas ierīkojot, no-
postīti 20.000 ha valsts un 10.000 ha privātu mežu.

MEZSAIMNIECIBAS PRASIBU APREKINS

1. Nodoto materiālu vērtība.

Sortimenti	Mēra vienība.	Daudzums	1939.g. cena Ls.	Vērtība pēc 1939.g. cenām Ls.
Blok-kapbaļķi, stabi	m ³	620.000	60:-	37.200.000
Skuju k.baļķi un kluči	"	5.207.000	32:-	166.624.000
Bērza u. melnalkšņa baļķi un kluči	"	498.000	53:-	26.288.000
Apses kluči	"	62.000 _{x)}	60:-	3.720.000
Cieto lapu k. baļķi un kluči	"	35.000	70:-	2.450.000
Stutmalka	st.	1.088.000	17:50	19.040.000
Papīrmalka	"	1.977.000 _{xx)}	20:-	39.540.000
dedzinamā malka"		4.200.000	11:-	46.200.000
Kopā ..				341.062.000

Augļi 5% gadā līdz kara beigām:

no 1940.g.kopvērtības	Ls.	24.225.000	par 46 mēn.-Ls.	4.643.125
" 1941 "	"	100.338.000	" 36 "	15.050.700
" 1942 "	"	74.024.000	" 24 "	7.402.450
" 1943 "	"	48.224.500	" 12 "	2.411.225
" 1944 "	"	66.450.000	" -	-
" 1945 "	"	27.800.000	" -	-

KopāLs 29.507.500

Nodoto materiālu vērtība Ls. 341.062.000
 Augļi 5% gadā līdz kara beigām Ls. 29.507.500

Kopā Ls. 370.569.500

- x) Nav ieskaitīti 15.000 m³ apses kluču, no kā ražoti sērko-
ciņi vietējam patēriņam.
- xx) Nav ieskaitīti 527.000 m³ stēri papīrmalkas, kas nodota
vietējām celulozes, koka masas un papīra fabrikām At-
līdzība par šo papīrmalku ierēķināta rūpniecības produk-
tu cenās.

2. Neizpildīta mežu atjaunošana
un kopšana

Mežu atjaunošanā neieguldītie
līdzekļi laikā no 1942.gada
līdz 1945.g.iesk.Ls.700.000 x 4 - Ls. 2.800.000.--

Par pazaudētu pieaugumu par
okupācijas laiku (3,5%gadā) Ls. 134.143.--

Kopā Ls. 2.934.143.--

3. Neizpildīti meliorācijas un
ceļu būves darbi

Mežu meliorācijā un ceļu būvēs
laikā no 1942.līdz 1945.g.ne-
ieguldīti līdzekļi Ls.1.280.000 x 4 - Ls. 5.120.000.--

5% augļi par laiku 1942.līdz
1945.gadam Ls. 351.989.--

Kopā Ls. 5.471.989.--

4. Caur kara darbību nopostītās
mežsaimniecības ēkas .

250 mežsaimniecības ēku komplekti
à Ls.10.000. Ls. 2.500.000.--

5. Caur kara darbību nopostītie
meži .

Valsts meži 20.000 ha à Ls.2.400.-- Ls.48.000.000.--

Privātie " 10.000 " " " 2.000.-- Ls.20.000.000.--

Kopējā nopostīto mežu vērtība Ls 68.000.000.--

Paskaidrojums par nopostīto mežu vērtības noteikšanu.

Kaŗa laikā nopostītie meŗi sastādās no daŗāda vecuma audzēm, kādēļ jāiziet no pieņēmuma, ka nopostīto audŗu sadaļijums pēc vecuma klasēm atbilst caurmēra stāvoklim, kādu uzrādīja mūsu meŗi pirms kaŗa. Daŗādaais audŗu vecums nedod iespēju tās vērtēt ar kādu tirgus stāvoklim atbilstoŗu vidēju cenu, kas saņemta par izmantoŗanas vecumu sasnieguŗās audzes realizēŗanu, jo katra audze uzrādīs citādu sortimentu iznākumu un to kopējo masu. Jo jaunāka nopostītā audze, jo lielāka būs atŗķirība sortimentu iznākumos un to kopējā masā starp tādu audzi un izmantoŗanas vecumu sasnieguŗu audzi. Tas pats sakāms par vērtību. Bez tam jāņem vērā, ka meŗsaimniecībā ieguldīto kapitālu rentabilitāte dibinājas uz ienākumiem no cērtamo vecumu sasnieguŗu audŗu beigu izmantoŗanas un jaunāko audŗu starpizmantoŗanas. Pēdējā gadījumā realizē tikai periodiski izvestās kopŗanas cirtēs iegūtos materiālus. No ekonomiskā viedokļa raugoties, kopŗanas cirŗu uzdevums ir īsākā laikā izaudzēt vērtīgākos (resnākus) sortimentus. Ja runājam par kādas jaunākās audzes vērtību, tad šinī gadījumā mums darīŗana nevis ar audzes tirgus vērtību nocirŗanas resp. nopostīŗanas brīdī, bet gan ar audzes starpizmantoŗanas un beigu izmantoŗanas gaidamām vērtībām, kuŗas meŗu īpaŗnieks būtu saņēmis normālu meŗsaimniecību vedot nākotnē. No tā izriet, ka jaunaudŗu un briestaudŗu vērtība aprēķināma pēc principa, ko sauc par **g a i d ā n o v ē r t ī b u p r i n c i p u**. Bet cērtamu vecumu sasnieguŗu jeb tam vairāk jeb mazāk tuvu esoŗu audŗu vērtība jānosaka pēc nopostīŗanas laika tirgus vērtības. Tādēļ 70 un vairāk gadus vecām nopostītām audzēm vērtība aprēķināta izejot no 1944/45.gada tirgus cenām, bet jaunākām audzēm, kā

gaidamā vērtība (E) pēc formulas:

$$E_a = \frac{Au - \frac{u}{a} Dx \cdot 1.0p^{u-x} - B(1.0p^{u-a}) - \frac{u}{a} vx \cdot 1.0p^{u-x}}{1.0p^{u-a}}$$

Formulas atsevišķie locekļi ir:

Au - audzes vidējā vērtība cērtamā vecumā

$\frac{u}{a} Dx \cdot 1.0p^{u-x}$ - izpalikušo starpciršu vērtība prolongēta uz audzes beigu izmantošanas laiku.

$B(1.0p^{u-x})$ - zemes rente, kas normālos apstākļos būtu sedzama no audzes vērtības, bet audzes nopostīšanas dēļ nav vairs jāsedz no tās.
Zemes rente prolongēta uz audzes beigu izmantošanas laiku.

$\frac{u}{o} vx \cdot 1.0p^{u-z}$ - prolongēti un saskaitīti pārvaldīšanas izdevumi.

$\frac{1}{1.0p^{u-a}}$ - diskontēšanas faktors uz nopostīšanas brīdi.

Zemes vērtība aprēķināta pēc pārlabotas Faustmaņa formulas (Sv.Petrini pārlabojums)

$$B = \frac{Au - \frac{u}{o} DX \cdot 1.0p^{u-x} - \frac{u}{o} v \cdot 1.0p^{u-z} - C \cdot 1.0p^u}{1.0p^u - 1}$$

$C \cdot 1.0p^u$ - prolongēti atjaunošanas izdevumi.

Aprēķiniem pielietoti sekojoši vērtību lielumi:

(tabele otrā pusē)

Celmu nauda sk.kokiem
Ls/m³

Audzū vecums gados	Priede	Egle
100	15:- x) (16:50)	15:- x) (16:50)
80	13:-	14:-
60	10:50	11:-
40	7:-	8:-
30	7:-	5:-
20	-	3:-
10	-	-

Pr.III bon.- 230 m³/ha pie 100 g.
Eg. II " - 374 " " " "
Lapu koki - 226 " " 60 "
Biezība 0,8

x) Pie stipras skrajcirtes.
Lapu koku celmu nauda noteikta
apm. 70% no skuju koku celmu naudas.

Augstāk īsumā aprasktītā kārtā aprēķinātas sekojošās
vidējās nopostīto audžu vērtības par 1 ha (uz nopostīšanas
brīdi):

Priedes audzēm	Ls.	1.599:-	52,4 %
Egles	"	2.600:-	24,5 %
Lapu koku	"	1.032:-	23,1 %

Valsts mežā nopostīto audžu caurmēra vērtība Ls.1.713:- no-
postīšanas brīdī, bet privātos mežos popostīto audžu caurmē-
ra vērtība nopostīšanas brīdī Ls.1.427.--. Par audžu no -
postīšanas laiku pieņemts 1944.gads.

Mežsaimniecības zaudējumu kopsavilkums.

Noskaidrotie zaudējumi :

1. Par nodotiem meža materiā-

liem Ls. 341.062.000.--

5% augļi par okupācijas

laiku Ls. 29.507.500.-- Ls. 370.569.500.--

2. Neizpildīta meža atjaunošana Ls. 2.800.000.--

3. Neizpildīti meliorācijas darbi u. ceļu būve Ls. 5.120.000.--

Ls. 378.489.500.--

Prezumptīvie zaudējumi :

4. Nopostītās saimniecības ēkas Ls. 2.500.000.--

5. Nopostītie meži Ls. 68.000.000.--

Ls. 70.500.000.--

Kopējie mežu zaudējumi Ls. 448.989.500.--

= \$ 83.146.203.-

(Noskaidrotie \$ 70.090.648, prezumptīvie \$ 13.055.555)

RŪPNIECĪBAS ZAUDEJUMI.

Rūpniecības zaudējumu jautājumam principiāli var pieiet divejādi: pirmkārt, aprēķinot mūsu tautsaimniecisko zaudējumu, ieskaitot tanī arī zaudējumu caur mūsu brīvās attīstības apturēšanu sakarā ar kara izcelšanos un ienaidnieka iebrukumu Latvijā; otrkārt, aprēķinot vienīgi mūsu tiešos materiālos zaudējumus caur Vācijas karaspēka rīcību un vācu okupāciju.

Šajā aprēķinā ir piemērots otrais princips.

ZAUDEJUMU DEFINICIJA.

Par mūsu ražojumiem un pakalpojumiem Vācija samaksāja ar okupēto apgabalu vajadzībām izdotu naudu, kuru ārpus šiem apgabaliem nebija iespējams izlietot, pat ne Vācijā, jo atļaujas šīs naudas pārvešanai uz Vāciju tika izdotas pavisam niecīgos apmēros, salīdzinot ar apgrozībā esošās naudas daudzumu. Pēc okupācijas izbeigšanās šī nauda kļuva pilnīgi bezvērtīga, tas nozīmē, ka Vācija mums samaksāja ar vekseli, kuru tā līdz šim nav izpirkusi. Tāpēc mēs dibināti varam uzskatīt mūsu rūpniecības produkciju, par cik tā aizgāja uz Vāciju, vācu karaspēkam vai vācu okupācijas iestādēm resp. okupācijas varai piederīgām personām, par Vācijas mūsu tautsaimniecībai nodarīto zaudējumu resp. par Vācijas parādu. No šī parāda, protams, ir jāatskaita Vācijas un citu zemju preču vērtība, kuras Vācija okupācijas laikā piegādāja mūsu rūpniecībai. Tas pats ir sakams arī par mūsu rūpniecības pakalpojumiem: vesela rinda uzņēmumu ražoja vācu armijas vai okupācijas iestāžu tiešā vadībā, ar vācu piegādātām izejvielām, kā arī izdarīja dažādus remonta darbus. Šo uzņēmumu produkcija vācu laika statistikā neparādījās, par to nekādas statistiskas ziņas netika sniegtas, jo šie uzņēmumi skaitījās kara rūpniecības uzņēmumu grupā.

Kas zīmējās uz lata resp. rubļa kursu iepretim vācu markai resp. okupācijas markai, tad vācu iestāžu noteiktais kurss bija finansiāli un tautsaimnieciski pilnīgi neattaisnojams un izskaidrojams vienīgi ar Vācijas nolūku iegūt mūsu materiālās vērtības par bezcenu.

Mūsu ražojumu, kā arī no ārzemēm pirms okupācijas ievesto preču nodošanu vācu varai nevar uzskatīt par tirdzniecību. Pirmkārt, mēs tikam atgriesti no pārējās pasaules, jo okupācijas vara nekādas tiešus sakarus ar citām valstīm nepieļāva. Otrkārt, mums netika dota brīva izvēle mūsu ražojumu brīvai izvērtēšanai, jo visa produkcija bija jānodod vācu okupācijas varai par cenu, kādu tā noteica. Turklāt vēl Vācija maksāja ar naudu, kuŗa nekur netika kotēta un kuŗai arī nebija starptautiskas vērtības. Tāpēc arī varbūtējā atsauksšanās nākotnē uz to, ka mūsu ražojumi ir pirkti normālā tirdzniecībā un par tiem ir samaksāts, neiztur ne mazāko kritiku.

DARBA UZDEVUMS

Šī darba uzdevums bija galvenā kārtā uzstādīt aprēķinu par zaudējumiem uz mūsu rūpniecības produkciju vācu okupācijas laikā, pamatojot šo aprēķinu uz vācu laika statistiskiem datiem par produkciju, kā arī uz mūsu saimniecisko lietpratēju atzinumiem par mūsu iekšzemes patēriņu minētā laikā.

Attiecībā uz gatavo preču krājumiem, kuŗus vācu vara pārņēma okupējot Latviju, kā arī zaudējumiem, kuŗi ir nodarīti mūsu uzņēmumu ēkām, iekārtām un citām vērtībām, tās iznīcinot vai atņemot, mēs varam vienīgi uzstādīt zināmus vērtējumus, izejot no normālām rūpniecības preču rezervēm resp. no rūpniecībā ieguldītā kapitāla apmēra.

Kas zīmējās uz zaudējumiem, kuŗus rūpniecība cieta uz pakalpojumiem okupācijas varai, tad tos patreizējos apstākļos arī nav iespējams aprēķināt, jo rūpniecības pakalpojumi statistikā nav uzņemti un par to apmēriem mums nav iespējams ievākt kautcik noteik-

tas ziņas. Tas pats ir sakams par zaudējumiem, kuŗi ir nodarīti rūpniecībai ar lata resp. rubļa devalvāciju un uzņēmumu kontu blokēšanu.

ZAUDĒJUMU APREĶINA SAGRUPEJUMS UN SATURS.

Zaudējumu aprēķins ir sastādīts pieturoties pie Latvijas statistikas gada grāmatas sagrupējuma par rūpniecību, ar šādiem izņēmumiem:

- 1/ dzirnavu un maiznīču produkcija ir izslēgta un pārskaitīta uz lauksaimniecības sektoru;
- 2/ lopu kautuvju produkcija ir izslēgta un pārskaitīta uz lauksaimniecības sektoru, izņemot to produkcijas daļu, kuŗa ir tālāk pārstrādātā gaļas rūpniecībā;
- 3/ piena un sviesta rūpniecības produkcija ir izslēgta un pārskaitīta uz lauksaimniecības sektoru, izņemot to daļu, kuŗa ir izlietota kā izejvielas citās rūpniecības nozarēs;
- 4/ grupa XIV - tīrība un higiēna (veļas mazgātavas un ķīmiskās tīrītavas) - nav uzņemta aprēķinā aiz divi iemesliem: pirmkārt par šo grupu nav nekādu statistisku ziņu, jo tā vācu laika statistikā nemaz nav uzņemta, otrkārt, kuŗa laikā apstākļi šajā nozarē tā mainījās, ka par to nav iespējams uzstādīt īstenībai kautcik atbilstošus vērtējumus var puslīdz droši pienemt, ka šīs nozares zaudējumi bija niecīgi.

Tādā kārtā no rūpniecības zaudējumu aprēķina ir izslēgti, saskaņā ar 1938.gada statistiskiem datiem, ražojumi par apmēram 100 miljoniem latu gadā resp. 14-15% no visas rūpniecības produkcijas.

ZAUDĒJUMU APREĶINĀŠANAS METODE.

Zaudējumi uz rūpniecības produkciju šī aprēķina pamatā ir ņemti dāti no vācu okupācijas laikā izdotiem statistiskiem biļeteniem - "Statistische Berichte f.d.Generalbezirk Lettland" un "Statistische Berichte f.d.Ostland" Latvijas nodalījuma. Dažos gadījumos, kuŗos abu

izdevumu dāti nesaskan, par pareiziem ir ņemti lielākie produkcijas dāti.

Tā kā statistiskie dāti nav par visu vācu okupācijas laiku, kā arī pilnīgi trūkst dātu par dažiem svarīgiem rūpniecības uzņēmumiem, tad nebija iespējams pieturēties pie vienveidīgas metodes, bet bija jāpielieto šādas variācijas:

I. Mūsu rīcībā esošie statistiskie dāti ir par laiku no 1.7.1941.gada līdz 1.5.1944.gadam, par tālāko laiku oficiālo dātu nav. Aprēķins ir sagatavots caurmērā par laiku no 1.7.1941.g.līdz 1.10.1944.gadam, aiz sekojošiem apsvērumiem:

a/ saskaņā ar Latvijas stat.gada grāmatas datiem par 1938.g. Latvijas rūpniecība pēc produkcijas vērtības bija sadalīta šādi: Rīgā - 65%, Latgalē - 3%, Vidzemē - 14 %, Zemgalē - 7% un Kurzemē - 11%. Ar Rīgas krišanu Pad.Savienības rokās pārgāja mūsu rūpn. uzņēmumi, kuri ražoja 89% no kopējās produkcijas vērtības:

b/ pēc Rīgas krišanas vēl neskārta palika Kurzemes rūpniecība, kura pirmskara gados ražoja ap 11% no kopējās produkcijas vērtības, kāds procents vācu laikā nebija jūtami mainījies 80% no Kurzemes rūpn. produkcijas deva metālu, pārtikas un koku rūpniecība. Tā kā Kurzemes metālu rūpniecības produkcija pēc Rīgas krišanas jūtami samazinājās izejvielu trūkuma dēļ, pārtikas rūpniecības lielākā daļa bija pārskaitīta uz lauksaimniecības sektoru, tad faktiski Kurzemes rūpn. produkcija laikā no 1.10.1944.g. līdz 1.5.1945.gadam vairs nebija 11% no pirmskara produkcijas, bet jau daudz zemāka.

Ņemot vērā pēc Rīgas krišanas atlikušās rūpniecības samērā nelielo produkciju, kā arī oficiālo stat.dātu pilnīgu trūkumu par šo rūpniecību, tās produkcija ir aprēķināta vienīgi uz vērtējumu un to dātu pamata, kuri saņemti no mūsu iestāžu un uzņēmumu darbiniekiem.

Rūpniecības produkcija par laiku no 1.5.1944.g.līdz 1.10.1944. gadam, par kuŗu arī nav oficiālo stat. dātu, ir aprēķināta izejot no iepriekšējo mēnešu produkcijas, ņemot vērā sezonālās svārstības produkcijā un daļu uzņēmumu izkrišanu sakarā ar kara darbību resp. Latvijas pakāpenisku okupāciju caur Padomju Savienību.

II. Daļa mūsu rūpniecības uzņēmumu, tā saucamā kara rūpniecība, galvenā kārtā lielie metallrūpniecības uzņēmumi (VEF, Vairogs, Tosmāre u.c.), vācu laika statistikā nemaz nav uzņemta, tāpēc par šo uzņēmumu produkciju nekādu oficiālo dātu nav. Tāpat arī par daļu citu rūpniecības uzņēmumu, kā arī par atsevišķām rūpniecības nozarēm, statistiskie dāti ir tik nepilnīgi, ka uzrādītā produkcija nekādā ziņā neatbilst nodarbināto personu daudzumam.

Augstākminētās produkcijas vērtība ir aprēķināta izejot no minētos uzņēmumos resp. nozarēs vācu laikā nodarbināto personu vai strādnieku skaita un ņemot pamatā pēdējo pirmskara gadu produkcijas caurmēra vērtību uz katru nodarbināto personu vai strādnieku.

III. Ļoti svarīgā un komplicētā jautājumā par vācu okupācijas varas paņemto rūpniecības ražojumu daudzumu un vērtību, kuŗus vācieši atrada priekšā okupējot Latviju, mūsu rīcībā nekādu oficiālo dātu nav. Šinī ziņā attiecībā uz atsevišķiem ražojumiem pastāvēja ļoti liela dažādība: daži ražojumi, kuŗi trūka Vācijas kara saimniecībā, tika paņemti gandrīz 100% - tīgi, bet bija arī tādi, kuŗi gandrīz pilnīgi palika mūsu iekšējā tirgus vajadzībām.

Mūsu rūpniecība nedabūja kautcik jūtami ciest pirmajā Pad.Savienības okupācijas gadā, tā kā iestājoties vācu okupācijai, rūpniecība varēja turpināt ražošanu vismaz pirmskara apmērā, izņemot nozares, kuŗas bija spiestas samazināt ražošanu izejvielu trūkuma dēļ. Ja produkcija būtu palikusi uz pirmskara līmeņa un iekšzemes patēriņš nemainīgs, tad pēdējo pirmskara gadu eksporta dāti būtu, aptuveni vērtējot, arī vācu okupācijas varas saņemto rūpniecības ražojumu daudzums. Bet produkcija, kā arī patēriņš prasa korigējumu. Trīs

vācu okupācijas gados produkcija dažās nozarēs jūtami samazinājās izejvielu un darba roku trūkuma dēļ, totiesu arī iekšzemes patēriņš tika ievērojami sašaurināts, sevišķi ar kartiņu un speciālo piešķirumu sistēmas ieviešanu.

Sakarā ar to, nav iespējams noteikt kādu caurmēra procentu rūpniecības produkcijai, ko ražoja vācu okupācijas vara, bet šo procentu nācās noteikt par katru rūpniecības apakšgrupu vai katru ražojumu atsevišķi, izejot no Latvijas stat.gada grāmatas un vācu okupācijas laika statistikas iedalījuma.

IV. Kas zīmējās uz vācu varas paņemto rūpniecības ražojumu cenām, tad tās ir noteiktas latos, ņemot par pamatu šo ražojumu lieltirdzniecības cenas 1938. resp. 1939.gadā Latvijas iekšzemes tirgū vai eksporta cenas, ja iekšzemes cenas neatbilda starptautiskā tirgus cenām sakarā ar pastāvošiem monopoliem, piemaksām vai sevišķiem nodokļiem. Ir skaidrs, ka aprēķinātās cenas neatbilst 1941/45.gada cenām starptautiskā tirgū, ko bija ievērojami cēlušās sakarā ar kara apstākļiem un vispārīgu produkcijas samazināšanos, tā kā tādā veidā iegūtā rūpniecības produkcijas vērtība resp. vācu okupācijas varas paņemtā daudzuma vērtība ir korigējama ar attiecīgu dārdzības pieauguma indeku kara laikā.

SLEDZIENI.

I/ Par pēdējo normālo gadu Latvijas rūpniecības attīstībā ir jāuzskata 1938.gads, jo 1939.gadā uzsāktā kara darbība jau ierobežoja Latvijas ārējo tirdzniecību, kas savukārt ietekmēja rūpniecību 1939.gada pēdējā ceturksnī. Rūpniecības tālāko attīstību 1940.gadā apturēja komunistiskā režīma izdarītā nacionalizācija, kāds stāvoklis turpinājās arī 1941.gadā. Sakarā ar to, aprēķinos par Latvijas rūpniecības zaudējumiem vācu okupācijas laikā mums ir jābalstās uz 1938.gada datiem, bet par cik tādu nebūtu, uz 1937.gada datiem, cik tālu šie dati ir nepieciešami aprēķinu izgatavošanai.

2/ Statistiskie dāti par 1938. un 1939. gadu ir savā starpā pilnīgi salīdzināmi, turpretim dāti par 1940, 1941, 1942, 1943 un daļu 1944 gadu ir ievākti pamatojoties uz citiem metodoloģiskiem principiem, tā kā salīdzinājumi ar pirmskaņa dātiem nav iespējami bez attiecīgiem pārkārtojumiem skaitļos.

3/ Statistiskie dāti par vācu okupācijas laiku (Stat. Berichte f. Lettland, Stat. Berichte f. d. Ostland, Ostland in Zahlen) liecina par dziļām strukturālām pārmaiņām, kuŗas ir notikuŗas Latvijas rūpniecībā pēc Pad. Savienības iebrukuma un kuŗas ir atstātas spēkā arī vācu okupācijas laikā. It seviŗki ir samazinājiem statistiski kontrolējamu uzņēmumu skaits sakarā ar uzņēmumu nacionalizāciju, apvienošanu un likvidāciju. Nodarbināto skaits vācu okupācijas pirmajā gadā nebija mazāks par pēdējo pirmskaņa gadu, turpmākos gados tas ir samazinājiem kaŗa izsāktā apstākļu dēļ.

4/ Statistiskie dāti par produkciju vācu okupācijas laikā nav pilnīgi, jo tanīs nav uzrādīta daļas uzņēmumu produkcija; bez tam daŗas preču kategorijas pilnīgi trūkst statistikā.

5/ Aprēķinot rūpniecības zaudējumus uz vācu okupācijas varas paņemto produkcijas daļu, izejot no vācu laika statistiskiem dātiem par produkciju, mēs ŗos zaudējumus aprēķinām mazākā apmērā, kā tie faktiski tika nodarīti. Tā kā par neuztverto daļu mums dātu nav, bet ŗis aprēķins ir bazēts uz oficiālo statistiku, tad ŗī neuztvertā daļa ir atstāta bez ievēribas.

6/ Attiecībā uz rūpniecības nozarēm, par kuŗu produkciju stat. dāti ir tik nepilnīgi, ka tie nekādā gadījumā neatbilst attiecīgā nozarē nodarbināto personu skaitam, zaudējumi ir aprēķināti izejot no pirmskara gada produkcijas vērtības uz 1. nodarbināto personu resp. strādnieku.

7/ Zaudējumi uz gataviem raŗojumiem, pusfabrikātiem un izejvielām, kas atradās krājumā vācu okupācijai iestājiem un kuŗas

pārņēma vācu karaspēks vai okupācijas iestādes, aprēķināti vienīgi uz vērtējumu pamata.

8/ Zaudējumi, kas vācu okupācijas pēdējā posmā ir nodarīti uzņēmumu ēkām, iekārtām un aizvedot vai iznīcinot izejvielas un pusfabrikātus, nav iespējams aprēķināt materiālu trūkuma dēļ.

9/ Zaudējumi, kuri ir nodarīti rūpniecībai ar lata resp.rubļa kursa nedibinātu pazemināšanu un ~~uzņēmumu~~ kontu blokēšanu, nav iespējams aprēķināt materiālu trūkuma dēļ.

10/ Zaudējumu, kuri ir cēlušies caur patenšu piesavināšanos un izlietošanu, nav iespējams aprēķināt materiālu trūkuma dēļ.

KOPEJĀIS RŪPNIECĪBAS ZAUDĒJUMS.

A. ZAUDĒJUMS UZ PRODUKCIJU, KURU PANĒMA OKUPĀCIJAS VARĀ.

1.Raktuves un akmeņlaustuves	Ls	2.582.300,-
2.Keramika, akmeņu izstrād.un saistvielas	"	35.085.650,-
3.Metallapstrādāšana un mašīnrūpniecība	"	153.500.000,-
4.Ķīmijas rūpniecība	"	19.996.000,-
5.Ādu rūpniecība	"	23.272.000,-
6.Tekstilrūpniecība	"	65.966.000,-
7.Papīrrūpniecība	"	24.408.700,-
8.Poligrafiskā rūpniecība	"	20.085.000,-
9.Apgērbu, apavu un galanterijas rūpniec.	"	29.119.600,-
10.Celtniecība	"	56.826.000,-
11.Gāzes,elektrības un ūdensvadu iestādes	"	24.212.000,-
12.Pārtikas un baudvielu rūpniecība:		

Makaronu rūpniecība

Makaronu rūpniecība	Ls.	885.000,-	
Saldumu un kafijas rūpn.	"	30.765.000,-	
Gaļas rūpniecība	"	65.969.550,-	
Zivju konservu rūpn.	"	8.764.000,-	
Cukura rūpniecība	"	7.851.000,-	
Rauga, sakņu konservu rūpn.	"	12.159.000,-	
Alus un bezalkoh.dzēr.	"	26.895.500,-	
Tabakas un papirosu rūpn.	"	13.601.500,-	
Spirta, degv.un liķieru "	"	26.674.000,-	193.564.550,-

13.Kokrūpniecība 138.427.000,-

14.Zaudējums uz produkciju no
1.10.1944.g. līdz 1.5.1945.gadam 32.700.000,-

Kopējais zaudējums uz
produkciju Ls. 818.945.000,- (noap.)

B. ZAÚDEJUMS UZ RUPN.RAŽOJUMU KRAJUMIEM,
KADI BIJA SAGATAVOTI UZ 1.7.1941.GADU " 277.680.000,-

C. ZAÚDEJUMS UZ IZEJVIELĀM UN PUSFABRIKĀ-
TIEM, KURI PAŅEMTI NO RUPN.UZŅEMUMIEM " 73.000.000,-

D. ZAÚDEJUMS UZ RUPN.PRODUKCIJU, KURĀ NAV
IESKAITĪTA A.APREĶINĀ " 102.933.000,-

KOPEJAIS RUPNIEC.ZAÚDEJUMS Ls. 1.272.558.000,-

ZAÚDEJUMS UZ PRODUKCIJU.

A. IEGUSTOŠĀ RUPNIECĪBA:

I. RAKTUVES UN AKMEĒLAUSTUVES.

Pirms kara šī rūpniecības nozare rādīja sekojošu ainu:

	Uzņēm. skaits	Nodarb. pers. skaits	Izejvielu vērt. 1000 Ls.	Ražojumu vērtība 1000 Ls.
1937.g.	22	1.741	98	3.745
1938.g.	23	2.013	99	4.115

Saskaņā ar vācu okup. laika statistiku šajā nozarē darbojās:

	Uzņēm. skaits	Nodarb. pers. skaits	Ražojumu vērtība 1000 RM
1941.g.	31	2.477	.
1942.g.	19	1.094	1.668,9
1943.g.	22	1.180	3.364,3
1944.g. III/IV	22	1.858	65,1 (divi mēnešos)

1941. gada statistikā ir uzņemti arī uzņēmumi līdz 19 strādniekiem (8 uzņ. ar 80 nodarb. pers.), kuri nākošos gados vairs nav statistiski kontrolēti. Ja tos atskaita, tad uzņēmumu skaits tikpat ka nav mainījies, turpretim nodarbinātība ir jūtami samazinājusies, izņemot 1944. gadu.

Šai sakarībā ir jānorāda uz to, ka augšējie dāti neatspoguļo gluži pareizo produkcijas ainu, jo kūdras ražošanā piedalījās arī liels skaits brīvprātīgo, kuri statistikā nav uzrādīti. No otras puses, vācu laika statistikā nav novilkta stingra robeža starp šo un keramikas, akmeņu izstr. un saistvielu nozari. Tomēr var pieņemt, ka īstenībā pārmaiņas nodarbinātībā šajā grupā nebija tik lielas, ka varētu spriest no augšējiem skaitļiem, bet lielā dažādība ir izskaidrojama ar produkcijas iedalīšanu dažādās grupās atsevišķos gados.

RAKTUVES UN AKMENLAUSTUVES.

Mēra	l	ž	o	t	s	Vērtēta produkc. K o p ā	Okupācijas varas sanemt
Nosaukums vieta	1941.g.II pusg.	1942.g.	1943.g.	1944.g I/IV	I/V-I/VIII	Daudzums	Vērtība. Ls
Kūdras pakaiņi	40.493	63 553	66 675	23.883	17 910	212.515	106.250 765.000,-
Dedzinamā kūdra.	75.067	100.187	130.524	2.460	30 012	338.250	40.000 1.120.000,-
Kūdras izo- lācijas plates.	812,6	2.172	2 239	-	-	5.223,6	4.700 465.300,-
Ģipsakmens	6.021,9	51 877	73.965	12.217	9.920	154.000	43.000 232 000,-
Dolomīts	14.212	24.870	13 024	1.687	1.207	55.000	- -
Kaļķakmens	8.075,6	10.768	7.783	12.217	9.000	38.843,6	- -

Ls. 2.582.300,-

PASKAIDROJUMI PIE TABULAS 1.

1. Kūdras pakaiši.

Pēc Kūdras izmant. pārvaldes bij.pr-ka inž. Petersona paskaidrojuma vismaz 50% no produkcijas aizgāja vācu okup.varai, tas būtu 106.250 m³. Pēc tā paša avota cena bija Ls.2,40 par saini - resp.Ls.7,20 par m³, eksporta cena bijusi 0,70 dolāru par saini. Tā kā pēc Latv.stat.gada grām.,1937/38 cena ir Ls.4,75 par m³, aprēķinā būtu jāpieņem par caurmēra cenu Ls.7,20 par m³, kas dod:

Kopējās produkc.vērtība - Ls.1.530.100,-; uz vācu okup.rēķina Ls.765.000.-

2. Dedzināmā kūdra.

Pēc inž.Petersona paskaidrojuma ap 10% dedzin. kūdras aizgāja vācu okup varai, t.i. 40.000 to. 1939.gada cena ir Ls.28,- par tonnu.

Kopējā produkcija - Ls.9.471.000,-; uz vācu okup. varas rēķina Ls.1.120.000,-

3. Kūdras izolācijas plates.

Pēc statistikas 1944.g.pirmajos 4 mēnešos plates nav ražotas, tāpēc arī par tālāko laiku produkcija nav vērtēta. Pēc inž.Petersona paskaidrojuma 90% plašu tika nodots okup. varai, kas būtu 4.300 m³. Pēc Latv.stat.gada grām. plašu cena 1938.gadā bija - Ls.98,70 par m³.

Kopējā produkcija - Ls.517.100,- ; uz okup.varas rēķina - Ls.465.300.-

4. Ģipsakmens, gabalos.

Līdz 1.5.1944. gadam rūpniecībā ir izlietotas 167.822 to. ģipsalmeņa, pieskaitot vērtēto patēriņu līdz 1.8.44.g. (ap - 18.000.to.), dabonam 180.000.to. Tā kā statistikā nav uzrādīts,

cik daudz rūpniecībā ir patērēts ģipsakmens gabalos un sasmalcinātais, šis patēriņš ir jāpieņem attiecīgi producētam daudzumam. Saskaņā ar to, ģipsakmens patērēts ap 125.000 to., atlikums 29.000 to. nāk uz okup. varas rēķina. Cena Ls.8,- par tonnu.

Kopējās produkcijas vērtība - Ls.1.232.000,-; uz okup. varas rēķina - Ls.232.000,-

5. Dolomīts.

Saskaņā ar statistiku līdz 1.5.1944.gadam būvmateriālu rūpniecībā ir izlietotas ap 22.500 to., par pārējā daudzuma izlietošanu ziņu nav. Bet ņemot vērā, ka dolomītu lieto arī būvniecībā, ceļu brugēšanai un labošanai, ir jāpieņem, ka arī atlikums ir izlietots iekšzemes vajadzībām. Cena Ls. 12,- par tonnu.

Produkcijas vērtība Ls. 660.000,-

6. Kalkakmens.

Statistikā uzrādītais ražotais daudzums ir ārkārtīgi mazs, tāpēc šo dātu pareizība ir apšaubama. Pēc datiem par rūpniecībā izlietotām izejvielām kalkakmens līdz 1.5.1944.g. ir izlietots 417.000.to., (portlandcements vien ir ražots 278.000.t.).

Produkcijas vērtība - ?

B. APSTRADĀJOŠĀ RŪPNIECĪBA

II. KERAMIKA, AKMEŅĀ IZSTRADĀŠANA UN SAISTVIELAS.

Pirms kara šī rūpniecības nozare rādīja šādu ainu:

	Uzņēm.skaitis	Nodarb. pers.skaitis	Izejvielu vērt.1000 ls	Ražojumu vērt. 1000 ls.
1937.g.	193	6407	0.162	22.687
1938.g.	213	7321	6.231	29.063

Saskaņā ar vācu okup. laikā statistiku šajā nozarē darbojās:

	Uzņēm.skaitis	Nodarb. pers.skaitis	Ražojumu vērt. 1000 RM
1941.g.	145	6577	.
1942.g.	43	3576	11,614,7
1943.g.	38	3580	14,868,2
1944.g. III/IV	42	4819	2.666,2 (divi mēnešos)

1941.gada statistikā ir uzņemti 95 uzņēmumi ar 745 nodarbinātajām personām, kuŗos bija nodarbināti mazāk par 20 strādniekiem katrā; turpmāko gadu statistikā šie uzņēmumi vairs neparādās.

Arī šīs grupas statistiskie dāti pareizi neatspoguļo notikušās pārmaiņas nodarbinātībā un produkcijā sakarā ar to, ka nav novilkta noteiktas robežas starp pirmo grupu - raktuvēm un akmeņlaustuvēm - un šo grupu. Tā p.p. par 1944.gadu pirmajā grupā ir uzņemtas vienīgi kūdras raktuves, bet akmeņlaustuves ir ievietotas šīnī grupā.

KERAMIKA, AKTENU IZSTRĀDĀJUMI UN SAISTVIELAS (turpin)

Nosaukums	Mēra		1942.g.		1943.g.		1944.g.		K o p ā I/V-I/VIII vērtētā	Okup. varas panemtais Daudzums	Vērtība Ls.
	gab.	gab.	gab.	gab.	gab.	gab.	gab.	gab.			
Krāsna podini glazētī	1000	54,9	7	11	-	-	-	112,9	88	22.422.450,-	70.400,-
Krāsns podini neglazētī	"	405,2	863	1.388	389	300	3.345,2	2.600	397.800,-		
Plākšņu stikls	m ²	243.512	78.747	889.316	428.151	320.000	1.959.726	1.372.000	3.990.000,-		
Pudeles	1000 gab.	2.120,4	11.102	7.589	1.915	1.500	24.226,4	12.000	5.280.000,-		
Pārejīe stik- la izstrād.	"	?	?	?	?	?	?	?	?		
Māla, porcel., un fajansa izst. No.tiem:	"	?	?	?	?	?	?	?	?		
Tases, apakšta- ses, skivji	"	609,5	1.510	1.195	425,3	320	4.060,8	?	?		
Techn.pieder. no porcelana	"	1.029,2	1.936	2.985	788,4	590	7.328,6	?	?	2.925.000,-	
Māla izstrād.	"	522,8	757	618	208	155	2.260,8	?	?		
Sanit.fajanss	"	1.336	313	575	-	-	2.224	?	?		
Kopā										35.085.650,-	

PASKAIDROJUMI PIE TABULAS 2.

1. Gipsakmens, sasmalcināts.

Līdz 1.5.1944.g. ir ražots 93.765 t. līdz 1.8.1944.g. var pieņemt 102.750 tonnas. No šī daudzuma rūpniecībā ir patērētas 61.000 t., paliek 41.750 t. uz okup. varas rēķina. Cena Ls.19.50 par tonnu.

Produkcijas vērt.- Ls.2.003.625,-; uz okup. varas rēķina - Ls.813.125,-

Piezīme: Saskaņā ar Zviedrijas ārējās tirdzniecībasstatistikas 1942/43.gadā no Latvijas ir ievestas 36.385 t. gipsakmeņa Zv.kr.1,764.432,- vērtībā (Zv.kr.48,- par tonnu).

2. Kaļķi, dedzinātie.

Līdz 1.8.1944.g. ir ražoti ap 32.368.t., no kuŗa daudzuma ir izlietots: 1/silikātu rūpniecībā - 1.732.t., 2/būvniecībā - 2.865.t., 3/ādu rūpniecībā - 300 t., kopā ap 4.900. tonnas. Pieņemot, ka tirdzniecībā ir pārdots līdzīgs daudzums, kopējais patēriņš ir 9.800.t., atlikušās 22.500 t. nāk uz okup. varas rēķina. Cena Ls.24,50 par tonnu. Produkcijas vērtība - Ls.793.000,-; uz okup. varas rēķina - Ls.551.250,-.

3. Portlandcements.

Līdz 1.8.1944.g.ražots ap 278.000 t., no tā ir patērēts: 1/būvmateriālu rūpniecībā - 26.450 t., 2/ būvniecībā - 8.850 t.,; pieņemot, ka sīkā tirdzniecībā pārdeva ap 10.000 t., kopējais patēriņš ir ap 45.280 t., atliek 232.500 t. uz okup. varas rēķina. Cena Ls.47,- par tonnu.

Produkcija Ls.13.066.000,-; uz okup. varas rēķina Ls.10.927.500,-

4. Romancements.

Pēc stat.dātiem ir ražots vienīgi 1942.gadā 1.422 tonnas. Patērēts: 1/būvmateriālu rūpn. - 1862 t., 2/ būvniecībā - 81 t.; kopējais patēriņš pārsniedz vācu laikā ražoto daudzumu.

5. Ģipss, dedzinātais.

Līdz 1.8.1944.g. ir ražots ap 28.086 t., no kurām ir izlietots: 1/būvmat.rūpn.- 22.462,8 t., 2/ būvniecībā - 276,9 t., 3/silikātu rūpn.- 300 t, kopā izlietots iekšzemē 23.039 t., atlikums ir 5.047 t. Lai gan ģipsu izlietoja cementa rūpn., būvplākšņu izgatavošanai, minerālkrāsu ražošanai u.c. vajadzībām, pirms kara ģipss vairāk par 50% tika eksportēts. Arī vācu okup. laikā ģipss tika izvests lielos daudzumos, no atlikuma vismaz 4.000 t. ir jāliek uz okup. varas rēķina. Cena Ls.40,- par tonnu.

Produkcija - Ls.1.124.000,-; uz okup. varas rēķina Ls.100.000,-

6. Ģipss, plāksnēs.

Līdz 1.8.1944.g. ģipsa plāksnes ir ražotas 2.013.700 m², bet izlietotas būvniecībā nav. Tā kā arī tirdzniecībā tās nebija brīvi dabonamas, vismaz 90% no produkcijas aizgāja okup.varai. Cena Ls.1,50 par m².

Produkcija Ls.3.020.550; uz okup.varas rēķina Ls.2.700.000,-

7. Siporeks.

Ir ražots 1941/43.gadā 5.073,3m³, izlietoti būvniecībā 120,8m³, atlikums 4.950 m³ nāk uz okup.varas rēķina. Cena Ls.40,- par m³

Produkcija - Ls.202.900,-; uz okup. varas rēķina Ls.198.000,-

8. Šifera plāksnes, 40 X 40 cm.

Ir ražotas vienīgi 1941.g. - 168,800 gab. t.i. 27.008m². Būvniecībā ir izlietots līdz 1.5.1944.g. 29.730m², tā tad ir jāpieņem, ka visa produkcija ir izlietota iekšzemes būvniecībā.

9. Šifera caurules.

Ir ražotas 1941/42 gadā, kopā 7.151 metrs. Tā kā starp iekšzemē izlietotiem materiāliem šīs caurules neskaitās, arī tirdzniecībā tās neapgrozījās, tās par 90% ir jāliek uz okup.varas rēķina.

Produkcijas vērtība - Ls.35.800,-; uz okup. varas rēķina Ls.32.000.-

10. Fibrocementa plates, 40x40 cm.

Līdz 1.5.1944.g. ir ražotas 9.123.000 gab., līdz 1.8.1944.g. var rēķināt 10.073.000 gab. Par šo plašu izlietošanu iekšzemē statistiskā ziņu nav, arī tirdzniecībā tās neapgrozījās, tā kā vismaz 90% nāk uz okup. varas rēķina. Cena Ls.0,30 par gabalu.

Produkcija - Ls.3.021.900,- uz okup.varas rēķina Ls.2.700.000,-.

11. Fibrocementa sienas plates.

Līdz 1.5.1944.g. ir ražotas 503.860m², līdz 1.8.1944.g. var vērtēt 530.000m². Par izlietošanu iekšzemes rūpniecībā statistiskā ziņu nav, arī tirdzniecībā šīs plates nebija brīvi dabonāmas, sakarā ar to vismaz 80% nāk uz okup.varas rēķina. Cena Ls.1.00 par m². Produkcijas - Ls.954.000,-; uz okup. varas rēķina - Ls.763.200,- .

12. Kieģeļi, parastie.

Līdz 1.5.1944.g. ir ražoti 75.711.200 gab., līdz 1.8.1944.g. var vērtēt 77.711.000 gab. Būvniecībā ir izlietoti līdz 1.5.1944.g. 7.726.500 gab., līdz 1.8.1944.g. var pieņemt 8.026.000 gab. Pieņemot, ka sīkām privātām vajadzībām ir izlietots līdzīgs daudzums, uz okup.varas rēķina atliek 61.000.000 gab. Cena Ls.48,- par 1000. gab. - Produkcija Ls.3.730.000,-; uz okup.varas rēķina Ls.2.928.000,-.

13. Kieģeļi, ugunsdrošie.

Līdz 1.5.1944.g. ir ražoti 2.502.600 gab., līdz 1.8.1944.g. var vērtēt 2.602.000 gab. Būvniecībā līdz 1.5.1944.g. ir izlietoti 76.200 gab., līdz 1.8.1944.g. ap 84.000 gab. Pieskaitot ap 68.600 gab. sīkām privātām vajadzībām, atliek uz okup. varas rēķina 2.450.000 gab. Cena Ls.230,- par 1000 gab.

Produkcija - Ls.598.400,-; uz vācu okup.rēķina Ls.563.500.-

14. Ķieģeļi, smilškalķu.

Šie ķieģeļi ir ražoti 1941/43.gadā, kopsummā 1.795.000 gab. Būvniecībā tie nav izlietoti, arī tirdzniecībā tie brīvi nebija dabonāmi, tā kā vismaz 80% krīt uz okup. varas rēķina. Cena Ls.60,- Produkcijas vērt.- Ls.107.700,-; uz okup. varas rēķina Ls.86.000,-.

15. Krāsns podiņu, glazēti.

Ir ražoti vienīgi 1941/43.gadā, kopsumā 112.900 gab. Būvniecībā ir izlietoti glazēti un neglazēti ķieģeļi kopā 392.000 gab. t.i.11% no kopējās produkcijas. Sadalot šo daudzumu attiecīgi produkcijai, var pieņemt, ka glazētie podiņi ir izlietoti 12.000 gab., pieskaitot to pašu daudzumu sīkām privātām vajadzībām, paliek uz okup. varas rēķina 88.000 gabalu. Cena Ls.800,- par 1000 gab.

Produkcija - Ls.90.320,-; uz okup. varas rēķina Ls.70.400,-.

16. Krāsns podiņi, neglazēti.

Līdz 1.5.1944.g. ir ražoti 3.045.200 gab. līdz 1.8.1944.g. var rēķināt apm. 3.345.000 gab. Būvniecībā ir izlietoti ap 370.000gab. pieskaitot ap 375.000 gab. sīkām vajadzībām, paliek 2.600.000 gab. uz okup. varas rēķina. Cena Ls.153,- par 1000 gab.

Produkcija - Ls.512.000,-; uz okup. varas rēķina Ls.397.800,-.

17. Plākšņu stikls.

Līdz 1.5.1944.g. ir ražoti 1.639.726m², līdz 1.8.1944.g. var vērtēt 1.960.000 m². No šī daudzuma būvniecībā ir izlietoti līdz 1.5.1944.g. tikai 17.265m², līdz 1.8.1944.g. var pieņemt 18.500m²

Mūsu normālā pirmskara produkcija bija ap 850.000m² gadā, pie kam 25% no tās tika eksportēti, tā tad gada patēriņš bija ap 625.000m². Vācu okupācijas 3 gadu laikā produkcija caurmērā bija 620.000m² (pie kam 1942.g. produkcija - uzrādīti 78.700m² - ir nesaprotami zema, jo minētā gadā stikla rūpniecībā bija nodarbinātas 1200 personas, pirmskara gados ap 1500 personas, bet 1943.g. 1240 personas ar produkciju 889.300 m²!), bet plākšņu stikla pār-

došana bija ļoti ierobežota, tā kā augstākais 30% no produkcijas palika vietējā tirgū. Vismaz 1.400.000 m² palika okupācijas varas rīcībā. Cena Ls.2,85 par m².

Produkcija - Ls.5.586.000,-; uz okupācijas varas rēķina - Ls.3.990.000.-.

18. Pudeles un pārējie stikla izstrādājumi.

Šis punkts ir daudz sarežģītāks. Producēto pudelu daudzums ir zināms, galveno daļu sastāda degvīna un piena pudeles, no kuŗām ap 50% aizgāja okup. varas vajadzībām. No pārējiem izstrādājumiem statistika uzrāda tikai lampu stiklu un elektr. spuldžu balonus. No "Stat.Berichte f.d.Ostland", 1944, Nr.1/4, tabele 62, ir redzams, ka 1943.g.beigās stikla rūpniecībā bija 1066 strādnieku un produkcijas vērtība RM 4.264.500,- (par citiem gadiem nav specificēti), kas dod RM 4.000,- produkcijas vērtību uz 1. strādnieku gadā. Stikla rūpniecībā caurmērā bija nodarbināti: 1941.g. - 1308 strādnieku, bet tā kā otrajā pusgadā strādnieku skaits samazinājās, minētā pusgadā var rēķināt ne vairāk par 1200 strādnieku; 1942.g.- 1013 strādnieku, 1943.g.- 1066 strādnieku, 1944.g.I-VII mēn. - 985 strādnieku. Aprēķinot attiecīgi produkcijas vērtību, dabonam: 1941.g.II pusgadā - RM.2.400.000.-, 1942.g.- RM 4.052.000,-. 1943.g. -RM 4.264.500,-, 1944.g.līdz 1.8. - RM.2.298.300,-, kopā RM.13.014.800,-. Atskaitot producētā plākšņu stikla vērtību (RM 2,17 par m²) -RM 4.253.200,-, paliek RM 8.761.600,-. Ap 50% no šīs produkcijas aizgāja okupācijas varai t.i. RM 4.400.000,- vērtībā. Tā kā ācu cenas reichsmarkās par stikla izstrādājumiem bija par 20% zemākas par mūsu pirmskaŗa cenām latos, produkcijas vērtība pēc šī postņa ir par pudelēm un pārējiem stikla izstrādājumiem Ls.10.414.000,-, bet uz okupācijas vara rēķina krīt - Ls.5.280.000,-.

19. Māla, porcelāna un fajansa izstrādājumi.

Līdz 1.5.1944.g. šie izstrādājumi ir ražoti tabulā uzrādī-

tos daudzumos, bet atsevišķo posteņu vērtību nav iespējams aprēķināt kā cenu, tā arī kvalitatīvās specifikācijas trūkuma dēļ. Šīs produkcijas vērtību var vienīgi aprēķināt pēc datiem par strādnieku skaitu un produkcijas vērtību (Stat.Berichte f.d.Ostland, 1944, Nr.1/4): 1943.g. bija nodarbināti 414 strādnieku ar produkciju RM 1.393.400,- vērtībā, kas dod produkciju RM 3.365,- vērtībā uz 1 strādnieku gadā. Pielietojot šo vērtības mērauklu arī citiem gadiem, dabonam:

1941.g.II.pusg.-650 strādņ., produkcijas vērt.	RM 1.093.625,-
1942.gadā -478 " " " "	1.608.470,-
1943. " -414 " " " "	1.393.400,-
1944. I-IXiesk.-500 " " " "	1.262.000,-
	<hr/> RM 5.357.495,-

Šeit vēl ir jāpiezīmē, ka 1941.g. caurmērā strādnieku skaits bija 873, bet ņemot vērā samazināšanos II.pusgadā, pēdējā ir rēķināti 650 strādnieki caurmērā. Uz 1.4.1944.g.skaitījās 506 strādnieki, tāpēc šī gada caurmēra skaits ir aprēķināts uz 500 strādniekiem.

Šīs nozares produktu cenas reichsmarkās bija zemākas par pirmskaņa cenām latos. Pirmskaņa pēdējos gados 1 strādnieka caurmēra produkcija bija Ls.3.675,- gadā. Aprēķinot vācu laika produkciju latos, izejot no pirmskaņa produkcijas vērtības, dabonam vācu laika produkciju Ls.5.850.000,- vērtībā.

No šīs nozares ražojumiem vismaz 50% aizgāja okupācijas varai (dažas šķirnes kā kristāls, techn.piederumi no porcelāna u.c. 100% -gi aizgāja okup. varai), tā tad no šī posteņa Ls.2.925.000,- krīt uz okup.varas rēķina.

III. METALLAPSTRĀDĀŠANA UN MAŠINRŪPNIECĪBA.

Pirms kara metalapstrādāšana un mašīnrūpniecība rādīja sekojošu ainu:

	Nod.pers. skaits	Izejvielu vērt. 1000 ls.	Ražojumu vērtība 1000 ls.
1937.g.	18.549	32.386	74.297
1938.g.	19.760	39.113	88.509

Pēc vācu laika statistikas dabonam šādu ainu par šo nozari vācu okupācijas laikā:

	Nodarb.personu skaits	Ražojumu vērtība 1000 RM
1941.g.	8042	.
II.pusg.		
No tiem:		
Elektr.rūpn.	1137	.
Mašīnu "	1567	.
1942.g.	5119	20.090,3
1943.g.	4731	19.074,5
No tiem:		
Elektr.rūpn.	223	350,8
Mašīnu "	2838	12.985,5
1944.g. (III/IV)	5038	3.145,9 (divi mēnešos)

Pēc Latv.stat.pārvaldes 1940.g.maija biļetena datiem šajā nozarē uz 1.4.1940.g.bija nodarbinātas 18.773 personas, bet pēc minētā gada oktobra biļetena uz 1.8. bija nodarbinātas 19.571 personas, tā tad nodarbinātība uzrādīja kāpjošu tendenci. Ja gadu vēlāk vācu laika statistika nodarbināto skaitu uzrāda par 11.500 mazāk, tad tas ir izskaidrojams ar sekojošo:

1/ statistikā nav uzņemti tā sauc. kara rūpniecības uzņēmumi, t.i. VEF, Vairogs, Tosmāre, pa daļai Liepajas "rāšu

fabrika u.c.; tas ir arī redzams, salīdzinot augšējos dātus par nodarbinātību pēc atsevišķām nozarēm;

2/statistikā nav uzņemtas dzelzceļu darbnīcas;

3/statistikā nav ziņu par privātiem uzņēmumiem ar mazāk kā 20 strādniekiem.

Sakarā ar to, statistiskās ziņas par šo nozari zaudē nozīmi un zaudējumu aprēķinām nav izmantojamas, jo taisni lielāko uzņēmumu produkcija tanī nav uzņemta. Ņemot to vērā, zaudējumu aprēķinam attiecībā uz šo nozari ir jāpielieto cits princips, jo statistikā uzskaitītie ražojumi sastāda šīs nozares produkcijas mazāko daļu, kuŗa pēc sava rakstura pa lielākai daļai varēja būt izlietota vietējām vajadzībām. Tāpēc aprēķinot šīs nozares zaudējumus, pirmā kārtā ir jāņem vērā mūsu galvenie metallrūpn.uzņēmumi, kuŗi pilnīgi vai pa daļai ražoja kuŗa vajadzībām.

Svarā krīt šādi uzņēmumi:

1. VEF.

Pēc inž.V.Ziemeļa sniegtās informācijas VEF ir:

a/1939.gadā nodarbinājis 3000 - 3200 personas, pie kam produkcijas vērtība bija ap 16 milj. latu;

b/vācu okup. laikā VEF strādājusi ar daudz lielāku jaudu. 1944. gadā bijuši nodarbināti 5000 - 5200 darbinieki;

c/1942.g.ap 10% no produkcijas vērtības ieplūda vietējā tirgū, bet nav zināms, cik no tā Latvijas tautsaimniecībā, varētu būt tikai daži procenti; 1944.g.vairs tikai 3% ieplūda vietējā tirgū.Visa pārējā produkcija aizgāja militārām vajadzībām.

Aprēķinot VEF produkcijas vērtību vācu okupācijas laikā ir jāiziet no nodarbināto personu skaita un produkcijas vērtības uz vienu personu, pie kam:

1/1938.gadā elektrotechn.rūpniecības (VEF produkcija sastādīja ap 90% no visas elektrotechn.rūpn.ražojumu vērtības) produkcijas

vērtība uz 1 nodarbināto personu bija ap Ls.5.100,-;

2/VEF'ā nodarbināto personu skaits pieauga no 3200 personām 1939.gadā uz 5200 personām 1944.gadā; tā kā noteikti skaitļi par 1941/44.gadu nav zināmi, var pieņemt par vidējo skaitli visam vācu okupācijas la'kam 4500 personas, kas nekādā ziņā nav par augstu vērtēts.

Produkcijas vērtība no 1.7.1941.g. līdz 1.9.1944.gadam t.i. par 38 mēnešiem ir:

$$\text{Ls.} \frac{(5.100 \times 4500)}{12} = \text{Ls.} 72.685.000,-$$

Pieņemot, ka caurmērā 5% no produkcijas nokļuva vietējā tirgū, uz okupācijas rēķina paliek Ls.69.000.000,-

2. VAIROGS.

Saskaņā ar Vairoga bij.dir.inž.A.Priednieka sniegtām ziņām Vairoga produkcija bija šāda:

a/1939.gadā visos Vairoga uzņēmumos bija nodarbināti ap 2000 strādnieki un 250 ierēdņi; viena produktīva strādnieka ražojumu vērtība bija Ls.800,- mēnesī, pie kam produktīvā darbā bija 60% no nodarbināto skaita:

$$(\text{Ls.} 800,- \times 12) \times 0,60 = \text{Ls.} 5.760,- \text{ uz 1 nod.personu gadā};$$

b/Pad.Savienības okup.laikā centra darbinieku skaits sasniedza 2220, fabrikas telpas tika paplašinātas. Vācu okup. laikā darbinieku skaits palika negrozīts. Produkcijas vērtība uz 1 nodarbināto personu arī nemairījās, jo zemākas algas tika kompensētas ar dārgākiem materiāliem.

Produkcijas vērtība no 1.7.1944.g. līdz 1.9.1944.g.bija:

$$\frac{(\text{Ls.} 5.760,- \times 2220) \times 38}{12} = \text{Ls.} 40.703.700,-$$

c/vācu okup.laikā produkcija caurmērā rēķinot par 85% aizgāja okup.varai un par 15% vietējā tirgus vajadzībām, tā tad uz okup.varas rēķina nāk Ls.34.600.000,-

3. TOSMARE.

1939.gadā Tosmāre nodarbināja 1432 personas (Ostland in Zahren, I-Teil) un tās produkcija bija ļoti daudzpusīga, sākot ar kugu, vagonu un lidmašīnu būvi un beidzot ar velosipēdu brīvrumbu, petrolejas un gāzes pavārdu, pakavu radžu, piena kannu un citu priekšmetu ražošanu.

Pad.Savienības okup.laikā nodarbināto skaits vēl pavairots un darbība paplašināta. Vācu okup. laikā dažas nodaļas (kugu būves, aviācijas) bija spiestas ierobežot darbību, citās darbi pavairojās, tā kā visumā stāvoklis nemainījās. Sakarā ar to var pieņemt sekojošo:

a/Tosmāres nodarbināto personu skaits (aprēķins ir jāizdara izejot no šīs vienības, jo strādnieku skaits nav zināms) par visu vācu okupācijas laiku var rēķināt caurmērā uz 1400 personām;

b/pemot vērā Tosmāres vispusīgo darbību, par tās produkcijas vērtību var pieņemt metallrūpn. un mašīnrūpn. produkcijas videjo vērtību, kuŗa 1938.gadā bija Ls.4.480,- uz 1 nodarbināto personu;

c/Tosmāres darbības laiku pilnos apmēros var pieņemt no 1.7.1941.gada līdz 31.12.1944.gadam, pēc tam uzņēmums strādāja daudz ierobežotākos apmēros kuŗa apstākļu un materiālu trūkuma dēļ.

Izejot no minētiem apsvērumiem, Tosmāres produkcija par vācu okup. laiku būtu:

$$\frac{(Ls.4.480,- \times 1400) \times 42}{12} = Ls.21.852.000,-$$

Tikai neliels procents fabrikas produkcijas tika nodalīts vietējā tirgus vajadzībām; pareizie skaitļi nav zināmi, bet var pieņemt to pašu procentu, kā Vairoga produkcijai, proti - 15%. Līdz ar to uz okup. varas rēķina paliek

$$Ls. 18.600.000,-$$

4. LIEPĀJAS DRAŠU FABRIKA.

Šī uzņēmuma galveno produkcijas daļu sastādīja dzelzs un tērauda

ražošana, šķiru dzelzs un stiepuļu velmēšana, kā arī stiepuļu vilkšana. Salīdzinot Latv.stat.gada grāmatu dātus ar vācu okup. laika dātiem par šo preču ražošanu (cik tālu tas ir iespējams, jo dātu par dzelzs un tērauda lietņu produkciju Latvijas statistikā nav), ir redzams sekojošais:

	t.	1938.g.	1939.g.	1942.g.	1943.g.	1944.g.I/IV
Keta lējumi	"	.	.	1863	2033	648
Tērauda lējumi	"	.	.	388	74	134
Dzelzs lietņi	"	.	.	20179	17588	8358
Tērauda "	"	.	.	4204	3522	743
Šķiru dzelzs	"	12523	15556	8866	7204	3504
Stiepuļes	"	6732	5847	18604	14982	6538

Šie skaitļi rāda, ka dzelzs un tērauda lietņu produkcija vācu okup. laikā bija ievērojami augstāka kā pirmskaņa gados, šķiru dzelzs produkcija bija par apm. 45% zemāka, bet stiepuļu produkcija gandrīz trīskārtojās, tā kā dzelzs un stiepuļu kopējā produkcija vācu okup. laikā pārsniedz pirmskaņa produkciju. No tā izriet, ka šī uzņēmuma produkcija vācu okup. laikā nav samazinājusies, bet uzņēmums strādāja ar pilnu jaudu, ko arī apstiprina Liepājas pilsētas bij. vecākais inž. J. Blaus. Tā kā tuvākas ziņas par šī uzņēmuma produkciju līdz šim nav izdevies savākt, tad aprēķins ir jāizdara pēc nodarbināto personu skaita, izejot no šādiem apsvērumiem:

a/ Liepājas drāšu fabrikā nodarbināja 1935/6.g. -1300 personas, pie 16.567 nodarbinātiem visā metallapstr. un mašīnrūpn. nozarē, turpmākos gados fabrikas darbība paplašinājās un darbinieku skaits pieauga. Par vācu okup. laikā uzņēmumā nodarbināto personu skaitu noteiktu ziņu nav; pēc inž. Blaui izteicieniem tas esot bijis ap 2000. Šis skaits tomēr

liekās par augstu, varētu pieņemt caurmērā 1500 personas

b/Ņemot vērā fabrikas produkcijas raksturu un izejot no 1938.gada šīs nozares produkcijas vērtības, var pieņemt fabrikas produkcijas vērtību Ls.4.320,- uz 1. nodarbināto personu

c/fabrikas darbības ilgumu pilnā apjomā var rēķināt no 1.7.41.g. līdz 31.12.1944.gadam; vēlākā laikā darbība jūtami samazinājās kara apstākļu dēļ.

Izejot no augšējiem apsvērumiem fabrikas produkcija vācu okup. laikā bija:

$$\frac{(Ls.4.320,- \times 1500)}{12} \times 42 = Ls. 22.680.000,-$$

Šīs produkcijas daļa aizgāja kā izejvielas vai pusfabrikāti mūsu rūpniecībā un kā gatavi ražojumi vietējā tirgū, bet lielākā daļa tika izlietota okup. varas resp. militārām vajadzībām. Ņemot vērā ārkārtēju dzelzs un tās izstrādājumu samazinājumu vietējā tirgū, var pieņemt, ka ne vairāk par 30% no fabrikas produkcijas palika vietējām vajadzībām. Sakarā ar to, uz okup. varas rēķina krīt

Ls.15.900.000,-

5. PĀREJIE UZŅĒMUMI.

Saskaņā ar Stat.Berichte f.Lettland, 1942, Nr.7/12(tab.29) uzrādītām ziņām par 1941.gadu, metallizstr. un mašīnrūpniecībā bija nodarbinātas 8042 personas, pie kam šajā skaitlī neie-tilpst kara rūpniecība un dzelzsceļu darbnīču darbinieki. Ja mēs pieskaitīsim augstāk minēto 4.uzņēmumu darbiniekus, tad dabonam 17.662 nodarbinātas personas, kas ir par 2000 mazāk kā 1940.g.augustā, kas ir pilnīgi pielaižams, ņemot vērā ne-lielo samazinājumu pirmā pusgadā pēc vācu karaspēka ienākša-nas Latvijā, kā arī to, ka dzelzsceļu darbnīcas nav ieskaitī-tas.

Izejot no šī apsvēruma, atlikušās metallizstr. un mašīnrūpniecības produkcijas vērtība, izejot no 1938.g. caurmēra produkcijas vērtības, būtu šāda:

1941.g. (Ls.4.480,- x 8042)	=	Ls. 18.014.080,-
II.pusg. 2		
1942.g. Ls.4.480,- x 5119	=	" 22.933.120,-
1943.g. Ls.4.480,- x 4731	=	" 21.194.880,-
1944.g. (Ls.4.480,- x 5000)x8	=	" 14.933.320,-
12		
Kopā		Ls. 77.075.400,-

Šī produkcijas daļa ir jāpieņem par 80% nodota vietējā tirgus vajadzībām, bet 20%, t.i. Ls.15.400.000,- okup.varas vajadzībām.

Pēc šī aprēķina uz okup. varas rēķina krīt:

VEF.	Ls. 69.000.000,-
VAIROGS	" 34.600.000,-
TOSMARE	" 18.600.000,-
Liep.drāšu fabrika"	15.900.000,-
Pārējie uzņēmumi.."	15.400.000,-
Kopā	Ls. 153.500.000,-

IV. ĶĪMIJAS RŪPNIECĪBA.

Vācu okupācijas laikā ķīmijas rūpniecībā notika lielas pārmaiņas. Vispirms strādnieku skaits samazinājās no 4384 strādniekiem 1938.gadā (1940.g.augustā bija nodarbinātas 5250 personas) uz 1891 strādnieku 1943.gadā, t.i. apmēram par 56%.1937.gadā 1 strādnieks ražoja Ls.11.250,-, 1938.g.- Ls.12.000,-, 1943.g.- RM.9.500,-. vērtības gadā.

Vācu okupācijas sākumā noteiktās cenas reichsmarkās bija jūtami zemākas par cenām latos 1937/38.gadā, bet okupācijas vēlākā laikā ķīmijas rūpniecībā izlietotām izejvielām, kuņas ievēda no Vācijas, cenas tika ievērojami paaugstinātas, un līdz ar to attiecīgo produktu cenas. Taī pašā laikā no Latvijas izejvielām ražoto produktu cenas (juntu pape, minerālkrāsas, sērskociņi, linu eļļa, kaulu eļļa) pa lielākai daļai atstāja nepaaugstinātas, jo lielāko produkcijas daļu paņēma okupācijas vara.

Bez tam dažas ļoti svarīgas ķīmijas rūpniecības nozares bija spiestas izejvielu trūkuma dēļ vai nu pilnīgi pārtraukt darbību, vai pāriet uz citu preču ražošanu jeb nodarbību. Sevišķi tas ir sakams par veselu rindu lieliem uzņēmumiem, kuņu darbība nebija bazēta uz vietējām izejvielām (gumijas fabrikas, superfosfāta fabrika). Sakarā ar to ķīmijas rūpniecības produkcijas daudzums un vērtība vācu okupācijas laikā samazinājās vairāk kā par 55% salīdzinot ar 1937/38.g. produkcijas daudzumu un vērtību. Ilustrācijai noder sekojošie dāti:

1938.gadā	-	4384	strādnieki,	produkcijas vērtība	Ls.52.721.000,-
1942.	"	-	1840	"	RM.14.457.800,-
1943.	"	-	1841	"	" 18.068.700,-

Pārskats par ķīmijas rūpniecības zaudējumiem ir sastādīts saskaņā ar bij. ķīmijas rūpniecības referenta saimn. ģenerāldirekcijā inž. N.Jannera sniegtām ziņām.

V. ĀDU RŪPNIĒCIBA

Skaitļi par nodarbinātību un produkciju ādu rūpniecībā rāda sekojošu ainu:

.....

	Uzņēmumu skaits	Nodarbināto pers. skaits	Produkcijas vērtība
1938.gadā	97	1650	Ls.20.399.000,-
1941. "	68	1553	.
1942. "	20	1247	RM. 6.267.800,-
1943. "	20	1134	" 8.262.100,-
1944. " III/IV	19	970	" 1.388.100,-(divi mēnešos)

1938.gadā ādu rūpniecības produkcijas vērtība pie 1650 nodarbinātām personām bija 20,4 milj. latu. Vācu okupācijas laikā 39 mēnešos produkcijas vērtība bija ap 32,6 milj. latu t.i. caurmērā ap 13 milj.latu gadā pie 1200 nodarbinātām personām (bez apavu un ādas apģērbu rūpniecības uzņēmumiem).

Izejot no nodarbināto personu skaita, produkcijas vērtībai vācu okupācijas laikā salīdzinot ar 1938.gadu vajadzēja būt daudz lielākai. Vērtības samazinājums izskaidrojams ar to, ka uzņēmumi nestrādāja ar pilnu jaudu, bez tam dārgās ādas vācu laikā vairs netika ražotas, sakarā ar ārzemju jēlvielu trūkumu.

Pārskats par šīs rūpniecības zaudējumiem ir sastādīts pamatojoties uz ādu rūpniecības bij.referenta saimn.generāldirekcijā inž.K.Sniedzes sniegtām ziņām.

KIMISKA ROPNIECIBA

Tabula 3.

Nosaukums	Mēra vienība	Rēķinātais				Vērtētā produkta. I/V-I/X	Kopā par vienu nību	Cena par vienu nību Ls.	Okup. varas panemtais Daudzums	Vērtība Ls.
		1941.g. II pusg.	1942.g. I pusg.	1943.g. I pusg.	1944.g. I pusg.					
L a k a s t,		43,5	87	148	35	40	353,5	6.000,-	318	1.908.000,-
Krāsas	"	233,1	339	113	28	35,9	749	850,-	598	508.300,-
Augu eļļas (linu eļļa)	"	459	604	1.617	703	525	3.904	950,-	3.904	3.708.800,-
Kaulu eļļa, spec.	"	.	.	20	.	.	20	3.600,-	20	72.000,-
Terpentīns	"	13,2	27	19	2,9	3,9	66	845,-	53	44.78,-
Kolofonijs	"	46,5	91	61	17,6	21,9	238	455,-	143	64.85,-
Darva (kokū)	"	356	572	487	102	125	1.642	225,-	1.478	332.50,-
Glicerīns	"	4,2	13,6	19,9	8,7	8	54,4	2.855,-	54,4	155.00,-
Sērskociņi	1000 turz.	34.679	77.004	74.954	28.820	18.000	233.457	3),-	140.100	4.203.000,-
Junta pape	1000 ruļļi	300	507	606	161	200	1.780	10m ² 4,45	1.602	7.128.900,-
Gāzes, sabiez.	t.	28,5	87	115	37	45,1	315	3.000,-	252	756.000,-
Skābeklis	"	62.125	69.410	39,5	14,3	17,2	71	2.000,-	56,8	113.600,-
Gumiņas apavi	pāri	9.950	22.403	6 605	5.575	4.410	138.140	3,90	125.000	487.500,-
Splēdētānes	m			5.657			63.000	1,50	31.500	47.250,-
Techn. biezpiens	t.	5312	1.373	2.202	198	246	5.150	300,-	1.550	465.000,-
Kopā										
19.995.850,-										

Kopējais ķīmiskās rūpn. zaudējums (noapaļ.) - Ls. 19.996.000,-

T D U R U P N I E C I B A .

Nosaukums	Mēra vie- nība	R a ž o t s				Vērtētā produkc. 1/V-1/X	K o p ā vienību Ls.	Okup. varas Daudzums	Vērtība Ls.	
		1941.g. II.pusg.	1942.g.	1943.g.	1944.g. I/IV					
Viršādas	1000 dm ²	9.912,7	19.115	15.253	4.117	5.300	53.701,7	170,-	31.954	5.432.200,-
Juchtādas	t.	20	39	203	9	110	511	6.100,-	158,2	965.000,-
Zoļu un smagās ādas	"	407,2	147	1.119	317	395	2.985	3.320,-	2.174	7.217.700,-
Dzensiņas un transp. lentas	"	2,6	23	16	2,9	4,5	49	7.000,-	10	70.000,-
Kažokādas	gab.	124.500	213.530	94.476	168.109	200.000	800.675	10.80	800.675	8.647.300,-
Aitu vilna	t.	7 ¹⁾	17	1,7	5	6,3	37	6.600,-	37	244.200,-
Govju spalvas	"	30 ¹⁾	119	68	25,4	35,6	278	1.370,-	278	380.800,-
Ādas port- feļi	gab.	1.552	1.376	445	48	79	3.500	20,-	3.000	60.000,-
Siev.rokas somas	"	4.010	4.002	1.038	364	506	10.000	15,-	8.000	120.000,-
Kopā										
23.272.200,-										

Kopējais ādu rūniec. zaudējums (noapaļ.) Ls.23.272.000,-

1) vērtējums

PASKAIDROJUMI PIE TABULAS 4.

1. Viršādas.

Līdz 1.10.1944.gadam ir ražotas ap 537.017 m² viršādas, izsniegts rūpniecībai ap 217.476 m², atlikums 319.540 m² nāk uz okup. varas rēķina.

Izejot no 1938.g. boxcalf cenas Ls.158,- par 100 kv.pēdu, cena par 1000m² ir Ls.16.900,-

Produkcijas vērtība - Ls.8.075.300,-; uz okup. varas rēķina Ls.5.400.000,-

2. Juchtādas.

Līdz 1.10.1944.gadam ražots ap 511 t. juchtādas, izdotas rūpniecībai 352,8 tonnas, atlikums 158,2 tonnas. Cena Ls.6.100,- par tonnu.

Produkcijas vērtība - Ls.3.117.100,-; uz okupācijas varas rēķina - Ls.965.000,-.

3. Zoļu un smagās ādas.

Līdz 1.10.1944. gadam ražots ap 2.985 tonnām, izsniegts rūpniecībai 811. tonnas, atlikums 2.174 tonnas. Pieņemot ka sīko patēriņu sedza agrākie rūpniecībā un tirdzniecībā esošie krājumi, atlikums nāk uz okupācijas varas rēķina. Cena Ls.3.320,- par tonnu.

Produkcijas vērtība - Ls.9.910.200,-; uz okupācijas varas rēķina - Ls.7.217.700,-

4. Jēlmītās ādas.

Līdz 1.10.1944. gadam ir ražots 127. tonnas, no kurām lielais vairums izsniegts lauksaimniekiem uz atļauju pamata, amatniecībai - zirglietu izgatavošanai, dzensiksnu fabrikām priekš šujamsiksniem, tikai nelielus daudzumus saņēma armijas vienības. Cena Ls.5.000,-. Produkcijas vērtība - Ls.635.000,-; uz okupācijas varas rēķina Ls.135.000,-.

5. Dzensiksna un transporta lentas.

Līdz 1.10.1944. gadam ražots 49.tonnas. Šos ražojumus izsniedza uz atļaujām dzirnavām un rūpniecības uzņēmumiem, kā arī nelielu daļu paņēma armija. Cena Ls.7.000,- par tonnu.

Produkcijas vērtība- Ls.343.000,-; uz okup. varas rēķina Ls.70.000,-.

6. Kažokādas.

Līdz 1.10.1944.gadam ir ražots 800.675 gab., no tām rūpniecībai vai tirdzniecībai nekas nav nodots. Cena caurmērā - Ls.10.80 gab. Produkcijas vērtība - Ls.8.647.290,-; uz okup. varas rēķina Ls.8.647.000,-.

7. Aitu vilna.

Uz apm. 71.000 gab. aitu ādām, kuņas pārstrādātas līdz 1.10.1944. gadam iegūts ap 37 tornas vilnas. Cena Ls.6.600,- Produkcijas vērtība Ls.244.200,-; uz okupācijas varas rēķina Ls.244.200,-.

VI. TEKSTILRŪPNIECĪBA

Dāti par tekstilrūpniecības uzņēmumiem, to nodarbinātību un produkciju ir šādi:

	Uzņēm. skaits	Nodarb.pers.skaits	Produkcijas vērtība
1938.g.	412	17.650	Ls.93.971.000,-
1941.g.	259	14.865	.
1942.g.	45	8.639	RM 30.809.800,-
1943.g.	42	7.972	" 33.440.100,-
1944.g.	42	7.148	" 6.099.700,-
III/IV			(divi mēmešos)

Attiecībā uz tekstilrūpniecību paceļās divi jautājumi:

- 1/ vai visa tekstilrūpniecība ir uzņverta statistikā
- 2/ vai visa produkcija ir uzņemta statistikā.

Uz pirmo jautājumu atbilde varētu būt pozitīva tiktālu, ka ap 90% tekstilrūpniecības uzņēmumu pēc nodarbināto skaita ir uzņemti statistikā; attiecībā uz uzņēmumu skaitu aina ir citāda, jo no 259. uzņēmumiem 1941.gadā 207 nodarbināja mazāk par 20 strādniekiem (kopā 681 strādā), kuŗi nākošos gados vairs neparādās statistikā.

Kas zīmējās uz otro jautājumu, tad ir skaidrs, ka daļa produkcijas (jaukti audumi, lenšu audumi, aizkari, mežģines u.t.t.) statistikā nav uzrādīta. Ja ņem par mērauklu 1938. gada produkcijas vērtību uz 1 nodarb. personu, tad saskaņā ar vācu laikā nodarb. personu skaitu, produkcijas vērtībai no 1.7.1941.g. līdz 1.10.1944. gadam vajadzēja būt ap 155 milj. latu, bet pēc aprēķina iznāk ap 113.miljoni. Starpība daļēji ir izskaidrojama :

- 1/ ar dažu preču neuzņemšanu aprēķinā, jo vilnas dzijas, vateļins, tūba u.c. 100%-gi aizgāja uz citām rūpniecības nozarēm kā izejmateriāls,
- 2/ ar zemāku produkciju vācu laikā uz 1 nodarb.personu un
- 3/ ar dažu ražojumu neuzņemšanu statistikā.

АКСИЛА РҮПНІЦІБА.

Nosaukums	Mōra vie- nība	R 1941.g.	a 1942.g.	ž 1943.g.	o 1944.g.	t 1944.g.	s 1944.g.	Vērtē- tātais daudz.	K o p ā	Cena par vienību Ls.	Okup. varas Daudzums	paņemtais Vērtība Ls.
Vilnas dziņas	t.	148,6	513	736	446	553,4	2.425	10.000,-	-	-	-	-
Vilnas audumi	1000m	28,6	612	924	465,7	574,7	2.865	11.000,-	1.805	19.855.000,-		
Kokvilnas diedzīgi	t.	171,9	1,196	477	288	357,1	2.480	3.500,-	305	1.067.500,-		
Kokvilnas audumi	1000m	2.771,2	5.816	4.008	1.615	2.000	16.210,2	1.100,-	12.575	13.832.500,-		
Kokv. šuj. diegi	1000 spol.	1.087,9	3.964	7.960	305	448,1	13.725	230,-	30%	947.000,-		
Linu un pakāju dziņas	t.	1.088,8	1.780	2.003	527	301,2	5.900	3.500,-	850	2.975.000,-		
Linu au- dumi	1000m	1.650,7	4.537	3.200	934,5	1.167,8	11.550	1.800,-	10.270	18.486.000,-		
Māksl. zī- da audumi	"	309,5	696	421	202,8	250,7	1.870	3.800,-	1.760	6.688.000,-		
Daž. izstr. Virves strī- ki, aukstas	t.	219,5	424	498	153	193,5	1.500	2.000,-	1.000	2.000.000,-		
Ugunsdzēs. šūtenes	1000m	34,7	83	58	24	29,3	230	1.000,-	115	115.000,-		

Kopējais tekstila rūpniecības zaudējums - Ls. 65.966.000,-

K o p ā 65.966.000,-

PASKAIDROJUMI PIE TABULAS "A".

1. Vilnas dzijas.

Šo dziju ražošanai no 1.7.1941.g. līdz 1.5.1944.gadam izlietots izejvielas - 1.860 t. vilnas, vilnas atkritumu un lupatu, kokvilnas, vistras un celvilnas, no kā ir ražotas 1.871 t. vilnas dzijas. Laikā no 1.5. līdz 1.10.1944. gadam ražots 555 t dziju, tā tad līdz Rīgas krišanai ražotas 2.426 t. vilnas dzijas.

Vilnas dzijas ir izlietotas līdz 1.5.1944.gadam: vilnas rūpn.- 1.914 t., kokviln. rūpn. - 127 t., trikotēžas rūpn.-?, apģērbu un galant. preču rūpn.- 74 t. (tikai 1942.un 1943.g.) Pieskaitot patēriņu no 1.5.44.g. līdz 1.10.44.g., izejot no pirmo 4 mēnešu patēriņa, būtu ap 600 t. dziju vairāk, tā tad kopā 2.715 t. dziju. Kā redzams, tad vilnas dziju patēriņš pārsniedz produkciju par apm. 300 tonnām, kuŗas ir segtas no dziju krājumiem, kas atradās uz 1.7.1941.gadu. Producētais vilnas dziju daudzums ir izlietots vietējā rūpniecībā.

2. Vilnas audumi.

No 1.7.1941.g. līdz 1.5.1944.gadam ražoti 2.291.000 metri audumu, pieskaitot produkciju līdz 1.10.44. gadam (ap 575.000 m), dabonam 2.866.000 metru. Izlietoti apģērbu rūpniecībā līdz 1.5.44.gadam - 747.000 m., bet līdz 1.10.44. gadam var rēķināt 872.000 m. kopsummā. Kas attiecās uz vilnas audumu izsniegšanu vietējiem iedzīvotājiem, tad tāda notika: 1/ tikai izņēmuma veidā, uz speciālu atļauju pamata: 2/ šos daudzumus sedza no veikalu krājumiem, kādi tiem jau bija okupācijas sākumā. Pieņemot, ka tomēr 10% no produkcijas aizgāja vietējā tirgus vajadzībām (ap 280.000 m.), tad produkcijas pārpalikums ir 1.805.000 metri, kuŗi nāk uz okup.varas rēķina.

3. Kokvilnas diedziņi.

Diedziņu ražošanai līdz 1.5.1944.gadam izlietotas 2.617 t. kokvilnas, kokvilnas atkritumu un kokvilnas un zīda lupatas bet pieskaitot laiku līdz 1.10.1944.g. 3.040 t. kopsummā, resp. 2.480 t. cennas diedziņu. Līdz 1.5.1944.g. diedziņi ir izlietoti: kokvilnas rūpniecībā - 1.955 t. (bez tam vismaz 127 t. celvilnas dzijas un 177 t. jauktas dzijas), vilnas un zīda rūpniecībā - 120 t., kopā 2.075 t.; līdz 1.10.1944.g. var pieņemt, ka izlietotas 2.175 t. kopsummā. Atlikums 305 t. dziju, kuņas nāk uz okup. varas rēķina.

4. Kokvilnas audumi.

Līdz 1.5.1944.gadam ražoti 14.210.000 metri, līdz 1.10.44.g. kopējais daudzums bija ap 16.210.000 m. Atskaitot apgērbu un galant. prežu rūpniecībā izlietotos 2.015.000 m., kā arī 10% vietējā tirgus vajadzībām - 1.620.000 m., paliek pāri 12.575.000 m. uz okup. varas rēķina.

5. Kokvilnas šujamie diedziņi.

Šujamo diegu līdz 1.5.1944.gadam ražots 13.276.000 spoli-tes, līdz 1.10.1944.gadam var pieņemt 13.725.000 spoli-tes kopsummā. Armijas un okup. iestāžu vajadzībām nodots 30% no produkcijas.

6. Linu un pakulu dzijas.

Līdz 1.5.1944.gadam šīs dzijas ražots 5.600 tonnu, līdz 1.7.1944.g. (sakarā ar Jelgavas krišanu ilgāk nevar rēķināt) kopsumma pieņemama 5.900 tonnas. Līdz 1.5.1944.gadam izlietotas rūpniecībā 4.647 t. dziju, līdz 1.8.1944.g. (sakarā ar dziju produkcijas pārtraukumu) var rēķināt 5.050 tonnas kopsummā. Atlikums 850 tonnas nāk uz okup. varas rēķina.

7. Linu audumi.

Līdz 1.5.1944.g. ražoti 10.382.000 m, bet līdz 1.10.1944.g. pieņemama 11.550.000 m kopsumma (ņemot vērā arī dziļu produkcijas pārtraukumu no 1.7.44.g.). No šī daudzuma izlietots apģērbu un galant. preču rūpniecībā ap 1.280.000 m., atlikums ir 10.270.000 metri.

8. Mākslīgie zīda audumi.

Līdz 1.5.1944.g. ražoti 1.619.300 m., līdz 1.10.1944.g. var pieņemt 1.870.000 m. kopsummā. Trūkst ziņu par to, cik daudz iz izlietots rūpniecībā 1941.g.II.pusgadā, bet ja daudzumu pieņem uz 25.000 m (nedaudz mazāk kā visā 1942.gadā), tad apģērbu un galant. preču rūpn. būtu izlietojusi līdz 1.10.1944.gadam 110.000 m. kopsummā. Tā kā uz atsev.atļaujām iedzīvotājiem piešķirto zīda audumu daudzumus pilnīgi sedza veikalu krājumi, kuri jau bija okupācijas sākumā, tad atlikums -1.760.000m. nāk uz okupācijas varas rēķina.

9. Virves, striki un auklas.

Līdz 1.5.1944.gadam ražotas 1.306,5 tonnas, bet līdz 1.10.44. var pieņemt 1.500 tonnas kopsummā, kas būtu caurmērā 460 tonnas gadā. Mūsu normālā produkcija un patēriņš pirmskaņa gados bija ap 620 t. gadā. Šīs preces toreiz netika importētas. Ņemot vērā ļoti trūcīgo apgādi vācu okup. laikā, vietējā tirgū nokļuva ne vairāk par 1/3 minētā laika produkcijas, tā kā 1000t. var uzskatīt kā izlietotas okupācijas varas vajadzībām.

10. Ugunsdzēsēju šļūtenes.

Līdz 1.5.1944.g. ražotas 200.000 m. līdz 1.10.1944.g. - 230.000m kopsummā. Armija un okupācijas iestādes paņēma 50% no produkcijas.

VII. PAPĪRRŪPNIECĪBA.

Papīrrūpniecības pirmskaŗa produkcijas vērtība bija:
1937.g. - Ls.24.617.000,- pie 2990 strādņ., t.i. Ls.8.233,-
uz 1 strādņieku;
1938.g. - Ls.27.694.000,- pie 3019 strādņ., t.i. Ls.9.173,-
uz 1 strādņieku.

Pēc vācu laika statistikas dātiem produkcijas vērtība bija:
1942.g. - RM.16.543.500,- pie 2638 strādņ., t.i. RM.6.310,- uz 1 str.,
1943.g. - " 18.143.600,- " 2508 " " " 7.238,- "
1944.g. - " 3.897.500,- " 2497 " " " 9.360,- "
III/IV

Salīdzinot vācu noteiktās cenas par celulozes un papīra rūpniecības ražojumiem ar Latvijas pirmskaŗa cenām ir redzams, ka izņemot celulozi, kuŗas cena reichsmarkās ir mazliet augstāka par pirmskaŗa cenām latos, pārējo ražojumu cenas ir noteiktas par 20 - 50% zemāk salīdzinot ar pirmskaŗa cenām latos. Tā kā produkcijas vērtība uz 1 strādņieku 1943/44.g. gandrīz sasniedza reichsmarkās pirmskaŗa līmeni latos, ir jāpieņem ka minētā laikā produkcijas daudzums uz 1 strādņieku pārsniedza pirmskaŗa produkciju. Ja aprēķinā vācu okupācijas laika produkcijas vērtība nesasniedz pirmskaŗa vērtību, tam par iemeslu ir divi apstākļi:

- 1/ dažas vērtīgākās papīru šķirnes ar 1943.gadu vairs netika ražotas;
- 2/ statistikā nav uztverta visa papīrrūpniecības produkcija.

Cellulozes un papīrrūpniecības produkcija 1941/44.g. pēc "Stat.Berichte f.Lettland" un "Stat.Berichte f.Ostland"

dātiem , papildinātiem ar Slokas celulozes fabr.bij.dir.H.Krom-
mera sniegtām ziņām un bij.Ostland Faser darbinieces mag.oec.
M.Zāgara kundzes specifikāciju bija šāda:

Nosaukums	Mēra 1941 vien.7-12	1942 1-12	1943 1-12	1944 1-5	K o p ā	Cena Ls. par to.	Vērtība latos:
Celluloze, nebalin.	t.1880,7	7520	9638	5218	24.256,7	230,-	5.579.040,-
Celluloze, balināta	" 1880	7521	9638	5219	24.258	300,-	7.277.400,-
Koka masa	" 4520	8262	8790	4582	26.154	120,50	3.151.560,-
Laikr.pa- pīrs	" 1747,5	5318	5521	1430	14.016,5	237,50	3.328.920,-
Iesaiņoju- ma papīrs	" 1123,4	2412	4288	2662	10.485,4	410,-	4.299.015,-
Iesaiņ.pap. izturīgs	" 562	1206	2143	1346	5.257	740,-	3.890.180,-
Iespiež.pap."	763,3	4859	5346	3643	14.611,3	670,-	9.789.570,-
Rakstam.pap."	807,9	2425	2673	2085	7.990,9	1150,-	9.189.535,-
Čaulīšu pap."	360,5	1120	750	372	2.602,5	2950,-	7.677.375,-
Lignīns	" 60	210	130	48	448	975,-	436.800,-
Pergamenta atvietotājs	" 390	720	740	325	2.175	1050,-	2.283.750,-
Tualet.pap."	120	258	250	80	708	420,-	297.360,-
Caurraksta"	" 180	440	230	95	945	2800,-	2.646.000,-
Aktu vāki	" 35	95	80	-	210	900,-	189.000,-
Vēstuļu pap."	130	623	270	126	1.149	1250,-	1.436.250,-
Aploksn. "	" 141	482	-	-	623	920,-	573.160,-
Dzēšpapīrs	" 40	65	60	-	165	1950,-	321.750,-
Kartotēku kartes	" 140	380	281	88	889	650,-	577.850,-
Zīmēšan,pap."	-	45	-	-	45	1250,-	56.100,-
Pape	" 486,9	3516	2050	920	6.972,9	440,-	3.068.075,-
K o p ā							66.068.690,-

Par laiku pēc 1.VII.44 noteiktu ziņu par produkciju nav, bet vērtējot to var pieņemt, ka produkcija vēl turpinājās 2 mēnešus, kas savukārt dod Ls.3.670.400,-, tā tad produkcijas kopsumma bijusi Ls.69739.100,-.

Pēc augstāk minēto personu paskaidrojuma, caurmērā 35% no produkcijas aizgāja okupācijas varai, t.i.Ls.24.408.700,-

VIII. POLIGRAFISKĀ RŪPNIECĪBA.

Poligrafiskās rūpniecības pirmskaņa produkcijas vērtība bija šāda:

1937.g.-	Ls.13.863.000,-	pie 2849	strādņ.,	t.i.Ls.4.865,-	uz 1 str.,
1938.g.-	" 16.157.000,-	" 3075	" " "	5.220,-	" "

pie kam ap 88% sastādīja tipolitografiju ražojumi.

Pēc vācu laika stat.dātiem produkcijas vērtība bija:

1942.g.-	RM.11.154.600,-	pie 2292	strādņ.,	t.i.RM.4.865,-	uz 1 str.,
1943.g.-	" 15.941.600,-	" 2270	" " "	7.000,-	" "
1944.g.-	" 2.264.200,-	" 2069	" " "	6.505,-	" "

III/IV.

Poligrafiskās rūpniecības produkcijas vērtību vācu okup. laikā nav iespējams tiešā ceļā aprēķināt latos, jo mūsu rīcībā nav pietiekošu stat.dātu, kā arī izlietotās izejvielas (papīra šķirnes) un ražojumi nav specificēti. Šajā gadījumā ir jāiziet no 1 strādnieka gada produkcijas pēdējos pirmskaņa gados un vācu okup. laikā, pie kam ir jāņem vērā sekojošais:

- 1/ algas laikā no 1937.g. līdz 1940. gadam tika jūtami paaugstinātas, kas ir redzams no Latv.stat. gada grāmatas 1937/38 un "Stat.Berichte f. Lettland", 1943.tab.50. skaitļiem;
- 2/ galveno izejvielu cenas minētā laikā cēlās par 10 - 15%;

	1937.g.	1939.g.	1943.g.
Papīrs, laikrakstu, 100 kg. ruļļos	Ls.21.75	Ls.23.75	RM 25,00
" laikrakstu, " formātos	" 33.88	" 36.50	" 26,-
" iespiežamais, 2 " gludin.75 g/m ²	" 61.66	" 67.00	" 53,00
Pape (kartons), baltā"	" 35.91	" 40.75	" 27,00

1939.gada produkcijas vērtība uz 1 strādnieku bija vismaz 15% augstāka par 1937.g.produkciju, t.i. vismaz Ls.5.600,- kāds skaitlis ir jāņem aprēķina pamatā. Istenībā šāds produkcijas vērtējums vēl ir ļoti zems, jo vācu laikā pie zemākām algām un lētākām vietējo izejvielu cenām, - pie kam dažos gadījumos starpība ir ļoti ievērojama, - produkcijas vērtība sasniedza 1943.gadā RM.7.000,- uz 1 strādnieku. Bet tā kā patreizējos apstākļos nav iespējams iegūt pilnīgākus datus par poligrā - fiskās rūpniecības produkcijas vērtību 1939.gadā, ir jāpieņem augstāk uzstādītā norma, kuŗa ir samērā zema.

Ņemot vērā augšējo, poligr. rūpniecības vācu laika produkcijas vērtība latos bija šāda:

1941.g.II.pusg.	2462	strādnieki	-	Ls. 6.893.600,-
1942.g.	2292	"	- "	12.835.200,-
1943.g.	2270	"	- "	12.712.000,-
1944.g. (8 mēn.)	2069	"	- "	7.724.200,-
Kopā				Ls. 40.165.000,-

Pie šī aprēķina ir jāpiesīmē:

1/ ar 1943.g.1.nov.stat.dātos trūkst ziņas par "Deutsche Verlags- u. Druckereigesellschaft" (agr.Jann.Ziņu drukat.), tā kā strādnieku skaits un produkcijas vērtība pēc minētā lai-

- ka bija vēl lielāka kā statistikā uzrādīties skaitļi;
- 2/ poligr.rūpn.produkcija ir aprēķināta tikai līdz 1.sept.1944. gadam, faktiski tā turpinājās vēl ilgāku laiku, lai gan stipri samazinātā apmērā.

Sakarā ar minēto, šī aprēķina skaitļi ir jāuzskata par minimāliem un tie būs jākorrigē uz augšu, tiklīdz radīsies izdevība dabūt pilnīgākas ziņas.

Kas zīmējās uz produkcijas sadalījumu un izlietošanu, tad:

- 1/period.izdevumi vācu valodā tika drukāti ne mazākā daudzumā kā latviešu izdevumi vietējo iedzīvotāju vajadzībām, jo tos iespieda visas "austrumzemes" vācu iestāžu, karavīru un civilo darb. vajadzībām;
- 2/neperiodiskie izdevumi vācu valodā tika iespiesti daudz lielākos metienos, p.p. latviešu grāmatas iespieda 2.-3.000 eksemplāros, turpretim vācu izdevumi ne mazāk kā 10.000 eksemplāros;
- 3/ar formulāriem un līdzīgiem drukas darbiem poligraf.rūpn.apgādāja ne tikai austrumzemes valsts komisariātu, generālkomisariātu un vācu uzņēmumus, bet arī visu ziemeļu fronti, kam pretim stāv Latvijas valsts un pašvaldības iestāžu, kā arī uzņēmumu apgāde.

Ņemot to vērā, vismaz 50% no poligraf. rūpniecības produkcijas, t.i. Ls.20.085.000,- vērtībā - ir liekama uz vācu okupācijas varas rēķina.

IX. APĢERBU, APAVU, TUALETES UN GALANTERIJAS RŪPniecība.

Pirms kara šajā rūpniecībā nodarbinātība un produkcija bija šāda:

	Uzņēm. skaits	Nodarb.pers. skaits	Produkcijas vērtība Ls.	Produkcijas vērtība uz 1 nod. personu Ls.
1937.g.	364	6474	24.387.000,-	3.770,-
1938.g.	368	6413	26.138.000,-	4.075,-

Saskaņā ar vācu okup. laika statistiku aina minētā laikā bija šāda:

	Uzņēm. skaits	Nodarb.pers. skaits	Produkcijas vērtība RM.	Produkcijas vērtība uz 1 nod. pers. RM.
1941.g.	180	6559	-	-
1942.g.	50	4695	11.773.800,-	2.513,-
1943.g.	50	4557	20.029.700,-	4.395,-
1944.g.	42	5053	4.121.800,-	4.895,-
III/IV.				(vērtējums uz 2 mēnešu produkcijas bāzes)

Ņemot vērā, ka par šīs nozares produkciju nav pietiekošu dātu, lai varētu sastādīt aprēķinu pēc ražoto preču daudzuma un šķirnēm, šajā gadījumā par mērauklu ir jāņem produkcijas vērtība uz 1 nodarbināto personu, izejot no 1938.gada produkcijas vērtības, t.i. Ls.4.075,-. Saskaņā ar to produkcijas vērtība bija:

$$1941.g. \text{ Ls. } \frac{(4.075,- \times 6300)}{2} = \text{Ls. } 12.836.250,-$$

II. pusg.

(nodarb.pers.skaits ir samazināts uz 6300, ņemot vērā vispārīgo nodarbinātības samazināšanos rūpniecībā 1941.g.II.pusgadā)

$$1942.g. \text{ Ls. } 4.075,- \times 4685 = \text{Ls. } 19.091.375,-$$

$$1943.g. \text{ Ls. } 4.075,- \times 4557 = \text{Ls. } 18.569.775,-$$

$$1944.g. \text{ Ls. } \frac{(4.075,- \times 5053) \times 2}{3} = \text{Ls. } 13.727.320,-$$

I/VIII

Kopējā produkcijas vērtība pēc šī aprēķina Ls.64.224.720,-, noapaļojot Ls.64.225.000,-.

Saskaņā ar vācu laika statistiskiem datiem produkcija pēc vērtības sadalās apm.šādi:

1/Apgērbi izgat.un izlab.	- 45%	tā tad	Ls.28.901.250,-
2/Apavu izgat. un izlab.	- 25%	" " "	16.056.250,-
3/Trikotāžas audumi	- 20%	" " "	12.845.000,-
4/Tūbas ražoš.un izstrād.	- 5,2%	" " "	3.339.700,-
5/Pārējie ražojumi	- 4,8%	" " "	3.082.800,-

Pamatojoties uz lietpratēju atzinumiem, produkcija ir sadalāma šādi:

Nosaukums	Produkcijas vērtība latos no 1.7.41.-1.9.44.g.	Okup.varas paņemto ražoj. Daudzums	Vērtība latos
Apgērbi un veļa	28.901.250,-	40%	11.560.500,-
Apavi	16.056.250,-	30%	4.816.875,-
Trikotāžas audumi un izstrād.	12.845.000,-	75%	9.633.750,-
Tūba un tās izstrādājumi	3.339.700,-	70%	2.337.790,-
Pārējie ražojumi	3.082.800,-	25%	770.700,-
	Kopā		<u>Ls.29.119.615,-</u>

Noapaļojot, paliek Ls.29.119.600,- uz okupācijas vara r-na.

PASKAIDROJUMI:

Apgērbi un veļa.

Statistikā uzskaitītās preces neaptver visu produkciju, jo trūkst ziņu par miesas un gultas veļas, vīriešu virskreklu, cepuru, kažokpreču, segu u.c.ražotiem daudzumiem. Tā kā šīs preces sastādīja produkcijas ievērojamu daļu, būtu nepareizi

uzstādīt aprēķinu, izejot no mūsu rīcībā esošiem dātiem par katra ražojuma produkciju.

Apavi.

Stat.ziņas par ražoto apavu daudzumu ir diezgan pilnīgas, bet nav nekādu norādījumu uz apavu šķirnēm un kvalitāti, p.p.starp ražotiem apaviem ir ap 90.000 pāru tūbas zābaku ar ādu, bet par pārējo juchtādas apavu šķirni nav nekādu dātu. Tas pats ir sakams par chromādas apaviem, attiecībā uz kuņiem nav itnekādu dātu par šķirnēm (vīriešu, sievietes vai bērnu).

Sakarā ar to nav iespējams apavu rūpniecības produkciju aprēķināt pēc atsevišķiem ražojumiem. Bez tam pēc inž. Sniedzes paskaidrojumiem apavu rūpniecībai bija uzlikts par pienākumu labot vācu armijas zābakus, kas statistikā nemaz neparādās.

Trikotāžas audumi un izstrādājumi.

Par šo audumu un izstrādājumu daudzumu mūsu rīcībā ir diezgan pilnīgi dāti, bet ražojumi nav šķiroti pēc materiāla un šķirnēm. Tāpēc arī šajā gadījumā nav iespējams aprēķināt produkcijas vērtību pēc atsevišķiem ražojumiem, jo starpība cenā vienas grupas dažādiem ražojumiem ir ļoti liela.

Tūba un tās izstrādājumi.

No tūbas ir ražoti ap 270.000 pāri zābaku, no kuņiem pēc inž. Sniedzes paskaidrojuma ap 90.000 pāri ir nodoti apavu rūpniecībai. Tā kā šis daudzums ir ieskaitīts apavu rūpniecības produkcijas vērtībā, bet gandrīz viss atlikušais daudzums aizgāja vācu armijai, tad tikai 5% no visas produkcijas ir ieskaitīti kā nodoti vietējā tirgus vajadzībām. Atskaitot 90.000 pāru vērtību un 5% no kopējās produkcijas, atliek ap 70% no produkcijas uz vācu okup. varas rēķina.

X. CELTNIECĪBA.

Saskaņā ar Latv.stat.gada grāmatas dātiem, celtniecības apmēri 1937.gadā bija šādi:

	Uzņēm. skaits	Nodarb.pers. skaits	Produkc.vērt. latos	Produkc.vērt. uz 1 nod.pers. latos
Ēku celšana un remonts	400	7053	39.492.000,-	5.600,-
Ārbūves	45	1901	4.384.000,-	2.305,-
Kopā	445	8954	43.876.000,-	4.400,-

Saskaņā ar Stat. Berichte f.Lettland, 1942, tab.29, Stat. Berichte f.d.Ostland, 1944, Nr.1/4, tab.62 un Nr.5/7, tab.37, vācu okup.laikā celtniecība bija šādos apmēros (dāti nav sadalīti pēc ēkām un ārbūvēm):

	Uzņēm. skaits	Nodarb.pers. skaits	Produkc.vērt. RM	Produkc.vērt. uz 1 nodar.pers. RM
1941.g. II.pusg.	59	6515	.	.
1942.g.	58	4203	8.446.500,-	2.010,-
1943.g.	73	5257	17.286.200,-	1) 3.230,-
			1) bez novembra un decembra mēneša.	
1944.g.	73	5050	5.972.100,-	3.545,- (ap- rēķ.pēc 4 mēnešu produkcijas)

Salīdzinot 1937.gada dātus ar vācu laika dātiem, var konstatēt sekojošo:

1/ celtniecības produkcija uz 1 nodarb.personu pirms - kara laikā bija 1937.g. - Ls.4.400,- un 1938.g.-Ls.4.535,-, bet vācu laikā : 1942.g. - RM.2.010,-, 1943.g.-RM 3.850,- un 1944.g. - ap RM.3.550,-;

2/ nodarbin. personu caurmēra algas 1941.g.II.pusg.un 1942.g.bija reichsmarkās par apm.30% zemākas par pirmskaŗa algām latos; ar algu paaugstināšanu 1943 gadā algas reichsmarkās gandrīz sasniedza pirmskaŗa algas latos.

3/būvmateriālu cenas reichsmarkās vācu okup. laikā tikai retos gadījumos sasniedza pirmskaŗa cenas latos, pa lielākai daļai cenas bija noteiktas 10-40% zemākas.

Minētie apstākļi ir par iemeslu tam, ka celtniecības produkcija reichsmarkās uz 1 nodarb.personu bija relatīvi zemāka par 1937 - 1939.gada produkciju latos, bet efektīvi šī produkcija nekādā ziņā nebija mazāk vērtīga, ņemot vērā samērā nelielo starpību minētos skaitļos. Sakarā ar to, var droši pieņemt vācu laika produkciju uz 1 nodarb. personu līdzīgu mūsu 1938.gada produkcijai t.i. Ls.4.535,-

Tā kā stat. skaitļi par celtniecību ir publicēti tikai daļēji un pēc tiem nav iespējams izgatavot pilnīgu aprēķinu par visu okupācijas laiku, tad šinī gadījumā produkcijas vērtība ir jāaprēķina ņemot pamatā 1 nodarb.personas produkcijas vērtību gadā:

1941.g.II.pusg.	Ls. $\frac{(4.535,-x 6515)}{2}$	= Ls. 14.772.700,-
1942.g.	Ls. (4.535,-x 4203)	= Ls. 19.060.600,-
1943.g.	Ls. (4.535,-x 5257)	= Ls. 23.840.500,-
1944.g.7 mēn.	Ls. $\frac{(4.535,-x 5050)}{12}$	= Ls. 13.359.300,-
	Kopā	... Ls. 71.033.100,-

Aprēķinot zaudējumu apmērus, šajā gadījumā ir jāņem vērā daži speciāli apstākļi, proti:

1/ Lai gan jaunbūves un remontu notika uz Latvijas teritorijas, tomēr darbi pa lielākai daļai notika vācu kara spēka vai okupācijas iestāžu jeb to personāla vajadzībām. Celtniecības darbi statistikā ir specificēti vienīgi par 1943.g.

un 1944.g.4 mēnešiem, pie kam tie sadalās šādi:

	1 9 4 3 . g .	1 9 4 4 . g . 4 mēn.
Jaunbūves	RM. 6.671.000,-	RM. 1.784.000,-
Pārbūves un remonti	" 3.313.000,-	" 889.000,-
Tiltu būve un remonts	" -	" -
Aku būve	" 64.000,-	" 12.100,-
Apkur.iebūve	" 766.000,-	" 251.000,-
Krāsoš.darbi	" 410.000,-	" 151.000,-
Elektr.instal.	" 89.000,-	" 28.000,-
Podnieku darbi	" 324.000,-	" 95.000,-
Baraku būve	" -	" 2.762.000,-
	RM.11.637.000,-	RM. 5.972.000,-

No 1943.gada produkcijas - RM.17.286.200,- specifikācijā ir uzrādīti būves darbi tikai par RM.11.637.000,- t.i. 67,4% no produkcijas, tas nozīmē, ka pārējie darbi ir notikuši militārām vajadzībām. 1944.g.specifikācijā ir uzrādītas baraku būves par RM.2.762.000,- t.i. par 46% no kopējiem darbiem. No specifikācijās minētām jaunbūvēm vairums bija celtnes okupācijas karaspēka, gūstekņu vai koncentrācijas nometņu vajadzībām; tas pats ir arī sakams par pārbūves darbiem, kuri bieži notika augstāko virsnieku vai civilpārvaldes vadošo darbinieku vajadzībām.

Nemot to vērā, var pieņemt, ka vismaz 80% no visiem celtniecības darbiem ir izdarīti okupācijas varas vajadzībām, bez paliekošas nozīmes Latvijas tautsaimniecībā, un liekami uz okupācijas varas rēķina t.i.

Ls. 56.826.000,-

Pie šī jautājuma ir jāpiezīmē, ka šajā aprēķinā ir iekalkulēti vienīgi celtniecības darbi līdz 1944.g.1.augustam. Pēc šī laika ir izdarīti ļoti daudz būvdarbi, gan tieši frontes rajonā, gan armijas aizmugurē Kurzemē. Tā kā: 1/par šiem darbiem mums nekādu statist. dātu nav, 2/ celtniecības darbi

no 1.8.1944.g.līdz 1.5.1945.gadam notika pavisam citos apstākļos kā iepriekšējā okupācijas laikā, tad šī posma zaudējumus patlaban nav iespējams aprēķināt.

XI. GAZES, ELEKTRIBAS UN UDENSVADU IESTADES

Par šo nozari Latv.stat.gada grāmatas sniedz šādus dātus:

	Uzņēm. skaits	Nodarb.pers. skaits	Produkcijas vērtība Ls.	Produkc.vērtība uz 1 nodarb. pers.Ls.
1937.g.	76	1616	21.045.000,-	13.020,-
1938.g.	75	1729	23.546.000,-	13.620,-

Produkcijas vērtība procentuāli sadalījās 1937.gadā:

1. Deggāzes produkcija - 10%
2. Elektriskā strāva - 80%
3. Ūdens piegāde - 10%

Vācu laika statistika sniedz šādus dātus par šo nozari:

	Uzņēm. skaits	Nodarb.pers. skaits	Produkcijas vērtība RM.	Produkc.vērtība uz 1 nodarb.pers.RM.
1941.g.	63	2257	.	.
1942.g.	24	2472	16.827.900,-	6.800,-
1943.g.	25	2477	21.288.000,-	8.520,-
1944.g.	23	2445	6.459.400,-	15.850,-(vērtējums uz 2 mēn. produkcijas bāzes)

Ļoti augstā produkcijas vērtība izskaidrojama ar to, ka tā nav uzdota uz pašizmaksas un normālās peļņas bāzes, bet aprēķināta pēc tānī laikā pastāvošiem tarīfiem.

Saskaņā ar vācu okup.laika stat.dātiem deggāze un elektrība ir ražota, kā arī ūdens ir piegādāts:

Nosaukums	Mēra vienība	1941.g. II.pusg	1942.g.	1943.g.	1944.g. I/IV.	Vērtēj. līdz 1.X.44	Kopā
Deggāze	1 0m ³	5200 1)	9.607	0.017,7	2.620,7	3.253,6	29.700
Elektr. enerģija	1000 kWh	84.026,2	219.000	250.268	59.309	60.000	672.604,2
Ūdens	1000 m ³	8.949	28.783	25.923	8.679	10.000	82.334

1)vērtējums.

DEGGAZE.

Pirms kara deggāze ir patērēta augstākais 9 milj. m³ gadā, pie 2 milj. iedzīvotājiem un rūpniecības ar 117.000 nodarb. personām. Sakarā ar iedzīvotāju skaita samazināšanos 1939/41. gadā, patēriņa ierobežojumu un rūpniecības samazināšanos, deggāzes patēriņš vietējām vajadzībām samazinājās vismaz par 1/3, tā kā caurmērā vācu okup. laikā tas varēja būt augstākais 6 milj. m³ gadā, bet atlikums tika patērēts okup. varas vajadzībām. Deggāze ražota no 1.7.1941.g. līdz 1.10.44.g. 29.700.000 m³
Patērēts viet. vaj. - " - " - " - 19.500.000 m³

Atlikums 10.200.000 m³

Ls.180,- x 10.200 = Ls.1.836.000,- uz okup. varas rēķina.

ELEKTRISKĀ ENERĢIJA.

Saskaņā ar vācu laika stat. datiem elektr. enerģija ir producēta laikā no 1.7.1941.g. līdz 1.5.1944.g. 612.604.200 kwh, līdz 1.10.1944.g. var rēķināt vēl (pēc inž. O. Leimaņa atzinuma) 60 milj. kwh, kopā 672.604.200 kwh. Ar Ķeguma spēkstacijas apstādīnāšanu 4.10.1944.g., Rīgas spēkstacijas saspridzināšanu un Liepajas spēkstacijas sagraušanu tanī pašā mēnesī pilnīgi sabruka elektr. enerģijas ražošana.

Pēc Latv. stat. gada grām. un vācu laika stat. datiem elektr. enerģija Latvijā ir ražota (1000 kwh): 1936.g.-193.217, 1937.g.-212,646, 1938.g.-162.652, 1939.g.-175.823, 1940.g.-193.490 (pēdējie trīs ir vācu laika stat. dati). Latv. stat. gada grāmatā aptver kopējo enerģijas produkciju, bez tam atsevišķi uzrādīti elektr. spēkstacijas ražotais daudzums t.i. atskaitot rūpniecībā savām vajadzībām ražoto strāvu, kas bija 25 - 30% no kopējā daudzuma. Pēc inž. Leimaņa (Ķeguma spēkstacijas bij. dir.) atzinuma 1938/40.g. dātos nav uzņemti rūpniecībā ražotie

strāvas daudzumi, jo kopējais producētais enerģijas daudzums minētos gados bijis ap 250 milj.kwh gadā. Šajā aprēķinā ir ņemta vērā tikai sabiedr. elektr. spēkstacijās ražotā enerģija, kuŗa ir tieši piegādāta okup. varas iestādēm, personāla dzīvokļiem, karaspēka vienībām un uzņēmumiem. Rūpniecībā ražotās enerģijas, kā arī sab.spēkstacijās ražotās un rūpniecībā patērētās enerģijas vērtība jau ir iekalkulēta rūpn. produkcijas vērtībā, par cik tā aizgāja okup.varai, bet pārējā daļa nav mūsu tautsaimn. zaudējums.

Sab.elekt.r. iestādēs ražotās enerģijas patēriņš 1937.g.bija:

1/ ielu apgaismošanai	2,2%
2/ ielu dzelzceļiem	8,8%
3/ telpu apgaismošanai	23,9%
4/ rūpniecībai	64,6%
5/ lauksaimniecībai	0,5%

Vācu okup.laikā gandrīz izbeidzās strāvas patēriņš ielu apgaismošanai; ielu dzelzceļiem var pieņemt nedaudz mazāku patēriņu; jūtami pazeminājās strāvas patēriņš telpās sakarā ar uzņēmumu un iedzīvotāju skaita samazināšanos un uzņēmumu reklamu un skatlogu neapgaismošanu; patēriņš rūpniecībā ar katru gadu slīdēja uz leju līdz ar nodarbinātības un produkcijas samazināšanos. Ņemot to vērā, strāvas patēriņu vietējām vajadzībām var rēķināt caurmērā ne vairāk kā 80% no pirmskara patēriņa. Vācu okupācijas laika caurmēra produkcija bija ap 172 milj.kwh, kas ir tuvu 1939.gada produkcijai, tā tad vietējam patēriņam var rēķināt 80% no kopējās produkcijas.

Tā kā no ražotās enerģijas daudzuma patēriņā nokļūst tikai 85 - 88% no producētā daudzuma, var pieņemt, ka vācu okup.laikā efektīvi ir izlietoti 600 milj.kwh., no kuŗa daudzuma uz okupācijas varas rēķina krīt 120 milj. kwh.

Ls.0,17 x 120.000.000 = Ls.20.400.000,-

ŪDENS PIEGADE.

Ūdens piegādāts laikā no 1.7.1941.g. līdz 1.5 1944.g. pavisam 72.334.000 m³, pieskaitot vērtējumu līdz 1.10.1944.g.- 10 milj. m³, kopā 82.334.000 m³.

Ls.120. - x 82.334 = Ls.9.880.080,- vērtībā.

Ņemot vērā patēriņa pieaugumu vācu okup. laikā caurmērā no 20 milj. m³ gadā uz apm. 25 milj., kā arī pastāvīgo iedzīvotāju skaita samazināšanos, sevišķi pilsētās, vismaz 20% no patēriņa aizgāja okup.varas vajadzībām, t.i.

Ls.1.976.000.- vērtībā.

Šis rūpn. nozares kopējais zaudējums ir:

1. Deggāze	Ls. 1.836.000,-
2. Elektr.enerģija	" 20.400.000,-
3. Ūdens piegāde	" 1.976.000,-

Kopā Ls. 24.212.000,-

XII. PARTIKAS UN BAUDVIELU RŪPniecība.

Kā jau agrāk minēts, šis rūpniecības nozares zaudējumu aprēķins ir sastādīts pieturoties pie Latv.stat.gada grāmatas klasifikācijas ar sekojošiem izņēmumiem:

- 1/dzirnavu un maizniču produkcija ir izslēgta un pārskaitīta uz lauksaimniecības sektoru;
- 2/lopu kautuvju produkcija ir izslēgta un pārskaitīta uz lauksaimniecības sektoru, izņemot to produkcijas daļu, kuŗa ir tālāk pārstrādāta gaļas rūpniecībā;
- 3/piena un sviesta produkcija ir izslēgta un pārskaitīta uz lauksaimniecības sektoru, izņemot to daļu, kuŗa kā izejvielas ir izlietota rūpniecībā.

MAKARONU RŪPNIECĪBA.

Pirms kara bija šāda makaronu produkcija:
1937.g. 7 uzņēm., 120 nodarb.personas, produkc. 919 tonnas,
Ls.620.000,- vērtībā;
1938.g. produkcija 729 tonnas, Ls.525.000,- vērtībā.

Vācu okup. laikā makaronu produkcija (uzņēmumu un nodarbināto skaits nav atsevišķi uzrādīti statistikā) bija šāda:

<u>Svara vien.</u>	<u>1941.g.II.pusg.</u>	<u>1942.g.</u>	<u>1943.g.</u>	<u>1944.g.I/IV.</u>
tonnas	941,9	2.168	1.016	363

Līdz 1944.g.1.oktobrim makaronu produkciju var vērtēt uz 456 tonnām, kopsummā minētās preces produkcija okup. laikā būtu 4.944,9 t. Ņemot 1938.g.vidējo cenu - Ls.720,- par tonnu, dabonam: Ls.720,- x 4.944,9 = Ls.3.540.328.-

Sakarā ar barības līdzekļu (putraimu, makaronu, grūbu u.c.) lielo lomu vācu okup. laika pārtikas sadalīšanas sistēmā, arī makaronu patēriņš pieauga iekšzemē, bet ievērojama daļa šo produktu aizgāja arī okup. varas karaspēkam un civiliestāžu personāla un viņu ģimeņu vajadzībām, tā kā vismaz 25% no produkcijas pārņēma okup. vara, t.i.

Ls.885.000,- nāk uz okup. varas rēķina.

SALDUMU UN KAFIJAS RŪPNIECĪBA.

Pirms kara saldumu un kafijas rūpniecībā darbojās:
1937.g. - 29 saldumu un cepumu uzņēmumu ar 2351 nodarb.personām un produkciju Ls.11.297.000,- vērtībā;
11 kafijas un kafijas surogātu uzņēm., ar 58 nodarbin. personām un produkciju Ls.577.000,-vērtībā.
Vācu laika statistika sniedz šādus dātus par saldumu rūpniecību:

1941.g. - 7 uzņēm. ar 1.712 nodarb.pers., prod.vērtība nav zināma;
 1942.g. - 5 " " 905 " " " " "
 1943.g. - 4 " " 1.115 " " " RM.8.225.200,-
 1944.g. - 5 " " 1.050 " " " RM.1.737.500,-
 III/IV.

Kafijas un kafijas surogātu uzņēmumi nav atsevišķi uzrādīti statistikā; tā kā pa daļai kafiju ražoja arī saldumu fabrikas, tad kafiju fabrikās nevarēja būt nodarbināts kaut cik nozīmīgs personu skaits.

Saskaņā ar rūpnieka R.Veidemaņa (akc.sab.Ķuze) piesūtīto aprēķinu visa šīs nozares produkcija bijusi šāda:

Nosaukums	Svara vienība	1941.g. II.psg.	1942.g.	1943.g.	1944.g. I/IV	1944.g.1) V/IX	Kopā
Šokolade	t.	96,7	58	4,1	11,4	4	174,2
Konfektes	"	1665	2791	2847	864	1436	9603
Cepumi	"	1165 ¹⁾	2435 ¹⁾	2860 ¹⁾		2045 ¹⁾	8505 ¹⁾
Kafijas surogāti	"	446,7	1260	1201	564	500	3971,7

1)apzīmētie dāti ir saldumu rūpniec. pārstāvju vērtējums.

Rūpn.R.Veidemaņa piesūtītā aprēķinā ir uzņemti arī gatavo ražojumu krājumi uzņēmumos uz 1.7.1941.g. Ls.4.977.500,- vērtībā, atskaitot minēto summu, dabonam produkciju no 1.7.1941.g. līdz 1.10.1944.g. Ls.50.944.605,- vērtībā.

Analizējot šo aprēķinu ir jānāk pie slēdziena, ka tanī uzdotās ražojumu cenas ir par augstām. 1937.g.saldumu un kafijas rūpniecība ražoja caurmērā par Ls.4.920,- uz katru nodarbināto personu. Pēdējos pirmskara gados produkcijas vērtība pieauga, tā kā 1939/40. g. tā uz 1 nodarb. personu varēja būt jūtami augstāka, bet katrā ziņā nepārsneidza Ls.6.000,-. Pēc augšējā aprēķina iznāk, ka produkcijas vērtība latos, piemērojot aprēķina cenas, 1942.g. bija ap 16.000,-, bet 1943.g.ap

Ls.14.000,-. Ir iemesls pieņemt, ka šajā nozarē vācu laikā nodarb. personu skaits bijis lielāks par statistikā uzrādīto (kafijas fabrikas nav atsev.uzrādītas, ir iespējams, ka Goeggingera fabr., kuŗa ražoja saldumus un konservus, 100%-gi pie-skaitīta koservu rūpniecībai), bet arī tādā gadījumā cenas ir par augstām un atvietošanas ar piemērotākām.

Sokolades lieltirdzn. caurmēra cena 1937.g. bija Ls.3,75,- par kg., 1938.g.- Ls.4,10, ja 1939/40.gadam pieņem Ls.6,00, tad tā nebūs par zemu.

Konfekšu caurmēra cena 1937.g. bija Ls.1,60 par kg., 1938.g.-Ls.1,80, 1939/40. gadam var pieņemt Ls.2,20.

Cepumu caurmēra cena 1937.g.nav zināma (eksportēts neliels daudzums par Ls.1,25 kg.), bet Ls.2,70 ir par daudz augsta ce-na; pieņemami būtu Ls.2,30 par kg.

Kafijas surogātu cenas varētu atstāt negrozītas - Ls.0,65 par kg. - Izejot no pēdēji minētām cenām, dabonām šādu produk-cijas vērtību:

Sokolade	174,2 t. à Ls. 6.000,-	Ls. 1.045.200,-
Konfektes	9603 t. à Ls. 2.200,-	" 21.126.600,-
Cepumi	8505 t. à Ls. 2.300,-	" 19.561.500.-
Kafijas sur.	3971,7 t. à Ls. 650,-	" 2.581.605.-
	Kopā	Ls.44.314.905,-

No tā uz okup.varas rēķina, pēc rūpn.R.Veidemaņa un citu rūpn, speciālistu atzinuma:

1. Sokolade	- 95%	Ls. 992.940,-
2. Konfektes	- 70%	" 14.788.620,-
3. Cepumi	- 70%	" 13.693.050,-
4. Kafijas surogāti	- 50%	" 1.290.802,-
		Ls. 30.765.400,-

noapaļojot Ls. 30.765.000,-

GAĻAS RŪPNIECĪBA

1937.gadā gaļas rūpniecībā bija nodarbinātas:
164.uzņēm. 1347 personas, ar Ls.12.480.000,- produkcijas vērtību, t.i. Ls.9.200,- uz 1 nodarb.personu.

No Latv. stat.gada grām., 1938.g., tab. 194 ir redzams, ka 1937.gadā ir ražots:

1941 t. bekona	Ls. 3.769.000,-	vērtībā
323 " gaļas konservu"	390.000,-	"
4468 " desas	Ls 5 713.000,-	"
Kopā	Ls. 9.872.000,-	

Iztrūkstošā summa - Ls.2.608.000,- attiecās uz dažādiem citiem gaļas produktiem.

Mūsu rīcībā ir šādi stat.dāti par vācu okup. laiku:

1941.gadā gaļas rūpniecībā bija nodarbinātas 2938 personas.

1942.gadā pārtikas un baudvielu rūpn. bija nodarbinātas 17.232 personas, produkcijas vērtība RM. 211.127.900,- t.i. RM 12.250,- uz katru nodarbināto personu; gaļas rūpniecība nav atsevišķi specificēta, vienīgi uzdots nodarb. personu skaits - 2883.

1943.gadā gaļas rūpn. bija nodarbinātas 2783 personas, produkcijas vērtība RM.35.883.200,-t.i. RM.12.890,- uz 1 nodarb. personu.

1944.gadā - martā un aprīlī - gaļas rūpn. bija nodarbinātas 695 personas, produkcijas vērtība RM.7.121.000,- (bez Rezeknes uzņēmuma). Aprēķinot uz šīs bāzes produkciju, dabonam - RM.15.850,- un 1 nodarb. personu.

Tā kā gaļas produktu cenas reichsmarkās vācu okup. laikā bija par 15 - 50% zemākas par pirmskaņa cenām latos (izņemot liellopu gaļu), tad augstā produkcijas vērtība vācu laikā uz 1 nodarb. personu izskaidrojama vienīgi ar to, ka gaļas rūpniecī-

cībai ir pieskaitīta arī lopu kautuvju produkcija. Ja ņemam attiecīgus dātus par 1937.gadu, tad dabonam: gaļas rūpn. (konservi, desas un žāv.gaļas prod.), nodarb.1347 personas, produkcijas vērtība Ls.12.418.000,-, lopu kautuvēs nodarbin. 392 personas, produkcija Ls.8.830.000,-, saskaitot dabonam kopējo produkciju Ls.21.248.000,-, kas dod Ls.12.230,- uz 1 nodarb. personu. Ja vācu okup. laikā gaļas rūpniecības produkcija caurmērā uz 1 nodarb. personu bija vēl augstāka, pie zemākām ražojumu cenām, tad tas ir izskaidrojams ar to apstākli, ka lopu kautuvju produkcija bija attiecīgi lielāka (1937.g.kautuvju prod.vērtība bija Ls.22.525,- uz 1 nodarb. personu) un gaļa relatīvi vairāk aizgāja svaigā resp. saldētā veidā. Šī aprēķina uzdevums ir vienīgi sriegt pārskatu par gaļas konservu (bundžas), desu un žāvētas gaļas produktu ražošanu.

Gaļas rūpniecībā ir patērēti šādi gaļas daudzumi:

Nosaukums	Svara vienība II.psg.	1941.g.	1942.g.	1943.g.	1944.g. I/IV	1944.g.1) V/IX	Kopā.
Gaļa, daž.	t.	2.747,6	12.469	10.354	4634	5.795,4	36.000

1) - ērtējums.

No minētā daudzuma gaļas ir ražots:

Nosaukums	Svara vienība II.psg.	1941.g.	1942.g.	1943.g.	1944.g. I/IV	1944.g. 1) V/IX	Kopā.
Konservi bundžās	t.	235	1701	1191	623	780	4.530
Desas daž.	"	2248,8	8024	6303	2552	3190	22.317,8
Žāvētas gaļas preces	t.	259,6	570	304	172	215	1.520,6

1) vērtējums.

No 36.000 t. patērētās gaļas producētās 28.368,4 t. konservu, desu un gaļas izstrādājumu. No vienas puses, ņemot vērā atkritumus un nožuvumus, no otras puses - dažādus piemaisījumus konserviem un desām, šāda attiecība būtu pieņemama.

Aprēķinot minēto produktu vērtību dabonam:

1. Gaļas konservi bundžās.

4530 tonnas x Ls.3.000,- = Ls.13.590.000,-,
no tā 95% okup. varai..... ..Ls.12.910.500,-

2. Damas, dažādas.

22.317,8 t. x Ls.2.500,- = Ls.55.794.500,-,
no tā okup. varai 90% ..Ls.50.305.050,-

3. Žāvētās gaļas preces.

1530 t. x Ls.2,000,- = Ls.3.060.000,-,
no tā okup. varai 90%Ls. 2.754.000,-

Kopā uz okupācijas varas rēķina Ls.65.969.550,-

Šī aprēķina cenas un okup. varai nodotie daudzumi ir aprēķināti saziņā ar Zemkopības min. bij.dep-ta dir.P.Grāvi.

ZIVJU KONSERVU RŪPNIECĪBA.

Pirms kara šī nozare darbojās šādi:

1937.g. - 13 uzņēm. ar 481 nod.pers., produkc.vērtību -
Ls.2.582.000,- t.i. Ls.5.370,- uz 1 nod.pers.

Saskaņā ar vācu okup. laika statistiku:

1941.g.14 uzņēm. ar 1633 nodarb. pers., prod.vērt. nav zināma;
1942.g.14 " " 1037 " " " " "
1943.g.18 " " 908 " " prod.vērt.RM.6.990.900,-,
t.i.RM.7.700,- uz 1 nod.pers.:
1944.g.18 " " 934 " pers.,prod.vērt.RM.739.800,-
III/IV uz 2 mēnešu bāzes gada prod.
būtu RM.4.750,- uz 1 nod.pers.

1942.g.un 1943.gadā augstāk uzskaitītie uzņēmumi uzrādīti kā zivju rūpniecības uzņēmumi, bet 1944.gadā kā zivju, augļu un sakņu pārstrādāšanas uzņēmumi. Kā no apakšējās tabulas ir redzams, tad 1944.g.pirmos mēnešos zivju rūpniec. saņēma relatīvi maz zivju, sakarā ar to tika vairāk pārstrādāti augļi un

saknes, it sevišķi pēdējās, ar ko izskaidrojama zemāka produkcijas vērtība 1944.g. uz 1 nod.personu.

Saskaņā ar vācu okup. laika statist. datiem zivju rūpniecība ir patērējusi:

Nosaukums	Svara vienība	1941.g. II psg.	1942.g.	1943.g.	1944.g. I/IV	1944.g. 1) V/IX	Kopā.
Zivis	t.	2368,5	7989	9217	1391	3840	24.805,5
Vār.sāls	"	329,3	1135	1589	81	662	3.796,3
Skārds	"	63,6	68	81	44,4	33	290
Skārda 1000 bundžas gab.		1095,3	1535	1088	174	450	4342,3

1) vērtējums uz 1943.gada bāzes.

Pēc jau minētiem avotiem zivju rūpniecībā ir ražojuši:

Nosaukums	Svara vienība	1941.g. II.psg.	1942.g.	1943.g.	1944.g. I/IV	1944.g. 1) V/IX	Kopā:
Zivju produkti	t	1912	6354	7216	1208	2800	19.490
Zivju konservi	"	173,1	526	465	83	180	1.427,1

1) vērtējums.

1. Zivju produkti.

a/No 19.490 t. var pieņemt 5% vērtīgo zivju produkti,

t.i. 975 t. ā Ls.1.200,- = Ls.1.170.000,-

no tā 90% okup. varai

Ls.1.053.000,-

b/18.515 t. ā Ls.500,- = Ls.9.257.500,-

no tā 50% okup.varai

Ls.4.628.750,-

2. Zivju konservi.

1427,1 t. ā Ls.2.400,- = Ls.3.425.040,-

no tā 90% okup. varai

Ls.3.082.500,-

Kopējais zivju rūpniecības zaudējums Ls.8.764.000,-

Šis aprēķins ir sastādīts saziņā ar Zemkopības min.bij.departamenta direktoru P.Grāvi.

CUKURA RŪPNIECĪBA

Pirms kara cukura rūpniecībā darbojās:

1937.gadā 3 uzņēmumi ar 1467 nodarb. personām, produkcija -
Ls.14.196.000,- vērtībā, t.i. Ls.9.680,- uz 1 nodar.personu.

1937.g. ir ražots: 45.174 t. cukura Ls.13.480.000,- vērtībā,
t.i.Ls.298,- par tonnu;

1938.g.ir ražots : 33.336 t cukura Ls.12.369.000, vērtībā t.i.
Ls.371, par tonnu .

Vācu okup. laikā no ražotājiem ir uzpirkti šādi cukur-
biešu daudzumi:

Nosaukums	Svara vienība	1941.g.	1942.g.	1943.g.un 1944.g.janv.	Kopā:
Cukurkietes	t.	164.771	191.573	180.665	537.009

No šī daudzuma ap 5.500 t. cukurbiešu ir izlietots spirta,
stērķeļu u.c. rūpn. nozarēs, pārējās 531.500 t. ir izlietotas cu-
kura ražošanai.

Saskaņā ar vācu okup. laika stat. dātiem cukura ir ražots:

Nosaukums	Svara vienība	1941.g. II.psg.	1942.g.	1943.g.	1944.g. 1) I-IV	Kopā:
Cukurs smalkais	t.	21.834,9	24.791	28.221	2.500	77.346,9
Cukurs grauda	"	924,3	.	.	.	924,3

1944.g.ražotais daudzums ir atlikums no 1943.gada biešu ražas.
Lai gan vācu laika statistikā cukura produkcija 1944.gadā nekur
nav uzrādīta, tomēr fabrikas darbojās arī minētā gada sākumā,
jo Stat. Berichte f.d.Ostland, 1944. Nr.5/), tab.37, ir uzrādīts,
ka 1944.g.martā un aprīlī cukurrūpniecībā bija nodarbinātas 586
personas un produkcijas vērtība par šiem mēnešiem bija RM.1,600.000,-.
Var pieņemt, ka 1944.g. ir pārstrādātas vēl atlikušās cukurbietes un
ražots ap 2500 tonnas cukura. Tādā gadījumā no 531.500 t. cukurbiešu
būtu iegūtas 78.271 tonnas cukura, tā tad 14,9%, kas ir jāuzskata
par stipri vidēju daudzumu.

Par 1944.g.rudens produkciju varētu būt runa vienīgi attiecībā uz Liepajas cukura fabriku. Par šo jautājumu nekādu datu nav, bet pēc neoficiālām ziņām minētā fabrika rudenī darbību nemaz neesot uzsākusi, tāpēc rudens produkcija aprēķinā nav uzņemta.

Rūpniecībā cukurs ir patērēts:

Nosaukums	Svara vienība	1941.g. II.psg.	1942.g.	1943.g.	1944.g. I/IV	1944.g.I) I/IX	Kopā:
Maizes ceptuves	t.	354,3	341	302	80	100	1.177,3
Saldumu rūpniecība	"	1261,7	2283	2995	1283	1000	8.822,7
Dzērienu rūpniecība	"	635	761	584	213	100	2.293
							Kopā... 12.293

Vācu okupācijas laikā cukurs izlietots šādām vajadzībām:

1. Ražots 78.271 t.
 2. Izsniegts:
 - a/Rūpniecībai 12.293 t.
 - b/Uz kartiņām (Skujevica aprēķins) 41.350 t.
 - c/Premijas lauksaimniekiem 2.000 t.
 - d/Palicis uz vietām 3.000 t. 58.643 t.
- Atlikums 19.628 t.

Minētais atlikums Ls.400,- x 19.628 t. = Ls.7.851.200,- vērtībā ir daudzums, košu paņēma okup. vara. Noapaļojot to,

Ls.7.851.000,- nāk uz okupācijas varas rēķina.

RAUGA, AUGĻU UN SAKŅU KONSERVU UN IESALA EKSTRAKTA RŪPNIETIBA.

Šajās rūpn. nozarēs nav iespējams vilkt paraleles ar pirmskaņa produkciju, jo Pad.Savienības pirmās okupācijas lai-

kā uzņēmumi tika pa daļai likvidēti, pa daļai apvienoti ar ci-
tiem, bet vācu okupācijas laikā stāvoklis tika vēl vairāk sa-
režģīts. Sakarā ar to, attiecībā uz šo nozaru produkciju ir
jātaisa slēdzieni vienīgi vadoties no vācu laika statistiskiem
dātiem.

Saskaņā ar vācu okup. laika datiem ir ražots:

Nosaukums	Svara vienība	1941.g. II.pšg.	1942.g.	1943.g.	1944.g. I/IV	1944.g. V/IX	1) Kopā
Raugš	t.	461,4	870	816	271	332	2.750,4
Marmelade "		786	1571	2379	1344	1675	7.755
Ievārījumi "		131,5	146	29	.	.	306,5
Augļu un sakņu kons.	t.	415,5	41	6,5	.	.	463
Iesala ekstrakts	"	48,4	204	275	86	105	718,4

1) vērtējums

Raugš.

1939.gadā raugš tika ražots 487 t., 1940.g.- 504.t., kā-
di daudzumi pilnīgi amierināja mūsu iekšzemes vajadzības nor-
mālos apstākļos. Vācu okup. laikā mūsu iekšzemes patēriņš ne-
kādā ziņā nepārsniedza 400 t. gadā, kas par laiku no 1.7.1941.
gada līdz 1.10.1944.gadam būtu apm. 1300 tonnas. Atlikums 1450
tonnas aizgāja okupācijas varas vajadzībām

Ls.3.700,- x 1450 = Ls.5.365.000,- nāk uz okupācijas
varas rēķina.

Marmelāde.

1941.g.un 1942.g. daži uzņēmumi ražoja vienīgi vācu ar-
mijas vajadzībām privātiem iedzīvotājiem marmelāde tika iz-
sniegta tikai retos gadījumos, pie tam vienīgi vissliktākās
kvalitātes. Var pieņemt, ka ne vairāk par 50% palika vietē -
jām vajadzībām.Ls.750,- x 7755 = Ls.5.816.250,-, no kuŗas
summas Ls.2.908.000,- krīt uz okup. varas rēķina.

Ievārījumi.

Ievārījumi vietējiem iedzīvotājiem netika izsniegti, izņemot atsevišķus gadījumus uz spec.atļauju pamata, tā kā ap 95% palika vācu okup. varai.

Ls.3.000,- x 306,5 = Ls.919.500,-,

no kuŗas summas Ls.873.500,- nāk uz okup. varas rēķina.

Augļu un sakņu konservi.

Šie produkti arī netika izsniegti vietējām vajadzībām, tā kā vismaz 95% palika okup. varai.

Ls.1.000,- x 463 = Ls.463.000,-,

no kuŗas summas Ls.426.700,- nāk uz okup. varas rēķina.

Iesala ekstrakts.

Arī iesala ekstrakts netika izsniegts vietējām vajadzībām, izņemot retos gadījumos uz spec.atļauju pamata, tā kā vismaz 90% palika okup. varai.

Ls. 4.000,- x 718,4 = Ls. 2.873.600,-,

no kuŗas summas Ls.2.586.200,- nāk uz okup.varas rēķina.

Kopā uz vācu okup.varas rēķina:

1.Raugš	Ls.	5.365.000,-
2.Marmelade	"	2.908.000,-
3.Ievārījumi	"	873.500,-
4.Augļu un sakņu konservi	"	426.700,-
5.Iesala ekstrakts"		<u>2.586.200,-</u>
Kopā .	Ls.	12.159.400,-
noapaļojot .	Ls.	<u>12.159.000,-</u>

ALUS UN BEZALKOHOLISKO DZERIENU RŪPNIECĪBA.

Saskaņā ar Latvijas un vācu okup.laika statist.dātiem šajā rūpniecības nozarē darbojās:

1937.gadā 28 alus darītavas ar 858 nodarb. personām un produkciju Ls.6.294.000,- vērtībā, t.i. Ls.7.335,- uz 1 nodarb. personu:

- 1941.g.II.pusg. 15 alus darītavas ar 1080 nodarb.personām,
 produkcijas vērtība nav zināma;
 1942.g. 17 alusdarītavas ar 975 nodarb. personām, produkcijas
 vērtība nav zināma;
 1943.g. 18 alusdarītavas ar 1007 nodarb. personām un produk-
 ciju RM 14.793.000,- t.i. RM.14.690,- uz 1 nodarb.pers.;
 1944.g.III/IV - 19 alusdarītavas ar 1029 nodarb. pers. un pro-
 dukciju RM.2.452.300,- t.i. RM.14.300,- uz 1 nodarb.
 personu (uz divi mēnešu produkcijas bāzes).

Attiecībā uz bezalkohol. dzērienu ražošanu nav iespē-
 jams konstatēt īsto uzņēmumu un nodarb.personu skaitu, jo pa
 daļai šos dzērienus ražoja arī alus darītavas. Mūsu rīcībā
 ir vienīgais šādi statist. dāti:

- 1937.g. 30 minerālūdeņu uzņēm. ar 285 nodarb. personām un
 produkciju Ls.1.110.000,-, t.i. Ls.3.900,- uz 1 no-
 darb. personu;
 1944.g.III/IV - 5 minerālūdeņu uzņēm. ar 381 nodarb.personām
 un produkciju RM 838.900,- t.i. RM. 13.200,- uz 1 no-
 darb. pers. (uz divi mēnešu produkcijas bāzes).

Vācu okup. laikā noteiktās alus lieltirdzn. cenas reichs-
 markās bija 20-25% zemākas par pirmskaņa cenām latos, turpre-
 tim augšējie skaitļi uzrāda ārkārtīgu produkcijas vērtības
 pieaugumu uz 1 nodarb.vācu laikā, kas izskaidrojams vienīgi
 ar to, ka vērtībā ir ieskaitīta arī kara piemaksa (RM.14,-
 uz hektolitru) un apgrozības nodoklis.

Vācu okup. laikā ražots šāds alus un bezalkohol.dzērienu daudzums:

Nosaukums	Mēra vienība	1941.g. II.psg.	1942.g.	1943.g.	1944.g. I/IV	1944.g.1) V/IX	Kopā:
Alus	hl.	109.137	243.772	275.850	88.532	120.000	837.291
Bezalkoh. dzērieni	"	29.282	73.594	91.176	17.512	50.000	261.564
Augļu sulas	"	2.074	743	38	.	.	2.855

Alus

Saskaņā ar "Aldara" bij. dir. Gobas un Ventenberga paskaidrojumiem 85% no ražotā alus aizgāja vācu okup. varai t.i. 711.700 hl.

Pēc šķirnēm nodotais alus sadalījās šādi:

gaišais - 90%, tā tad 640.500 hl.;

tumšais - 10%, - 71.200 hl.

Alus cena 1940.g.sākumā, ieskaitot akcīzi un nodevas kulturas un ceļa fondam bija:

1. Gaišais alus, mucās - Ls.64,- par hl;

2. Tumšais " " - Ls.74,- " "

Atskaitot akcīzi un nodevas, kas bija Ls.36,- uz hl.dabonam ražotāja pārdošanas cenu: gaišais alus - Ls.28,0 par hl; tumšais alus Ls.38,- par hl.

Uz okupācijas varas rēķin krīt:

1. Gaišais alus: Ls.28,- x 640.500 = Ls.17.934.000,-

2. Tumšais " : Ls.38,- x 71.200 = Ls. 2.705.600,-

Kopā Ls.20.639.600,-

Bezalkoholiskie dzērieni.

Saskaņā ar dir. Gobas un Ventenberga paskaidrojumiem 90-95% ražoto bezalkohol. dzērienu aizgāja vācu okup. varai t.i. no ražotiem 261.564 hl. apr. 235.400 hl., no kuŗa daudzuma var rēķināt 100.000 hl. limonādes un 135.400 zeltera.

Limonādes lieltirdzniec. cena 1939.gadā bija Ls.45,- par hl., ieskaitot Ls.12,- akcīzes, tā tad ražotāja pārdošanas cena Ls.33,- par hl.; zeltera cena bija Ls.33,-, atskaitot Ls.12,- akcīzi, ražotāja pārdošanas cena - Ls.21,- par hl.

Uz okup. varas rēķina krīt:

1. Limonāde : Ls.33,- x 100.000 = Ls. 3.300.000,-

2. Zelters : Ls.21,- x 135.400 = Ls. 2.843.400,-

Kopā Ls. 6.143.400,-

Augļu sulas.

Uz augļu sulām okup. vara izrādījusi mazāk intereses, tā kā no 2.855 hl produkcijas uz okup. varas rēķina var likt ne vairāk par 1.500 hl. augļu sulas.

Ls.75,- x 1500 = Ls.112.500,- uz okup. varas rēķina.

Kopā uz vācu okup. varas rēķina pēc alus un bezalkohol.dzērienu nozares:

1. Alus	Ls. 20.639.600,-
2. Bezalk.dzērieni	Ls. 6.143.400,-
3. Augļu sulas	Ls. 112.500,-
Kopā	Ls. 26.895.500,-

TABAKAS UN PAPIROSU RŪPNIECĪBA.

Tabakas un papirosu rūpn.nozare darbojās šādi:

1937.gadā - 12 uzņēmumi ar 930 nodarb. personām un produkciju Ls.12.225.000,-, t.i. Ls.13.145,- uz 1 nodarb. personu;

1941.g.II.pusg.- 4 uzņēmumi ar 988 nod.pers., produkcija nav zin.;

1942.g. - " " " 883 " " " " "

1943.g. - 3 " " 867 " " produkc.RM.28.275.400,- t.i. RM.32.610,- uz 1 nodarb.personu;

1944.g.III/IV - 3 uzņēmumi ar 884 nodarb.personām, prod.RM.2.184.200,- t.i.RM.14.820,- uz 1 nodarb.personu.
(aprēķinot gada produkc. uz 2 mēn.bāzes).

Vācu okup.laikā tabaka un tab.izstrādājumi ražoti šādos apmēros:

Nosaukums	Svara vienība	1941.g. II psg.	1942.g.	1943.g	1944.g. I/IV	1944.g. V/IX	Kopā
Tabaka smēķējamā	t.	122	62	247	35	45	511
Papirosi 1000gab.		591.836	941.401	1.105.194	378.732	500.000	3.517.163
Cigaretes	"	14.169	52.130	188.469	139.341	175.000	569.109
Cigāri	"	7003	2.417	833	200	250	4.400,3
Čaulītes	"	122.566	418.366	33.076	160.761	200.000	1.734.769
Tabaka, viet.t.lapas	.	.	41	304	82	73	500

1)vērtējums.

Saskaņā ar tabakas fabr. "Amata" bij.dir. A.Brūvera aprēķinu (ar dažiem sīkiem labojumiem) tabakas preču sadalījums bija šāds:

Tabaka, smēķējamā.

No šī posteņa tikai ap 10% aizgāja okupācijas varai:

Ls.6.500,- x 51 = Ls.331.500,- uz okupācijas varas r-na.

Papirosi.

No šiem ražojumiem ap 5% aizgāja okup. varai (sevišķi papirosi "Nordfront"), vienīgi labākās šķirnes:

Ls.12,- x 175.000 (tūkstoši) = Ls.2.100.000,- uz okup. varas rēķina.

Cigaretēs.

No ražotām cigaretēm 95% aizgāja okup. varas vajadzībām, galvenā kārtā kaņaspēkam:

Ls.16,- x 540.000 (tūkst.) = Ls.8.640.000,- uz okup.varas r-na.

Cigari.

No ražotiem cigāriem 50% paņēma okup. vara:

Ls.115,- x 2200 (tūkst.) = Ls.2.530.000,- uz okup.varas r-na.

No kopējās produkcijas uz vācu okup.varas rēķina krīt šādi daudzumi:

1. Tabaka smēķējamā	Ls.	331.500,-
2. Papirosi	"	2.100.000,-
3. Cigaretēs	"	8.640.000,-
4. Cigāri	"	2.530.000,-

Kopā Ls.13.601.500,-

SPIRTA, LIKIERU UN VINU RŪPNIECĪBA.

Šīs rūpn. nozares stat. dati par uzņēmumu skaitu, nodarbinātību un produkcijas vērtību pirmskaņa un vācu okup.laikā nav salīdzināmi un nav izlietojami aprēķinam aiz sekojošiem iemesliem:

1/ par nodarbinātību un produkciju vācu okup. laikā ir uz-
dota vienīgi visas produkcijas kopsumma t.i. nav specificēta
nedz spirta dedzinātavu, nedz spirta tīrītavas, nedz liķieru
un vīnu darītavu nodarbinātība un produkcijas vērtība;

2/ uzdotā produkcijas vērtībā par vācu okup. laiku ir arī
uzņemti speciālie nodokļi uz precī (akcīze, kaļa nodeva, ap-
grozības nodoklis), sakarā ar to šie dāti neder salīdzinā-
jumam ar pirmskaļa laika produkciju.

Saskaņā ar vācu laika stat.dātiem šīs nozares produkcija bija:

Nosaukums	Mēra vie- nība	R 1941. II.pusg.	A 1942.g.	Z 1942.g.	O 1943.g.	T 1943.g.	S 1944.g. I/IV	Vērtētē- tais dau- dzums V/IX	Kopā
<u>Spirta</u>									
<u>rūpniecībā:</u>									
Jēlspirts dl	234.009	402.536	235.442	136.160	125.000	1.133.147			
<u>Spirta</u>									
<u>pārstrādāš.</u>									
<u>rūpniecībā:</u>									
Spirts, rekt.	"160	903	315.819	358.029	141.198	200.000	1.175.949		
" absol.	"	9.690	-	-	-	-	9.690		
" 93° pud.	"	18.412	13.231	56.543	10.544	15.000	113.730		
"denat."	"	21.064	42.579	19.098	3.699	10.000	96.440		
Degvīns,	"								
40° pudel.	"	109.798	32.109	-	-	-	141.907		
" 32° "	"	-	469.805	656.727	180.302	250.000	1.556.834		
<u>Liķieru un</u>									
<u>vīnu rūpn.:</u>									
<u>Liķieri un</u>									
<u>smalkie</u>									
šnabji	"	60.544	114.595	186.111	55.164	68.956	485.370		
Konjaks	"	21.354	125.255	59.908	34.088	42.595	283.200		
Vīns	"	4.890	8.674	10.542	4.090	5.104	33.300		

Jēlspirts ir ražots 11.331.470 ltr., bet izlietots rektifi-
cēšanai 12.680.000 ltr.; nav šaubu ka iztrūkums ir segts no

agrākās produkcijas, jo 1941.g.I.pusg. ir ražots pāri par 10 milj. litru jēlspirta.

Par spirta un degvīna monopola darbību neizdevās ievākt tuvākas ziņas.

Kas zīmējās uz spirta cenu, tad aprēķinam ņemta pašizmaksas, nevis monopola cena; es pieņemu 1 ltr. rektif. spirta pašizmaksu Ls.0,80. Ražotā spirta un degvīna iepildīšanai pudelēs bija vajadzīgas vairāk desmitu miljonu pudeļu (1 ltr. 0,50 ltr. un 0,25 ltr. pudeles), no kurām daļa vairākkārt atgriezās pildīšanas iestādēs, pudeļu cena pirms kara bija 17 - 19 sant. par 0,5 ltr. un 9-10 sant. par 0,25 ltr. pudeli. Bez tam bija nepieciešami korķi un citi materiāli.

Aprēķins būtu šāds:

1/Spirts (atskaitot 2.235.000 ltr.likieru rūpn. izlietoto)10.489.000 ltr.āLs.0,80Ls. 8.391.200,-
2/Pudeles" 3.750.000,-
3/Korķi un citi materiāli" 1.000.000,-
4/Algas" 2.500.000,-
	<hr/> Ls.14.641.200,-
Peļņa 4.870.000,-
KopāLs.19.511.200,-

Ņemot vērā, ka vācu laikā mūsu agrākais spirta un degvīna monopols apgādāja ar spirtu un degvīnu lielāko daļu ziemeļu frontes karaspēku, kā arī vācu okup. iestādes Latvijā un citas "austrumzemes" apgabalus, turpretim Latvijā spirts un degvīns bija dabonams ļoti ierobežotos daudzumos, salīdzinot ar pirmskara laiku, vismaz 2/3 no produkcijas var uzskatīt kā izlietotu vācu okup. varas vajadzībām:

$$\frac{\text{Ls.19.511.200,-} \cdot 2}{3} = \text{Ls.13.000.000,- (noapaļots)}$$

Likieru un vīnu rūpniecība.

Attiecībā uz likieru, smalko šnabju un konjaka cenām ir jānorāda, ka bij. O.Švarca likieru fabr.dir.O.Freijs, ar kuŗu

līdzdarbību pārskats par šo nozari ir sastādīts, ir uzdevis daudz augstākas šo produktu pašizmaksas cenas, kā šajā aprēķinā uzrādīts. Acimredzot uzdotajās cenā ir spirts iekalkulēts par monopola cenām, ar ko lielā starpība arī būtu izskaidrojama.

a/ Likieri un smalkie šnabji.

Pēc Freija atzinuma pieņemams šāds sadalījums:

1. Likieri ražoti 2 milj. ltr., no tā 80% okup. varai:

2.000.000 x Ls. 3,50 = Ls. 7.000.000,-, okup varai Ls. 5.600.000,-

2. Smalkie šnabji ražoti 2.853.700 ltr.,

no tā 75% okup. varai:

2.853.700 x Ls. 1,50 = Ls. 4.280.500,- " " Ls 3.210.000,-

b/ Konjaks

Ražots 2.832,000 ltr., no tā

80% okup. varai:

2.832.000 x Ls. 2,- = Ls. 5.664.000,- " " Ls. 4.531.200,-

c/ Vīns

Vīns ražots 333.000 ltr., no tā 50%

okup. varai:

333.000 x Ls. 2,- = Ls. 666.000,- " " Ls. 333.000,-

Kopā Ls. 13.674.200,-.

Kopējais zaudējums pēc šīs nozares:

1. Spirts un degvīns Ls. 13.000.000,-

2. Likieri, konjaks, vīns " 13.674.200,-

Kopā Ls. 26.674.000,- (noapaļ.)

XIII. KOKRŪPNIECĪBA.

Statistiskie dāti par kokrūpniecību dod šādu ainu:

1937.g.-	1093	uzņēmumi	ar 18.452 nodarb. personām un produkciju	Ls.77.554.000,- t.i. Ls.4.200 uz 1 nod.pers.
1938.g.-	1172	"	ar 16.448 nodarb. personām un produkciju	Ls.67.568.000,- t.i. Ls.4.110,- uz 1 nod. personu.
1941.g.-	878	"	ar 13.942 nodarb.pers., produkcija nav zinama;	
1942.g.-	74	"	" 9.788 " " " RM.40.467.400,-	t.i.RM.4.140,- uz 1 nod.pers.;
1943.g.-	79	"	" 8.275 nodarb.pers., produkc.	RM.42.131.100,-, t.i.RM.5.090,- uz 1 nod.personu;
1944.g.- III/IV	83	"	" 8.329 nodarb.pers., produkc.	RM.7.105.900,- t.i. RM.5.125,- uz 1 nod.personu, aprēķinot uz 2 mēnešu produkcijas bāzes.

Kā augšējie skaitļi rāda, tad produkcijas vērtība reichsmarkās uz 1 nod.personu 1943/44.g. bija par apm. 20% augstāka kā pirmskaņa laikā latos. Tā kā kokrūpniecības ražojumu cenas reichsmarkās okup. laikā pa daļai bija zemākas (zāģētie materiāli), pa daļai atkal augstākas (saplākšņi) par pirmskaņa cenām latos, bet caurmērā tomēr jāuzskata par nedaudz zemākām, tad produkcijas augstākā vērtība uz 1 nod. personu būtu izskaidrojama ar to, ka 1942/44.g. statistikā nav uzņemti ar mazāk par 20 strādniekiem (kādu 1941.gadā bija 775, ar 2400 nodarb.pers. - personām kopsummā), kuŗu rentabilitāte bija jūtami zemāka par lielāko uzņēmumu rentabilitāti.

Pārskatu par kokrūpniecības ražojumu produkciju, vērtību un sadalījumu dod pievienotā tabula 6. (sk.tālāk)

K O K I Ņ P N I E C I B A.

Nosaukums	Mēra vie- nība.	R 1941.g.	A 1942.g.	Z 1943.g.	F 1944.g.	S 1944.g.	Vērtetais daudzums I/V-I/X	K o p ē daudzums	Cena par vienību Ls.	Okup. varas panemtais daudzums	Vertība
Gulšni un tēstie materiāli	m ³	11.280	145.693	73.841	1.335	11.000	233.149	60,-	70%	1.021.230,-	
Telefona un telegr. aparāti	"	287	481	223	11	200	1.202				
Zāģētie materiāli	"	233.109	368.413	392.056	104.377	170.000	1.267.955	80,-		1.088.000	
Kastu daļi	"	8.768	19.625	19.563	5.889	7.000	60.045	100,-		54.000	
Saplākšni	"	14.841	30.570	31.704	9.787	14.000	101.302	300,-		100.000	
Aviņoijas saplākšni	"	147	334	641	100	80	1.302	2.300,-		100%	
Plakšņi Pazotie finieri	m ²	44.900	31.165	-	-	-	76.065	1,20		76.000	
Sērskociņu skalīni, mucas		7.796	25.107	19.206	5.807	0.000	65.916	25,-		50.000	
Mūcas	gab.	19.031	45.539	51.290	21.863	30.000	168.495	20,-		130.000	
Gultas	"	10.000	20.000	21.508	8.314	10.000	69.822	60,-		60.000	
Skapji	"	4.000	7.000	7.042	1.237	1.500	20.779	60,-		18.000	
Galdi	"	5.000	11.000	14.327	6.081	7.000	43.408	100,-		4.000	
Krēsli	"	6.000	12.000	9.961	3.593	5.000	36.554	35,-		30.000	
Durvis	"	4.000	7.000	6.377	3.340	4.000	24.717	10,-		25.000	
Logi	"	6.000	12.000	13.245	4.819	6.000	42.064	55,-		18.000	
Rati	"	400	800	766	222	300	2.488	30,-		30.000	

1) vērtētie daudzumi

Kopējais kokmateriālu zaudējums Ls. 138.427.000,-

138.427.030,-

Paskaidrojumi pie tabulas 6.

Gulžņi un tēstie materiāli.

Tā kā šo materiālu specifiskācija nav, nav iespējams aprēķināt katras preces vērtību un sadalījumu. 1937.gadā gulžņu eksporta cena bija Ls.57,-, tēsto materiālu - Ls.65,- par m³, caurmēra cena būtu Ls.60,-. Pieņemot ka okup. vara paņēma - 70% no produkcijas, dabonam:

$$\text{Ls.60,-} \times 243.150 = \text{Ls.1.458.900,-};$$

$$\frac{\text{Ls.1.458.900.70}}{100} = \text{Ls.1.021.230,-}$$

Telefona un telegrafa stabus var uzskatīt kā izlietotus iekšzemes vajadzībām.

Zāgētie materiāli.

Ražotam daudzumam ir jāatskaita laikā no 1.7.1941.g. līdz 1.10.1944.g. celtniecībā un mēbeļu rūpniecībā izlietotais daudzums. Celtniecībā par šo laiku ir izlietoti 147.000m³ kokmateriāli, var pieņemt, ka 60.000 m³ bija zāgētie materiāli; mēbeļu un citu kokrūpn. izstrādājumu rūpniecībā var rēķināt ap 120.000m³, kopā izlietoti ap 180.000 m³. Atlikums nāk uz okup. varas rēķina.

$$\text{Ls.80,-} \times 1.088.000 = \text{Ls.87.040.000,-}$$

Sērkociņu skalīņi.

Atskaitot sērkociņu rūpniecībā izlietotās apm. 17.000 mucinas, atliek 50.000 mucinas uz okup. varas rēķina.

Šis aprēķins balstās uz vācu laika stat. datiem par nodarbinātību un produkcijas daudzumu, kā arī uz sekojošā apsvēruma: 1938. gadā kokrūpniecībā bija nodarbinātas 16.448 personas ar produkcijas vērtību Ls.4.110,- uz 1 nodarb. personu. Pieņemot to pašu produkcijas vērtību visam vācu okup. laikam, dabonam:

1941.g.II.pusg. 13.942 nodarb. personas:

$$\frac{13.942 \times \text{Ls.4.110,-}}{2} = \text{Ls.28.550.000,-} \text{ produkcijas vērtība}$$

1942.g. (8.788 plus 2.400) = 12.188 nod. personas:

Sākot ar 1942.gadu statistikā nav uzņemti uzņēmumi ar mazāk par 20 strādniekiem: šādu uzņēmumu bija 775 ar 2.400 nodarb.

personām kopsummā, kuŗas ir jāpieskaita statistikā uzrādītam skaitam, lai dabūtu īsto kokrūpniecībā nodarbināto skaitu.

12.188 x Ls.4.110,- =Ls.50.092.000,- produkcijas vērtība;

1943.g.(8.275 plus 2.400) =10.675 nodarb. personas:

10.675 x Ls.4.110,- =Ls.43.874.000,- produkcijas vērtība;

1944.g.(8.329 plus 2.400) =10.729 nodarb. personas:

I-IX

(10.729 x Ls.4.110,-) x 3 =Ls.33.072.000,- produkc.vērtība;

4

Pēc šāda aprēķina kopējā produkcijas vērtība laikā no 1.7.1941.gada līdz 1.10.1944. gadam, uz 1938.gada produkcijas līmeņa, būtu Ls.155.588.000,- Patiesībā šī vērtība bija nedaudz zemāka, jo mazo uzņēmumu nodarbināto skaits ir ņemts nesamazināts sākot ar 1941.gadu, tāī laikā kā lielajos uzņēmumos 1942/43.gadā nodarbināto skaits samazinājās vairāk kā par 25%; arī mazajos uzņēmumos nodarbināto skaits samazinājās, bet nav zināms, cik lielos apmēros.

Pēc šī aprēķina vācu okup. vara paņēma kokrūpniecības ražojumus par 138,4 milj. latu, tā tad 92% no kopējās produkcijas, atlikums palika iekšzemes vajadzībām, ieskaitot celtniecībā patērēto daudzumu. Cenas, kādas ir aprēķinātas par kokrūpniecības ražojumiem, ir nedaudz augstākas par 1938.gada cenām, sakarā ar to vācu paņemtā daudzuma vērtība pēc 1938.gada cenām bija zemāka, varēja būt ap 80% no aprēķinātās produkcijas vērtības. Bet no otras puses, ja pieskaita celtniecībā okup.varas vajadzībām izlietoto kokrūpn. materiālu vērtību, kā arī ņem vērā ka faktiski nodarbinātība bija zemāka par augšējā aprēķināto un līdz ar to arī produkcija, kas paaugstina vācu paņemto daudzumu vismaz uz 85% no visas produkcijas, kāds procents ir pilnīgi pieņemams.

Ja vācu militārās iestādes šai laika posmā (no 1.7.41.g. līdz 1.10.1944.gadam) arī izstrādāja kokrūpn. ražojumus ar savām zāģētavām, tad par to nekādu stat. dātu nav un šāda produkcija šinī aprēķinā nav ieskaitīta.

ZA IDEEJUMS UZ PRODUKCIJU no 1.X.1944.g. - 1.V.1945.g.

palika

Pēc 1.X.1944.g. faktiski vēl pāri/Kurzemes rūpniecība, ku-
ŗa 1937.gadā darb. jās šādos apmēros:

894 uzņēmumi ar 13 711 nodarb. personām un produkciju -
Ls. 69.300.000,- . Ls. 69.300.000,-

No šīs produkcijas ir jāatskaita:

1/Kokrūpniecība, par kuŗu ir sastādīts

atsevišķs aprēķins Ls. 13.200.000,-

2/Pārtikas rūpniec. daļa, kuŗa pār-

gāja uz lauksaimn. sektoru " 12.900.000,-

3/Tosmares un Liepajas drāšu

fabrikas produkcija par 3
mēnešiem (jau agrāk aprēķi-
nāta līdz 1.XII.44.)

" 3.200.000,- 29.300.000,-

Atlikums Ls. 40.000.000,-

Kurzemes kokrūpniecības produkcija rēķinama:

1. Zāģētie materiāli 250.000m³ ā Ls. 80,- Ls. 20.000.000,-

2. Saplākšņi:

Pēc J. Pusbārnieka aprēķina Liepajas

saplākšņu fabrikas varēja ražot

11.000m³ gadā, 7 mēnešos būtu

6.400m³ ā Ls. 300,-

" 1.920.000,-

3. Pārējie kokrūpn. izstrādājumi

Caurmērā par Ls. 400.000,- mēnesī

" 2.800.000,-

Ls. 24.720.000,-

Pārejās rūpniecības produkcija:

Pārejās Kurzemes rūpniecības produki-

ja gadā bija Ls. 40.000.000,- vērtībā

(1937.gadā), 7 mēnešos būtu Ls. 24.000.000,-

Ir skaidrs, ka šī rūpniecība šajā posmā

nestrādāja pilnā apmērā, gan kuŗa apstākļu,

gan izejvielu trūkuma dēļ. Varētu pieņemt

ka 1/3 no agrākās produkcijas minētā

laikā aizgāja okupācijas varai

Ls. 8.000.000,-

Kopā Ls. 32.720.000,-

Kopējais zaudējums par šo laiku Ls. 32.700.000,- (noapaļ.)

ZAUDEJUMI UZ GATAVO PREČU UN IZEJVIELU KRAJUMIEM.

I. RŪPNIECĪBAS ZAUDEJUMS UZ RAZOJUMU KRAJUMIEM, KĀDI BIJA
SAGATAVOTI UZ 1.7.1941. GADU.

Okupējot Latviju vācu karaspēks atrada priekšā prāvus rūpniecības ražojumu krājumus, kā arī pusfabrikātus un izejvielas, kuŗas viņi pa lielākai daļai pārņēma savā rīcībā un izmantoja, pa daļai kuŗaspēka vajadzībām, pa daļai nosūtītot uz Vāciju. Par šo krājumu apmēriem mūsu rīcībā noteiktu dātu nav, arī Latv. Saimn. Darbinieku Apvien. Ņujorkā, starp kuŗas biedriem ir ļoti daudz Latvijas rūpnieki un kuŗu lūdzu neliegt savu atzinumu šajā jautājumā, līdz šim atbildi nav devusi, neskatoties uz maniem atgādinājumiem. Sakarā ar to, šajā jautājumā var uzstādīt aprēķinu vienīgi uz vērtējumu pamata, izejot no pēdējā normālā gada - 1938. gada - produkcijas vērtības.

Kopējā 1938. g. rūpniecības produkcijas vērtība bija 699 miljoni latu, no tās ir jāatskaita : 1/ tā pārtikas rūpniec. daļa, kuŗa ir pārskaitīta uz lauksaimn. sektoru; 2/ to nozaru produkcijas vērtība, kuŗās nekādi okup. varai derīgi krājumi nevarēja būt:

1938. g. produkcijas vērtība Ls. 699.126.000,-

Atskaitot:

1/ Pārtikas rūpn. produkc. daļu	Ls. 107.698.000,-	
2/ Poligrāf. rūpniecību	" 16.157.000,-	
3/ Celtniecību	" 53.726.000,-	
4/ Gāze un elektrība	" 23.546.000,-	
5/ Tīrība un higiēna	" 1.867.000,-	Ls. 202.994.000,-
	Atlikums	Ls. 486.132.000,-

Tā kā kokrūpniecības un tekstilrūpniecības krājumi tiek aprēķināti atsevišķi, arī šo nozaru produkcijas vērtība ir jāatskaita no augšējās summas.

Produkcijas vērtība (pēc augšējiem atskaitīj.) Ls. 486.132.000,-

Atskaitot:

1/Kokrūpniecību	Ls. 67.568.000,-	
2/Tekstilrūpniecību	" 93.971.000,-	" 161.539.000,-
Atlikums		<u>Ls. 324.593.000,-</u>

Aprēķins:

Kokrūpniecība:

Pēc inž. A. Padēla un J. Pusbārnieka aprēķiniem vācu okup. va-
ra pārņēma šādus kokrūpniecības materiālu krājumus:

Zāģētie materiāli	1.192.800 m ³	Ls. 80,-	Ls. 95.424.000,-
Saplākšņi	86.725 "	" 300,-	" 26.017.500,-
Aviācijas splākšņi	520 "	" 2300,-	" 1.196.000,-
Nažotie finieri	466.650 m ²	" 1,20 "	599.980,-
Sērkokociņu skaliņi	129.470 muc.	" 28,-	<u>3.597.160,-</u>
			Ls. 126.534.640,-

Tekstilrūpniecība.

Pēc bij. Ostlans Faser inž. N. Damberga paskaidrojumiem, zaudējumi uz tekstilrūpniecības krājumiem varēja būt apmēram viena pirmskaņa gada produkcijas vērtībā (1938.g. - 93,9 milj. latu) Pārbaudot bilanci, pēc kuras Ostland Faser pārņēma tekstilrūpniecību savā pārziņā, tanī redzami šādi krājumi:

Pašizgatavoti pusfabrikāti	Rbl. 22.240.500,-
(domātas dzijas un diedziņi)	
Gatavi ražojumi fabrikās	" 51.550.600,-
Gatavi ražojumi noliktavās un savās pārdošanas vietās	" 3.958.400,-
	<u>Rbl. 77.749.500,-</u>

Pēc inž. Damberga paskaidrojuma tekstiliju cenas Pad. Sav. okupācijas laikā tika paaugstinātas caurmērā par 30 % salīdzinot ar pirmskaņa cenām latos, tā tad minēto krājumu vērtība

varēja būt ap Ls.26.000.000,-. No bilances nav redzams, uz ku-
ru dienu krājumi ir uzņemti, jo Ostland Faser uzsāka savu dar-
bību tikai 1941.g. beigās. Līdz tam laikam noteicēji bija vācu
armijas intendantūras pārstāvji, kuŗi rīkojās pēc saviem ieska-
tiem, gan rekvizējot fabriku ražojumu krājumus bez kvīšu iz-
sniegšanas, gan pārņemot tos izvešanai uz Vāciju.

Ņemot vērā, ka lielākā daļa no tirdzniec. uzņēmumu krāju-
miem aizgāja okup. varas rokās, varētu pieņemt, ka okup. vara
paņēma no rūpn. uzņēmumiem 50% un no tirdzn. tīkla 25% no ga-
da produkcijas t.i.

par apm. Ls.70.000.000,- kopsummā.

Pārejās rūpniecības nozares.

Pārejo rūpn. nozaru ražojumu krājumus, kas nonākuši okupā-
cijas varas un vācu kaŗa spēka rokās, var rēķināt ne vairāk
par 2 mēnešu produkcijas vērtībā.

$$\frac{\text{Ls.}324.593.000,-}{12} \times 3 = \text{Ls.} 81.148.000,-$$

Kopējais zaudējums uz vācu okup. varas paņemtiem rūpn. ra-
žojumiem, kuŗi izgatavoti pirms vācu ienākšanas Latvijā:

1/ Kokrūpniecība	Ls.126.534.640,-
2/ Tekstilrūpniecība	" 70.000.000,-
3/ Pārejās nozares	" 81.148.000,-

Ls. 277.682.640,-

Noapaļojot..... Ls. 277.680. , -

II. ZAUDEJUMI UZ IZEJVIELAM UN PUSFABRIKATIEM, KUŗI PAŅEMTI

NO RŪPNIECĪBAS UZŅEMUMIEM

Mūsu rūpniecība 1938.gadā patērēja izejvielas un pusfabri-
kākus par Ls.371.945.000,-. No šī daudzuma ir jāatskaita:

1/kokrūpniecības izejvielas, kuŗas ir uzņemtās mežsaimnie-
cības zaudējumu aprēķinā;

2/pārtikas rūpniecības daļas izejvielas, kuŗas ir uzņēmtas lauksaimniecības zaudējumu aprēķinā:

3/to nozaru izejvielu vērtību, kuŗās izejvielas ne'ika paņēmtas.

1938.gadā patērētas izejvielas visā rūpniecībā Ls.371.945.000,-

Atskaitot:

Kokrūpniecību	Ls.40.904.000,-	
Pārtikas rūpn.daļu	" 79.885.000,-	
Gāze,elektrība	" 955.000,-	
Raktuves u.akmeņlaust.	" 99.000,-	
Keramika u.saisviel.	" 6.231.000,-	
Tīrība un higiēna	" 171.000,-	128.245.000,-
	Atlikums	Ls. 243.700.000,-

Pēc vairāku lietpratēju (inž.Priednieks, inž.Damberg, inf. Janners u.c.) atzinuma dažās rūpniecības nozarēs, sevišķi metālu, pa daļai tekstīla un ķīmijas rūpniecībā, vācu vara paņēma lielus izejvielu un pusfabrikātu krājumus, pie tam sevišķi vērtīgas, no Ļrzemēm ievestās preces. Tā metālu rūpniecībā vācieši paņēma visus krāsaino metālu krājumus, tāpat arī tekstīla rūpniecībā lielāku daudzumu pusfabrikātu, p.p. zīda rūpniecībā krājumi esot bijuši vismaz 3 gadu produkcijai, bet visā vācu okup. laikā zīda rūpniecības produkcija nerasniedza viena pirmskaŗa gada produkcijas daudzumu. Daŗos gadījumos ar mūsu izejvielām un pusfabrikātiem tika apgādāta arī Igaunijas rūpniecība p.p. koka masa Igaunijas papīra rūpniecībai.

Caurmērā varētu pieņemt, ka vācu okup. vara paņēma 30% no rūpniecībā gada laikā izlietotām izejvielām un pusfabrikātiem t.i. $\frac{\text{Ls.243.700.000,-} \times 30}{100} = \text{Ls.73.000.000,-}$ (noapaļots)

Minētā summā nav ieskaitītas kokrūpniecības izejvielas un pusfabrikāti, kuŗi pa daļai ir ieskaitīti meŗsaimniecības zaudējumos, pa daļai kokrūpniecības raŗojumu krājumu zaudējumos.

D. ZAÚDEJUMS UZ RŪPN. PRODUKCIJU, KUĀ NAV IESKAITĪTA

A. APREĶINA.

Tā kā par vācu okup. laiku mums nav pilnīgu dātu nedz par nodarbinātību visā rūpniecībā, nedz par visas produkcijas daudzumu un tās vērtību, tad šie skaitļi ir jāizlopa pa apkārtni, lai dabūtu pārskatu par tās produkcijas vērtību, kuā nav uzņemta pkt. A. zaudējumos.

Saskaņā ar "Stat. Berichte f. Lettland", 1942. Nr. 7/12, tab. 29, nodarbinātība rūpniecībā 1941. gadā, bez kuā rūpn. uzņēmumiem un dzelzceļu darbnīcām, bija šāda:

3588 uzņēmumi ar 96.915 nodarb. personām, pie kam
2970 " " mazāk par 20 strādniekiem, kopsummā
ar 15.758 nodarb. personām.

Ja augšejam nodarb. personu skaitam pieskaita ap 12.000 kuā rūpniecībā nodarbinātos (VEF, VAIROGS un Liep.drāšu fabr. vien jau dod 9.900) un ap 5.000 dzelzceļu darbnīcās nodarbināto (1937. gadā pie dzelzceļu ritošā sastāva remonta strādāja 3.400 personas), tad kopejais nodarbināto skaits būtu 112.000 personas.

Analizējot nodarbinātības samazināšanos rūpniecībā vācu okup. laikā pēc tā laika statistikas, dabonam šādu nodarbināto skaitu rūpniecībā, bez uzņēmumiem ar mazāk par 20 strādniekiem, kuā rūpniecības uzņēmumiem un dzelzceļu darbnīcām:

1941.g. - 81.150 nod. personas
1942.g. - 66.550 " " (samazin. par 18% attiecībā pret 1941. gadu)
1943.g. - 64.480 " " (samazin. 2,4% attiec. pret 1941.g.)
1944.g. - 50.220 " " (samazin. 38% attiec. pret 1941.g.):

Piemērojot šos procentus visai rūpniecībai (izņemot kuā rūpn., kuā nodarbināto skaits ir atstāts nesamazināts), dabonam:

1941.g.	-	112.000	nodarb. personas;
1942.g.	-	94.000	" "
1943.g.	-	91.600	" "
1944.g.	-	74.000	" "

Nemot pamatā 1938.gada produkcijas caurmēra vērtību uz
1 nodarbināto personu, dabonam šādu produkcijas vērtību:

1941.g.II.pusg.	-	Ls. 334.040.000,-
1942.g.	-	" 560.071.000,-
1943.g.	-	" 546.394.000,-
1944.g.	-	" 318.365.000,-
1945.g.	-	" 23.000.000,- 1)

Ls. 1.781.870.000.-

Atskaitot pkt.A.
uzņemto zaudējumu " 818.945.000,-

Ls. .962.925.000,-

Augšējā atlikumā ietilpst arī tā pārtikas rūpn. produkcijas daļa, kura pārskaitīta uz lauksaimniecības zaudējumu sektoru. Šo atlikumu var pieņemt par rūpn. produkcijas brutto vērtību, kura nav uzņemta A.pkt.aprēķinā, kā iekšzemes patēriņš un pārskaitījums uz lauksaimn. sektoru. Šo ražojumu brutto vērtība sastādās no sekojošiem posteņiem (pēc vienkāršotas šēmas):

- 1/ izejvielu vērtība;
- 2/ darba algas;
- 3/ nodokļi;
- 4/ amortizācija;
- 5/ procenti par aizņemtiem kapitāliem;
- 6/ pārējie ražošanas izdevumi;
- 7/ peļņa.

Sakarā ar okupācijas naudas pilnīgu vērtības zaudēšanu, kā arī rūpniec. uzņēmumu neatdošanu likumīgiem īpašniekiem, sekojoši posteņi ir radījuši zaudējumus rūpniecībai:

- 1/ amortizācija;
- 2/ procenti par aizņemtiem kapitāliem;
- 3/ peļņa.

1) Šī summa ir aprēķināta izejot no zaudējumu aprēķina par laiku no 1.10.1944.g. līdz 1. 1945.gadam.

So posteņu aprēķināšanu apgrūtina tas apstāklis, ka mums nav pilnīgu dātu par rūpniecībā investētiem kapitāliem, kā arī par aizņemto kapitālu apmēriem. Amortizācijas procents bija dažāds, atkarībā no ieguldījuma veida: zemei - 0%, ēkām - 3%, mašīnām - 10%, sīkam inventāram - 25%. Pēc A.Landsmaņa aprēķina, kas ir izpētījis 16 akciju sabiedrību bilances, zeme sastādījusi 20% no ieguldījumu kopvērtības, ēkas - 30%, mašīnas un ierīces - 40%, sīkais inventārs - 10%, kas dod 7,4% gada amortizācijas likmi visam investētam kapitālam.

Pēc augšējā produkcijas sadalījuma vācu vara paņēma 46% no visas rūpn. produkcijas vērtības (faktiski bija ap 64%, jo vēl ir jāpieskaita tā pārtikas rūpn. daļa, kuŗa ir pārskaitīta lauksaimn. sektora zaudējumos), piemērojot to pašu procentu rūpniecībā ieguldītam kapitālam, var teikt ka amortizācija, procenti un peļņa ir segta par 46% jau zaudējumu aprēķinā A. uz produkciju, atliek vēl aprēķināt par atlikušo rūpn. produkcijas daļu.

Pieņemot, ka mūsu rūpniecībā bija ieguldīti pavisam 350 milj. latu, no kuŗa kapitāla ap 100 milj. latu bija aizņemti līdzekļi, tad attiecīgie zaudējumi vēl būtu jāaprēķina par 54% no minētām summām t.i. par 190 milj. un 54 milj. latu par 38 mēnešiem:

1. Amortizācija 7,4% no 190 milj. latu par 38 mēn.	Ls. 44.523.000,-
2. Par aizņemtiem kapit. 6% no 54 milj. latu " " "	10.260.000,-
3. Peļņa 5% no 963 milj. latu produkcijas " "	48.150.000,-
Zaudējums	Ls. 102.933.000,-

Algu un nodokļu jautājums šajā aprēķinā nav apskatīts, jo tas attiecās uz visu Latvijas tautsaimniecību.

KUĢNIECĪBAS ZAUDĒJUMI .

1940.gada rudenī lielinieku vara nacionalizēja privātām personām un sabiedrībām piederošo jūras tirdzniecības floti, tāpat arī iekšējos ūdeņos satiksmes līdzekļus.

No faktiskas nacionalizācijas paglābās tikai tie kuģi, kas atradās ārpus Padomju Savienības ūdeņiem un kuģu vadība lielinieku nacionalizācijas dekretus nerespektēja.

Jau pirms kara darbības izcelšanās, vairākus Latvijas kuģus, kuģi atradās Vācijas kontrolētās ostās, Vācija aizturēja, bet ar kara izcelšanos pievēca arī pārējos, t.i. tos, kuģi atradās Vācijas varas sniedzamībā.

Tāpat arī Latvijas ostās un ūdeņos atrodošās vienības vācu okupācijas vara pārņēma savā rīcībā, atsaukdamās uz lielinieku nacionalizācijas aktiem.

Iekšējo ūdeņu satiksmes līdzekļu ekspluatēšanai Latvijā vāci nodibināja sabiedrību "Binnenschiffahrt Lettland, G.m.b.H."

Mazo peldošo vienību atpakaļ atdošanu (reprivatizāciju) viņu īpašniekiem okupācijas vara redzamākos apmēros izveda tikai okupācijas pēdējā puslaikā. Izņemot mazvērtīgo s/s "Kaupo", jūras kuģi vispār privatizēti netika.

Pēc rīcībā esošām ziņām uz 1944.gada 20.jūniju bijuši privatizēti 41 velkonis, 10 tvaikonīši un apm. 150 liellaivas, bet sakarā ar frontes stāvokļa pasliktināšanos Krievijas frontē, tie atkal nonāca vācu militārās varas rokās.

Vācu iestāžu tā laika izrīcības ūdens satiksmes līdzekļu pārņemšanā ir redzamas no sekojošā okupācijas varas dokumenta: "Reichsverkehrsdirection Riga. Der Wasserstrassenbevollmächtigte, 1944.gada 4.septembrī raksta Ostland Faser-Gesellschaft m.b.H.Riga. Betr.: Schifftransport Ostland.

"Die Schlepper "Klara" und "Marlise" werden im Auftrage der Heeresgruppe Nord aus kriegsbedingten Gründen der Verkehrs-

lenkung vorübergehend im Reich eingesetzt. Die bestehende Eigentumsverhältnisse werden hierdurch nicht berührt. Die Kosten des Schifftransportes trägt das Reich, das auch für allenfällige Schäden während des Transportes im Rahmen der bestehenden gesetzlichen Bestimmungen aufkommt. Für die Dauer der Inanspruchnahme wird den Berechtigten eine noch festzusetzende Entschädigung gezahlt. Die Höhe der Entschädigung und die Einzelheiten des Einsatzes im Reich bestimmt das Reichsverkehrsministerium.

Die Entscheidung des Reichsverkehrsministeriums werden wir Ihnen zu gegebener Zeit mitteilen." (Paraksts)

Sakarā ar frontes pasliktināšanos un tuvošanos Latvijas robežām, "Reichsverkehrsdirektion Riga" 1944.gada rudenī izdeva rīkojumu, ka:

"mit dem 1.Oktober 1944 die gesamte Binnenschiffsflote bestehend aus den Einheiten der "Binnenschiffahrt Lettland G.m.b.H.", der "Genossenschaft Strom" und dem "Forstdepartament-Abt.Transport" in die Verfügung des Nachschubbataillon 800 übergeht".

Piezīmējams, ka minētos uzņēmumos atradās mazo kugļu vairākums.

Rekvizētos tvaikonīšaus, velkoņus etc. vācu iestādes karavanēs sūtīja projam uz Vāciju, bet citus izlietoja kara operācijām. Par objektiem, kas uz Vāciju izvesti, viņu īpašniekiem vai agrākiem lietotājiem nekādas rīcības tiesības vairs nebija, kā tas redzams no sekojošā dokumenta:

"Der Reichsstadthalter in Danzig-Westpreussen, Wasserstrassendirektion NW.8.- Danzig, den 28.Nov.1944.

Bescheinigung.

Es wird hierdurch bescheinigt, dass das Fahrgastschiff "Potrimps", das der Kurländischen Schiffahrt A.G.Mitau, gehört, und deren Geschäftsführer Herr Dipl.Ing.Imants Frischmanis ist, sich in Danzig befindet. Das Schiff ist von der Wasserstrassendirektion Danzig auf Grund des Reichsleistungsgesetzes beschlagnahmt." (paraksts)

Tikai dažām vienībām izdevās no rekvizīcijas izrauties un izbēgt uz Zviedriju. Pēdējie šinī zaudējumu uzskaitē nefigurē.

Vācu kara spēka pavēlniecība 1944.gada oktobrī, sakarā ar lielinieku strauju uz priekšu virzīšanos, izdeva rīkojumu arī par Daugavas un Lielupes rajonos atrodošos zvejas un satiksmes laivu iznīcināšanu.

Pie kuģu un c.peldošo līdzekļu zaudējumu aprēķināšanas ir ievēroti sekoši principi:

- 1) Jūras kuģi un peldošās vienības aplēstas pēc pirmskara cenām, Jūras kuģi - angļu mārciņās, bet mazās peldošās vienības - latos.
- 2) Par jūras kuģu lietošanu visā kara posmā aprēķināta noma $1\frac{1}{2}\%$ mēnesī no kuģa vērtības. Kara periods - 46 mēneši.
- 3) Par mazajām peldošām vienībām aprēķināta noma pēc Latvijas brīvvalsts likmēm un par iespējamo viņu nodarbināšanas laiku.
- 4) Jūras kuģi, kuģi pēc kara beigām no Vācijas pārvesti uz Angliju, zaudējumu sarakstā nav uzņemti. Turpretim šo kuģu lietošanas maksa zaudējumu sarakstā ir ieviesta.
- 5) Tāpat zaudējumu sarakstā nav ieviesta uz Zviedriju izbēgušās vienības vērtība.

Ziņas un dātus par kuģiem un mazajām peldošām vienībām snieguši red.J.Zalcmanis, Jūrn.dep-ta darbinieks K.Liepiņš, ostas kapt. J. Michelsons, red.Art.Zēbergs un dir.I.Švanks.

ZAUDEJUMI UZ JURAS KUĢIEM.

N. Kuga nosaukums		Kuga īpašnieks	Vērtība £ pēc 1939/ 40.g.cenām.	Par lietoša- nu 1½% mēn. par 46 mēn.£.	Piezīmes:	
agrākais	pēc prīzē- šanas					
1.	Aija	A/S "Kaija"	6.000	.140		
2.	Amata	Karl	L.Minninghof	10.000	6.900	Prīzēts Nogrimis
3.	Andr.Kalniņš	Rīga	M.Kalniņš u. biedri	45.000	31.050	"
4.	Ārija	Warteland	J.Zalcmanis, K.Jansons u. J.Freimanis	50.000	34.500	"
5.	Auseklis	Ortelsberg	k/Sab."Austra"	12.500	8.725	"
6.	Ausma	Koethe	A.Bērziņš, L.Neiburgs u.biedri	20.000	13.600	"
7.	Bārtava		G.Grīvalds	9.000	6.210	Aizvests uz Vāciju.
8.	Biruta		k/s Dannebergs	25.000	17.250	---
9.	Dole	Anke	E.Grauds	50.000	34.300	Prīzēts, nogrimis
10.	Everonika	Irma	E.Grauds	50.000	34.500	"
11.	Gundega	Weichselland	J.Freimanis u.biedri	50.000	34.500	"
12.	Kandava	Dūna	k/s Latvijas Beļģijas lī- nija	25.000	17.250	"
13.	Kangars	Michel	Tv.Kangars redereja	43.000	29.670	"
14.	Krīvs	Antonete	Tv.Krīvs redereja	21.000	14.450	"
15.	Velta	Walter	k/s F. Dannebergs	20.000	13.800	"
16.	Kaija	-	l/s "Kaija"	2.500	1.725	"
17.	Tautmīla	Baltenland I.	J.Zalcmanis, J.Freimanis u.K.Jansons	55.000	37.950	Pārvests, nogrimis.
18.	Valdona	Baltenland II.	"	45.000	31.050	"
19.	Rīga		A.Valdmanis	15.000	12.420	"
20.	Kaupo	Westpreussen	Tv."Kaupo" redereja	(40.000)	27.600	Prīzēts, pārvests uz Angliju 1947.gadā.

N.	Kuga nosaukums agrākais pēc prizē- šanas	Kuga īpašnieks	Vērtība £ (pēc 1939/ 40.g.cenām)	Par lietoša- nu 1½% mēn. par 46 mēn.£	Piezīmes:
21.	Kuldīga Preuss Holland	k/sLatv.-beļgu linija	(30.000)	20.700	Prizēts, pārvests uz Angliju 1947.g.
22.	Spīdola Rudau	k/s F.Dannebergs	(40.000)	27.600	"
23.	Venta	Valsts kugu pārvalde	(25.000)	17.250	"
24.	Ogre	Kopred."Ogre"	(4.000)	2.760	"
25.	Sports Magdalena	M.Zandbergs u. biedri	(40.000)	27.600	"
26.	Gauja Frīdrichs	Valsts kugu pārvalde	(18.000)	12.420	Prizēts. 1945.g.pār- vests uz Angliju.
27.	Rauna Braunsberg	k/s Brāļu Seeberg u. bdri.	22.000	15.180	Prizēts, pēc kapit.no Dānijas iz- dots Pad.Sav.
28.	Kons Dannebergs Braunau	k/s F.Dannebergs	45.000	31.050	"
29.	Everiga	F.Grauds	60.000	41.000	"
30.	Evertons Rotersand	E.Grauds	(60.000)	41.400	Pēc kara bei- gām nodots atpakaļ Grau- da imenei.
			£. 681.000	£ 648.450	
Kopā par jūras kugiem		£ 1.329.450		
				= Ls.28.483.175,-	
				= \$ 5.274.662.-	

1 £ = 21.50 latiem

1 \$ = 5.40 latiem

ZAUDEJUMI UZ MAZAJAM PELDOŠAM VIENĪBAM.

N.	Viņības nosaukums	Ipašnieks	Vērtība Ls.
<u>R ī g a s o s t a</u>			
1.	Velk. "Trimpus"	Jūrniec.depts	30.000.-
2.	" " "Rota"	"	120.000.-
3.	" " "Pīkols"	"	60.000,-
4.	" " "Jumis"	"	20.000,-
5.	Loču k. "Gaita"	"	15.000,-
6.	Prāmis N 22	"	20.000,-
7.	Pas.tv. "Inese"	Valsts kugu pār.	25.000,-
8.	" " "Zvaigzne"	"	25.000,-
9.	" " "Blāzma"	"	25.000,-
10.	" " "Jelgava"	"	50.000,-
11.	Ledlauzis "S"	Rīgas pilsēta	350.000,-
12.	Pas.tv. "R"	"	35.000,-
13.	" " "D"	"	
14.	" " "H"	"	
15.	" " "A"	"	
16.	" " "B"	"	175.000,-
17.	" " "N"	"	
18.	" " "P"	"	
19.	" " "J"	"	
20.	" " "K"	"	75.000,-
21.	" " "L"	"	75.000,-
22.	" " "M"	"	75.000,-
23.	" " "Jūrmalnieks"	Kurzemes kugu.sab.	75.000,-
24.	" " "Ziedonis"	"	30.000,-
25.	Jūras prāmis "Orion"	S-ba "Enkurnieku Artelis"	15.000,-

N.	Vienības nosaukums	Ipašnieks	Vērtība Ls.
26.	Jūras prāmis "Latvis"	S-ba "Enkurnieku artelis"	25.000.-
27.	" " vaļējs	" "	15.000.-
28.	" " "	" "	15.000.-
29.	" " "	" "	15.000.-
30.	Upju prāmis	" "	8.000.-
31.	" "	" "	8.000.-
32.	" "	" "	8.000.-
33.	" "	" "	8.000.-
34.	" "	" "	8.000.-
35.	Velk. "Dolars"	" "	10.000.-
	40 pludin.laivas	" "	6.000.-
	Darba rīki u.materiāli	" "	75.000.-
36.	Velk. "Rekords"	J.Vaiivads un K.Riekstiņš	30.000.-
37.	" " "Rīga"	" "	50.000.-
38.	" " "Cerība"	" "	30.000.-
39.	" " "Daugava"	" "	20.000.-
40.	" " "Gauja"	" "	20.000.-
41.	" " "Vera"	" "	15.000.-
	22 plud.laivas	" "	3.300.-
	Darba rīki u.mater.	" "	25.000.-
42.	Velk. "Draugs"	E.Kalniņš un I.Zeltiņš	10.000.-
43.	" " "Drauds"	" "	30.000.-
44.	" " "Flora"	" "	15.000.-
45.	" " "Dolomits"	" "	20.000.-
	20 plud.laivas	" "	3.000.-
46.	Velk."Aleksandrs"	K.Jakobsons	30.000.-
47.	" " "Palīgs"	" "	20.000.-
	10 plud.laivas	" "	1.500.-
	25 g.liellaivas	Baltijas cel.fabrika	250.000.-
48.	Velk."Klara"	J.Milmanis	20.000.-
	25 liellaivas	" "	250.000.-

N.	Vienības nosaukums	Ipašnieks	Vērtība Ls.
49.	Velk."Vikings"	Latvijas koks	30.000.-
	10 plud.laivas	"	1.500.-
	30 liellaivas	"	210.000.-
50.	Velk."Cezārs"	K.Liepiņš u. K.Riekstiņš	40.000.-
51.	" "Džons"	"	20.000.-
52.	Jūras prāmis "Signe"	"	15.000.-
53.	" būrenieks "Elfriede"	"	20.000.-
	10 plud.laivas	"	1.500.-
	Materiāli un darba rīki	"	10.000.-
54.	Velk."Vijs"	T.Sults u. Stāls	30.000.-
55.	" "Fricis"	"	20.000.-
	12 liellaivas	"	96.000.-
	Mat.u.darba rīki	"	6.000.-
56.	Velk."Leonīds"	Ipašn. ?	30.000.-
57.	" "Volga"	Rafaels Mironovičs	20.000.-
	Mat.u.darba rīki	"	5.000.-
	12 liellaivas	"	96.000.-
58.	Velk."Aktīvs"	Pēteris Čingulis	25.000.-
59.	" "Tālrīts"	"	12.000.-
60.	" "Mintauts"	"	45.000.-
61.	Jūras prām."Roja"	"	35.000.-
	5 liellaivas	"	40.000.-
62.	Velk."Vidzeme"	Kārlis Purmalis	25.000.-
	15 liellaivas	"	120.000.-
	12 "	Jānis Purmalis	96.000.-
63.	Velk."Pāvils"	Wulfs Wange	15.000.-
	12 liellaivas	"	96.000.-
64.	Velk."Cito"	Miķelis Mironovičs	10.000.-

N.	Vienības nosaukums	Ipašnieks	Vērtība Ls.
	12 liellaivas	Mikēlis Mironovičs	96.000.-
	12 "	Matlins	96.000.-
65.	Velk."Vilnis"	Kārlis Ziemelis	10.000.-
66.	Grants smēlājs	"	30.000.-
	6 liellaivas	"	30.000.-
67.	Velk."Rota"	Veinbergs	8.000.-
68.	Grants smēlājs	"	30.000.-
	6 liellaivas	"	30.000.-
69.	Velkonis "?"	Brieze	25.000.-
70.	Grants smēlājs	"	30.000.-
	6 liellaivas	"	30.000.-
71.	Velk."Rūķis"	K.Pētersons	18.000.-
	Mat.u.darba rīki	"	5.000.-
72.	Jūras prāmis "Teodors"	Jānis Sausiņš	15.000.-
73.	" " "Laimons"	Fricis Ķīsis	10.000.-
74.	Velk. "Anna"	Kapt.Asars un Rungainis	40.000.-
75/76.	2 jūras prāmji	"	30.000.-
77.	Velk."Katrīne"	Svagers	20.000.-
78.	" "Volemus"	Vasiļčikovs	15.000.-
79.	" "Ruta"	Ferd.Falks	10.000.-
80.	" "Augusts"	Kārlis Rozenfelds	15.000.-
81.	" "Zemgalietis"	A/S Ķieģelis un Kūdra.	25.000.-
82.	" "Sēlietis"	"	25.000.-
83.	" "Krīvs"	A/S Ķieģelniēks	25.000.-
84.	" "Gumis "	Bērziņš	6.000.-
85.	Mot.k."Vienība"		15.000.-
	380 laivas	Visā Lielupes-Daugavas raj.	95.000.-

N.	Vienības nosaukums	Ipašnieks	Vērtība Ls.
86.	Velk."Memel"	Upju kugu sab.	45.000.-
87.	" "Dortmund"	"	15.000.-
88.	" "Kiel"	"	45.000.-
89.	" "Bremen"	"	45.000.-
90.	" "Weimar"	"	15.000.-
91.	" "Andrejs"	"	20.000.-
92.	" "Leo"	"	20.000.-
93.	" "Hamburg"	"	45.000.-
94.	" "Gulbis"	"	50.000.-
95.	" "Martin"	"	25.000.-
96.	" "Velta"	"	20.000.-
97.	" "Andris"	"	20.000.-
98.	" "Viesturs"	"	15.000.-
99.	" "Dzintars"	"	20.000.-
100.	" "Baltija"	"	45.000.-
101.	" "Silviņa"	"	30.000.-
102.	Pas.tv."Anuška"	"	20.000.-
103.	" "Erglis"	"	20.000.-
104.	" "Vāronis"	"	15.000.-
105.	" "O"	"	25.000.-

Kopā par Rīgas ostu Ls. 4.847.800.-

LIEPAJAS OSTA

1.	Velk.ledl."Zibens"	Jūrniec.dep-ts	110.000.-
2.	" "Bārtava"	"	20.000.-
3.	" "Valdemārs"	Liep.biržas kom.	100.000.-
4.	" "Palīgs"	Jūrniecības depts	5.000.-
Kopā par Liepājas ostu.....			Ls. 235.000.-

N.	Vienības nosaukums	Ipašnieks	Vērtība Ls.
<u>VENTSPILS OSTA</u>			
1.	Velk. "Strēlnieks"	Jūrniecības depts	20.000.-
2.	" " "Arija"	"	6.000.-
3.	Motorkugis "Vanags"	"	1.000.-
4.	Velk. "Nora"	Heinbergs	20.000.-
5.	Pārcelt.velk."Agnes"	Jūrniecības depts	25.000.-

Kopā par Ventspils ostu Ls.72.000.-

Par Rīgas, Liepājas un
Ventspils ostām kopā Ls.5.154.800.-

Lietošanas maksa par mazajām peldošām vienībām.

Vienību apzīmējums	Maksa mēnesī Ls.	Par cik darba mēnešiem:	Summa Ls.
3 grants smēlētājiem	400.-	30 mēn.	36.000.-
2 ledlaužiem	1000.-	12 "	24.000.-
68 velkoņiem caurm.	400.-	30 "	816.000.-
21 pas.tvaikoņiem	700.-	38 "	558.600.-
1 loču kugim	300.-	38 "	11.400.-
12 jūras prāmjiem	500.-	38 "	228.000.-
5 upju "	400.-	30 "	60.000.-
1 bureniekam, jūras	800.-	38 "	30.400.-
2 motorkugiem caurm.	400.-	38 "	30.400.-
190 liellaivām dienā	10.-	800 dienām	1.520.000.-
102 pludin.laivām "	3.-	800 "	244.800.-
			3.559.600.-

Atskaitot daļu, kas krīt uz starplaikā
reprivatizētiem objektiem

1.247.860.-

Kopā par lietošanu 2.311.740.-

Kopā par mazajām peldošām vienībām: kapitāls Ls. 5.154.800.-

ekspluatācija Ls. 2.311.740.-

1 \$ = 5.40 latiem.

Kopā Ls. 7.466.540.-

= \$ 1.382.693.-

CSTU ZAUDĒJUMI.

Rīcību par Latvijas jūras ostām vācu okupācijas vara pārņēma drīz pēc zemes okupācijas t.i., 1941.gada rudenī. Zemes pašpārvaldei palika vairs tikai maza noteikšana ostu ekspluatācijā. Rīgas ostas ekspluatāciju okupācijas vara savukārt nodeva tālāk vācu sabiedrībai: "Rigaer Hafenbetriebsgesellschaft". Šai pašai sabiedrībai bija padota arī Liepājas un Ventspils ostu ekspluatācija.

Frontes tuvošanās laikā 1944.gada rudenī daļu no Rīgas ostas peldošām tehniskām ierīcēm, tāpat arī daļu velkoņu, laivu etc. vācu kara spēks pārvietoja uz Lielupi pie armijas pagaidu tiltu būvēm.

Rīgas ilggadējais inž. R. Zeidaks par Rīgas ostas postījumu sagatavošanu ziņo:

"Spridzināšanas sagatavošanas darbi tika uzsākti apm. vienu mēnesi iepriekš un mīnu bedres tika izraktas apm. 25 m. attālumā viena no otras, ne tikai gar visām krastmalām, bet pat gar maznozīmīgākiem krasta nostiprinājumiem, kur kuģi vispār nemaz nevarēja piestāt; tāpat noliktavas un visas ierīces tika sagatavotas mīnēšanai. Oktobra sākumā sagatavotās bedrēs uzsāka sprāgstvielu ievietošanu un vadu pievienošanu un sagatavoja uzspridzināšanai." -

Inž. Zeidaks Rīgu atstājis pāris dienas pirms krievu ienākšanas.

Zaudējumu aprēķins:

Zaudējumu aprēķins.

Ostas un ierīces nosaukums	Vērtība Ls.
<u>Rīgas osta.</u>	
1 peldošais celtnis 130 to celtsp.	500.000.--
1 " " 40 " "	200.000.--
4 portal celtni à 5 " "	400.000.--
8 " " " 2,5" "	400.000.--
1 stac. celtnis 25 " " elektr.	125.000.--
1 " " 15 " "	90.000.--
2 pārdziņi ar 1,5 un 2,5 to zveltņiem	100.000.--
3 ūdens līdēju laivas ar piederumiem	12.000.--
1 zemes smēlētājs "Kurzeme"	350.000.--
1 " " "Zemgale" "	270.000.--
1 " " "Rāpulis" "	180.000.--
	<u>2.627.000.--</u>

<u>Noma par celtniem:</u>		mēn.	
5 to celtnu	Ls.500 x 18 x 4		Ls. 36.000.--
2,5" "	" 300 x 38 x 8		" 91.200.--
25 " "	" 1500 x 38 x 1		" 57.000.--
15 " "	" 1000 x 38 x 1		" 38.000.--
			<u>Ls. 222.200.--</u>

(pārējo divu lielo celtnu ienākumi atradās Zemes pašpārvaldes rīcībā.)

Krastmalu izbūvju izpostīšana:

Ostas Dambja krastmala	1300 tek.pēdas à 365	Ls.	474.500.--
Jaun-Milgrāvjā	" 7500 " " 153	"	1.147.500.--
Eksportostas	" 6200 " " 610	"	3.782.000.--
Andrejsalas	" 3400 " " 229	"	778.600.--
Muitas dārza	" 3200 " " 610	"	1.952.000.--
Pilsētas krastmala"	3600 " " 457	"	1.645.200.--
AB Dambja u.citas "	4260 " " 153	"	651.780.--

KopāLs. 10.431.580.--

Krastmalu izbūves izmēri ņemti no Lloyds Register Book, 1952.g. izdevuma, kā arī pēc Rīgas ostas vec.inž. Zeidaka un prof.A.Labutina ziņām. Par krastmalas izbūves cenām ziņas sniedzis prof. A.Labutins un inž.Zeidaks.

Noliktavas:

Rīgas ostā atrodās 2 saldētavas,
2 labības elevātori, silķu noliktavas un 30 preču noliktavas.

Noliktavās bija 150.000 kv.metru nokraušanas laukums. Kopējais apbūves laukums ap 450.000 kub. metri. Skaitot caurmērā 30 latu par kub.metru, noliktavu kopējā izbūves vērtība bija Ls.13.500.000.--
Atskaitot nodilumam 25%, faktiskā vērtība (13.500.000 -3.375.000)Ls.10.125.000.--

Noma par labības elevātoriem, saldētavām, noliktavām, muitas dārzu etc. Ls.70.000.--x 39mēnLs. 2.730.000.--

Kopā par Rīgas ostu Ls.26.135.780.--

LIEPĀJAS OSTA

Ostas postījumi caur vāciem nav lieli. Krastmala un noliktavas nav uzspriecinātas.

Vācu transporta kuģa vainas dēļ noticis izbūvētās krastmalas iebrukums apm. 70 metru garumā (ziemas ostā) Ls.500,--x70 Ls. 35.000.--

Noma par celtni, plašo noliktavu, muitas dārza un ostas teritorijas izmantošanu Ls.30.000.- x 46mēn Ls. 1.380.000.--

Kopā par Liepājas ostu Ls. 1.415.000.--

VENTSPILS OSTA.

Lielāki ostas postījumi nav konstatēti, izņemot dažādu noliktavu nodegšanu. Tuvāku ziņu trūkst.

Noma par lielu labības un
citu noliktavu ekspluatēša-
nu un par ostas tehnisko
ierīču lietošanu

Ls.25.000.-- x 46 mēn. Ls. 1.150.000.--

Kopā par Ventspils ostu Ls. 1.150.000.--

Pavisam kopā Ls.28.700.780.--

= \$ 5.314.960.--.

LATVIJAS ZEMES CEĻIEM NODARĪTIE ZAUDEJUMI.

1. Sarakstā uzskaitītie, vācu armijas nodedzinātie, uz -
spridzinātie vai citādi bojātie objekti (tilti, ēkas, ceļu ga-
bali) sakopotie no Ceļu dep.bij.direktora A.Silenieka un pama-
toti uz departamenta bij. darbinieku ziņojumiem. Š i n ī s a r a k s t ā n a v m i n ē t i v i s i s a b o j ā t i e o b j e k t i . V i s t r ū c ī g ā k ā s z i ņ a s p a r K u r z e m i , k u r v ā c u k a r ā s p ē k s u n o k u p ā c i j a s i e s t ā d e s r ī k o j ā s a p m . $\frac{1}{2}$ g a d u v ē l p ē c t a m , k a d l i e l ā k ā d a ļ a c e ļ u d e p a r t a m e n t a d a r b i n i e k u L a t v i j a s t e r i t o r i j u b i j a j a u a t s t ā j u š i . A r ī z i ņ a s p a r p o s t ī j u m i e m Z e m g a l ē (u z d i e n v i d i e m n o J e l g a v a s u n a p B a u s k u) i r t r ū c ī g a s k r i e v ū k a r ā s p ē k a p i e p ē ž a i e b r u k u m a d ē ļ .

2. Vērtējumi par zaudējumiem, kas cēlušies caur pastiprinā-
tu šoseju un grants ceļu nolietojumu un to neizlabojumu pama-
toti uz trimdā esošo departamenta darbinieku (rajonu inženie-
ru un tehniķu) ziņojumiem, resp. atzinumiem par ceļu stāvokli
pirms okupācijas un par stāvokli 1944.g.pēdējos mēnešos.

3. Sarakstā minētie skaitļi par nopostīto tiltu, ēku, darba
mašīnu un darbnīcu iekārtu vērtību ņemti no 1938.gada oficiālā

pārskata par Šoseju un Zemes ceļu departamenta 20 gadu darbību (no 1918 - 1938.g.)

4. Uzdotot ceļu, tiltu un ēku zaudējumu vērtību esmu vadījis no pieņēmuma, ka šādas summas valstij būtu bijis jāizdod, lai savestu kārtībā, resp. restaurētu sapostīto ceļu tīklu.

ZEMES CEĻU ZAUDEJUMI.

N. pēc kārtas	Zaudējumu apraksts un pamatojums	Zaudējumu summa Ls.	Piezīmes:
---------------	----------------------------------	---------------------	-----------

I. T I L T I .

1. Zemgales tilts pār Daugavu Rīgā, agrāk saukts "Vecais Dzelzstils" Tiltu saspridzināja vācu karaspēks Rīgu atstājot 1944.g.13.oktobrī. Saspridzinātas visas kāpnes un balstu virsūdensdaļas. Tilta kopgarums 750 metri. Tiltam 8 posmi, katrs 86 metru garš. Izgriežamās daļas garums 65 metri. Tilta platums starp kāpņu iekšpusēm 10,4 metri, bet pieskaitot ietnes 16,7 metri. Tilta virsbūvei izlietotas 6300 to tērauda. Visa tilta saspridzināto daļu (kāpnes un balstu virsūdens daļas) pārbūve, kas pabeigta 1938.g.rudenī, savā laikā izmaksāja Latvijas Valstij	6.500.000	Dati par tiltu izmaksu ņemti no bij.Šoseju u.Zemes Ceļu Dep-ta 1938.g.izdevuma: Latvijas Zemes Ceļi 1918-1938.
2. Dzelzsbetona tilts pār Juglas upi uz Vidzemes šosejas pie Strazdu muižas. Tilta garums 92,5 metri. Tilta pārbrauktuves platums 10,0 metri, kopā ar ietnēm 13,0 metri. Tilta atjaunošana izmaksātu	500.000	
3. Dzelzsbetona tilts pār Lielupi pie Jelgavas pils. Tilta garums apm.120m. Tilta atjaunošana izmaksātu	400.000	

N. pēc kārtas	Zaudējumu apraksts un pamatojums	Zaudējumu summa Ls.	Piezīmes:
4.	Dzelzskāpņu tilts pār Drīksnu Jelgavā. Tilta garums 50 m. Til- ta brauktuves platums 7,5 m. Platums kopā ar ietnēm 16,3m. Tilts celts 1937.g.	150.000	
5.	Dzelzskāpņu tilts pār Daugavu Daugavpilī, saukts arī "Vienī- bas" tilts. Tilta kopgarums 310 m. Tilta platums starp mar- gām 12 m. Tiltam 4 posmi. Tilts būvēts 1935.g. Tilta at- jaunošana izmaksātu	1.300.000	
6.	Dzelzskāpņu tilts pār Gauju pie Cēsīm uz Cēsu-Limbažu ce- ļa. Tilta garums 70 m. Tilta atjaunošana izmaksātu	200.000	
7.	Dzelzsbetona tilts pār Pērsi pie Kokneses pilsdrupām uz Rīgas -Daugavpils ceļa. Tilta garums 40 m. Tilta atjaunošana izmaksātu ap	100.000	
8.	Dzelzsbetona tilts pār Neretas upi uz Rīgas-Daugavpils ceļa. Tilta garums 36.6m. Tilta at- jaunošana izmaksātu	80.000	
9.	Dzelzsbetona tilts pār Misas upi Rīgas - Jelgavas šosejā pie Dalbes. Tilta garums 33,0m. Tilta atjaunošana izmaksātu	80.000	
10.	Dzelzsbetona tilts pār Mūsas upi pie Bauskas pilsdrupām. Tilta garums ap 120 m. Tilta atjaunošana izmaksātu	200.000	
11.	Dzelzsbetona tilts pār Mēmeles upo pie Bauskas. Garums 80m. Tilta atjaunošana izmaksātu	150.000	

N.	Zaudējumu apraksts un pēc pamatojums kārtas	Zaudējumu summa Ls.	Piezīmes:
12.	Koka tilts pār Gauju pie Mur- jāniem uz Rīgas-Limbažu šose- jas. Tilta garums 160m. Tilta atjaunošana izmaksātu	120.000	
13.	Koka tilts pār Gauju pie Tilde- riem uz Vidzemes šosejas. Tilta garums 90m. Tilta atjaunošana izmaksātu	100.000	
14.	Koka tilts pār Gauju uz Rīgas- Saulkrastu šosejas pie Strēlnie- ku mājām. Tilta garums 200 m. Tilta atjaunošana izmaksātu	200.000	
15.	Koka tilts uz mūra balstiem pār Aiviekstes upi pie Gostiņiem. Tilta garums apm. 100m. Tilta atjaunošana izmaksātu	100.000	
16.	Koka tilts pār Aiviekstes upi pie Lubānes. Tilta garums 80m. Tilta atjaunošana izmaksātu	80.000	
17.	Dzelzsketora tilts pār Aiviekstes upi pie Meirāniem. Tilta garums 60m. Tilta atjaunošana izmaksātu	120.000	
18.	Bez šiem uzskaitītiem lieliem un vidēji lieliem tiltiem uzspridzi- nāti un nodedzināti uz valsts ce- ļiem prāvs skaits mazāku betona un koka tiltu garumā no 6 - 10 m. Sabojāto un sapostīto mazāko til- tu vērtība pa visiem 14 zemes ceļu rajoniem kopā (Ls. 5000 x 20 x 14)	1.400.000	

Zaudējumi tiltiem Ls. 11.060.000

II. C E Ļ I .

19. Vācu kara mašīnas 1944.g. pavasarī
un vasarā salauza Vidzemes (Rīgas-
Pleskavas) šosejas segu 12 km. garumā

N. pēc kārtas	Zaudējumu apraksts un pamatojums	Zaudējumu summa Ls.	Piezīmes:
	<p>starp Siguldu un Ligati un 4km. garumā starp Raunu un Smilteni. Abos šinīs šosejas gabalos apm. 16km. kopgarumā smagā satiksme sajauca segas šķembas ar mālaino segas pamatni. Šinīs vietās sega būvējama pilnīgi no jauna. Segs atjaunojama 6m plata un 20cm bieža, liekot zem segas 50cm. biezu grants kārtu. 1 kilometrs šosejas pārbūves izmaksās apm. Ls.100.000 Ls.100.000 x 16</p>	1.600.000	
20.	<p>Līdzīgā kārtā smagā kara satiksme salauza un galīgi sabojāja Latgales (Daugavpils-Rēzeknes-Augšpils) šosejas segu 1944.g.pavasārī un vasarā ap Višķiem, Rēzekni, Kārsavu u.c. kopgarumā apm.40km. Šoseja padarīta pilnīgi nelietojama un tā pārbūvējama tāpat kā Vidzemes šoseja Ls.100.000 x 40</p>	4.000.000	
21.	<p>Tāpat salauza šosejas segu uz Rīgas-Jelgavas-Šauļu šosejas dažādās vietās 4 klm. kopgarumā. 1 kilometra šosejas segas pārbūve izmaksās apm. Ls.110.000 (Ls.110.000 x 4)</p>	440.000	
22.	<p>1944.g.augusta un septembra mēnešos vācu kara mašīnas salauza Rīgas-Saulkrastu-Duntes šosejas segu rajonā starp Gauju un Saulkrastiem un ap Skulti un Dunti. Šosejas šķembu sega salauzta un sajaukta ar mālaino granti. Sabojāto segas gabalu kopgarums apm. 20 km. 1 klm. segas pārbūve izmaksātu apm.Ls.68.000 (Ls.68.000 x 20)</p>	1.360.000	
23.	<p>Bez pp. 19-22 minētiem galīgi sabojātiem šoseju gabaliem daudzas šosejas ap Latvijas pilsētām un lielākiem</p>		

N. pēc kārtas	Zaudējumu apraksts un pamatojums	Zaudējumu summa Ls.	Piezīmes:
	<p>ciemniem vācu okupācijas laikā pastiprinātās kustības dēļ stipri nodila resp. to sega tapa ļoti plāna (apm. 10cm.), jo netika savlaicīgi izlabotas. Okupācijas iestādes nedeva līdzekļus to ikgadējam remontam. Šādu nolietotu šosejas gabalu kopgarums apm. 650 km. Lai segas savestu labā stāvoklī (tādā, kādā tas bija pirms 22. jūnija 1941. g.) nepieciešams segu kapitālais remonts, t. i. segas biezuma palielināšana līdz 20 cm. 1 km. šosejas segas kapitālais remonts izmaksās apm. Ls. 41.000 (Ls. 41.000 x 650)</p>	26.650.000	Sk. pielikumu.
24.	<p>Tāpat kā šosejas vācu okupācijas laikā biežās un smagās satiksmes dēļ nolietotas arī Latvijas galvenās lielceļu magistāles. Uz šiem ceļiem grants sega izbraukta ar grambām un bedrēm un sajaukta ar grants segas pamatni. Lai šos ceļus savestu tādā stāvoklī, kādā tie bija pirms 22. jūnija 1941. g., nepieciešams grants segu pastiprināt ar 200m³ uz 1 km. sabojātās grants vai akmeņu sūkšembu uzbērumu uz 1 km. 1 km. grants ceļu izlabošana izmaksās Ls. 4300. Šāds kapitalizlabojums vajadzīgs 1550 km. garumā (Ls. 4300 x 1550)</p>	6.665.000	Sk. pielikumu.
25.	<p>Vācu okupācijā tika stipri nolietoti ne tikai šosejas un valsts uzturēšanā esošie grants ceļi (I šķ. ceļi), bet arī lauku nekustamās mantas īpašnieku uzturēšanā esošie II un III šķ. ceļi, jeb tā sauktie "klausu ceļi". Šādu ceļu kopgarums 1941. g. bija 24.178 km.</p>		

N pēc kārtas	Zaudējumu apraksts un pamatojums	Zaudējumu summa Ls.	Piezīmes:
	Ar dažādām kara spēka vajadzībām uzliktām klaušām apkrautie zemturi nespēja pienācīgi izlabot viņiem uzliktos ceļa gabalus. Viss šis mazāko ceļu tīkls vācu okupācijas laikā tapa gadu no gada sliktāks. Zemturi nespēja ik adus piegādāt vajadzīgo grants daudzumu, izlabot grāvjus, savest kārtībā caurtekas un mazākus tiltiņus u.t.t. Visu zemturiem uzlikto ceļu klaušu ikgadējā vērtība Ls.6.000.000 (t.i.1% no lauku nekustāmo īpašumu vērtības Ls.600.000.000). Šo ceļu vērtības pazemināšanās pa 3 okupācijas gadiem pieņemama Ls.6.000.000 x $\frac{1}{2}$	3.000.000	
ZEMES CEĻIEM NODARĪTIE ZAUDEJUMI		43.715.000	

III. E K A S .

26. Nodedzināta Latvijas Ceļu Departamenta 2.rajona inženiera kancelejas ēka Jelgavā. Divstāvu ķieģeļu mūra ēka. Tāpat nodedzinātas blakus esošās darbnīcu un noliktavu ēkas. Zaudējumu apmērs 300.000
27. Vācu kara spēks sabojājis Ceļu departa 6.rajona inženiera kancelejas ēku Rēzeknē. Divstāvu ķieģeļu mūra ēka. Turpat blakus sabojātas darbnīcu ēkas. Zaudējumu apmērs 40.000
28. Vācu kara spēks saspridzinājis Ceļu departa 13.rajona inženiera kancelejas ēku Balvos. Nodedzinātas darbnīcu ēkas. Divstāvu ķieģeļu mūra ēka. Zaudējumu apmērs 50.000

N pēc kārtas	Zaudējumu apraksts un pamatojums	Zaudējumu summa Ls.	Piezīmes:
29.	Ceļu rajona kancelejas ēku un darbnieku ēku bojājumi Bauskā, Smiltēnē, Valmierā, Daugavpilī kopā par	60.000	
EKAM NODARITIE ZAÚDEJUMI		Ls.450.000	

IV. I N V E N T A R S .

- 30.A. MAŠINAS CEĻU BUVĒSANAI UN UZTURĒSANAI.
Uz okupācijas iestāžu rīkojuma (Technisches Hauptamt Lettland) 1944.g.vasarā un rudenī visas ceļu būves mašīnas, darbnīcu iekārtas un inventāru nodeva "Organisation Todt" rīcībā. Vācu iestāžu rīcībā palika šāds mašīnu skaits:
- a) šoseju segu veltņi 6-10 smagi -100gab.
 - b) akmeņu drupinātāji 45 gab.
 - c) motorizētas ceļu ēveles 120 gab.
 - d) zemes rokamās un pārvietojamās mašīnas t.s. Anglodoser'i un Scraper'i -6 gab.
 - e) betona segu gatavotāji 3 gab.
 - f) asfalta gatavotāja mašīna 1 gab.
 - g) dažādas asfalta un betona segu segu uzturēšanai lietojamās mašīnas (pumpji, asfalta katli, segas tīrāmās mašīnas, zemes blietes u.c.) kopā ap 40 gab.
- Visu šo mašīnu iegādes kopvērtība sastāda Ls.5.000.000. Mašīnas iegādātas pa lielākai daļai 30-to gadu otrā pusē. Tās bija labi uzturētas un labā stāvoklī. Pieņemot viņu nolietotības procentu uz 30%, to vērtība 1944.g. bija (Ls.5.000.000 x 0,7).. 3.500.000
31. DARBNĪCU IEKĀRTA UN INVENTARS.
Kā jau minēts, 1944.g.rudenī pirms krievu karaspēka ienākšanas Ceļu

N. pēc kārtas	Zaudējumu apraksts un pamatojums.	Zaudējumu summa Ls.	Piezīmes:
	departamenta inženieri uz vācu iestāžu rīkojuma savas darbnīcas un noliktavas ar mašīnām un pārējo iekārtu nodeva "Organisation Todt" rīcībā. Tāpat vācu rokās palika dep-ta Centrālās darbnīcas un noliktavas Rīgā. 14 rajonu inženieru darbnīcās un centrālās darbnīcās atradās dažādu sistēmu virpmašīnas, urbmašīnas, ēvelmašīnas, ceļamiekrāni, elektromotori, metināmās mašīnas, smēdes iekārtas u.c. Šo darbnīcu iekārtu iegādes vērtība 1940.g.bija Ls.300.000, pieņemot to pašu nolietošanas procentu 30%, zaudējumu apmēri (Ls.300.000 x 0,70)	210.000	

INVENTARA ZAÚDEJUMI..... Ls.3.710.000

Kopējie zaudējumi Ls.58.935.000

= \$ 10.913.888

1 \$ = 5,40 latiem.

Pielikums.

ŠOSEJU LINIJAS, KURĀM NEPIECIESAMS KAPITALAIS REMONTS

1. Vidzemes šosejas no Rīgas līdz Igaunijas robežai (191-16-175 km)	175 km
2. Rīga - Jelgava - Meitene	60 "
3. Rīga - Saulkrasti - Dunte	20 "
4. Rīga - Suntaži	20 "
5. Rīga - Salaspils	10 "
6. Rīga - Skaistkalne	70 "
7. Rīga - Bauska	60 "
8. Daugavpils - Lietuvas robeža (Kurciems)	20 "
9. Daugavpils - Rēzekne - Augšpils	130 "
10. Rīga - Major - Ķemeri - Tukums	50 "
11. Liepāja - Palanga	15 "
12. Valmiera - Matīši	20 "

Kopā 650 km.

GRANTS CEĻU LINIJAS, KURĀM NEPIECIESAMS KAPITALAIS REMONTS

1. Dunte - Jelgavkrasti - Salacgrīva - Ainaži	70 km
2. Rīga - Limbaži - Kirbiži	60 "
3. Cēsis - Valmiera - Rūjiena	80 "
4. Valmiera - Strenči - Valka	50 "
5. Rīga - Ergļi - Madona	150 "
6. Abrene - Balvi - Stāmeriene - Gulbene	90 "
7. Rīga - Ogre - Krustpils - Daugavpils	220 "
8. Daugavpils - Krāslava	40 "
9. Tukums - Talsi - Ventspils	130 "
10. Tukums - Kuldīga	80 "
11. Liepāja - Aizpute - Kuldīga	60 "
12. Jelgava - Dobeles - Saldus - Grobiņa	160 "
13. Jelgava - Auce - Lielzere - Grobiņa	190 "
14. Liepāja - Nīca - Lietuvas robeža	40 "
15. Gostinī - Madona - Gulbene - Alūksne	130 "

Kopā 1550 km.

Sakaru dienesta zaudējumi.

Pasta, telegrāfa, telefona un radio uzņēmumus vāci pārņēma savā rīcībā tūlīt pēc vācu armijas ienākšanas Rīgā. Šie uzņēmumi visā okupācijas laikā atradās Vācijas valsts ministriju tiešā un pilnīgi patstāvīgā pārziņā. Tos vadīja sevišķs Vācijas ministriju iecelts komisārs. No vācu okupācijas varai, nedz latviešu iestādēm par šiem uzņēmumiem nebija nekāda teikšana. Uzņēmumus saņēma vāci, tie arī sedza visus ekspluatācijas izdevumus. Par uzņēmumu ekspluatāciju vāci nekādus maksājumus latviešu zemes pašpārvaldei neizdarīja.

Tā kā vāciem šie uzņēmumi bija neatliekami vajadzīgi kara vešanas ziņā, pieņemams, ka viņi bija spiesti viņus uzturēt lietošanas kārtībā.

Ir dabīgi, ka par šo sakaru dienesta un ierīču lietošanu mums pienākās atlīdzība.

Šinī sakarībā atzīmējams, ka pasta, telegrafs un telefons Latvijas neatkarības gados deva 3% - 4% peļņu gadā skaitot no uzņēmumos iegulītā kapitāla. Amortizācijai ikgadus ieskaitīja ap 4%. Tā piem. 1938/39. saimn. gada budžetā peļņa aplēsta uz Ls.2.246.500, bet amortizācija uz Ls.2.672.500. Turpretim radiofona ekspluatācijas peļņa 1938/39. saimn. gada budžetā bijusi aplēsta uz Ls 441.000, bet amortizācija uz Ls.250.000.-

Izejot no augšā pievestā, normas aprēķināšanai par atbilstošu pieņemamas sekojošās augļu un amortizācijas normas:

a/ Pasta, telegrāfa un telefona uzņēmumiem	
augļi	3 $\frac{1}{2}$ % gadā
amortizācijai4 % "
Kopā	7 $\frac{1}{2}$ % "

b) Radiofona uzņēmums

augļi10% gadā
amortizācijai20% "
Kopā	<u>30% gadā</u>

Šo uzņēmumu vērtība (viņos ieguldītais kapitāls) pēc 1937/38 saimn. gada datiem bijusi:

Pastam, telefonam un telegrafamLs.66.504.000.-

RadiofonamLs. 995.000.-

Zaudējumu prasība par 3 okupācijas gadiem.

Pasts, telefons un telegrafs

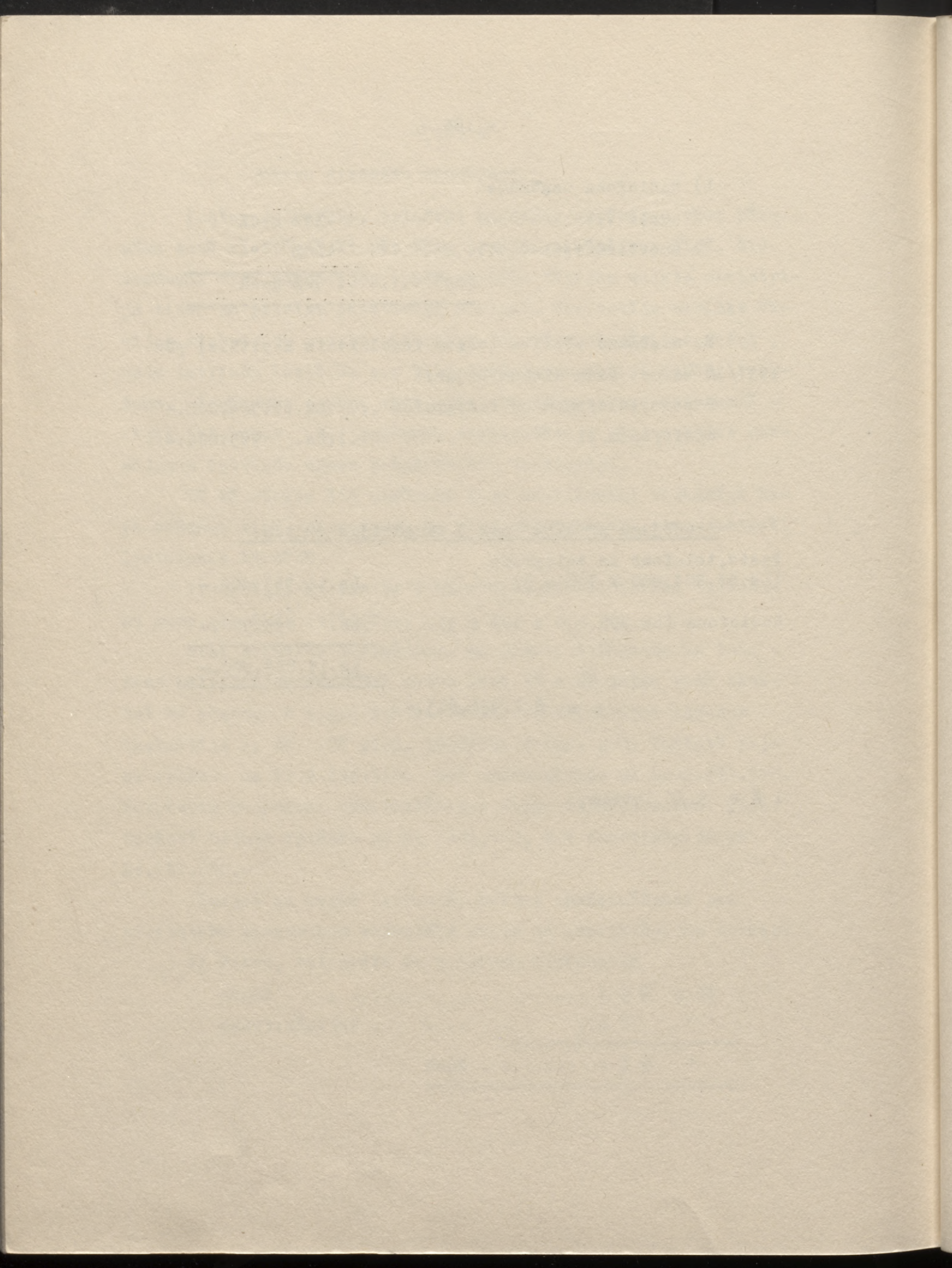
(Ls.66.504.000 x 7 $\frac{1}{2}$ % x 3)Ls.14.963.400.-

Radiofons (Ls.995.000 x 30% x 3).....Ls. 895.500.-

Ls.15.858.900.-

= š 2.936.833.-

1 š = 5.40 latiem.

DZELZCEĻI.

Isi pēc vācu armijas iesoļošanas Rīgā, mūsu dzelzceļus savā rīcībā pārņēma Vācijas satiksmes ministrija. Tos pārziņāja sevišķs no Berlīnes iecelts komisārs. Zemes pašpārvaldes ziņā palika vienīgi dzelzceļu apkalpes un saimnieciskās lietas.

Drīz vien mūsu labākās lokomotives un arī vagonus aizvirzīja frontes apkalpei uz Krieviju. Iekšzemes satiksmi stipri reducēja.

Visā kara laikā mūsu dzelzceļiem bija jāiztura smags noslogojums, kas atsaucās uz ritošā materiāla un sliežu pastiprinātu nolietošanos.

Par mūsu dzelzceļa ekspluatēšanu Vācija nekādas atlīdzības netika izdarījusi.

Vēl lielākus zaudējumus dzelzceļi cieta laikā, kad kara pēdējā posmā kara darbība pārnāca Latvijas robežās. Atkāpjoties vāci bojāja dzelzceļu ēkas, tiltus, stigas un ritošo materiālu. Par minētiem bojājumiem trūkst autentisku ziņu, izņemot ziņas par atsevišķiem tiltiem (to starpā arī Rīgas) un stacijas ēkām.

Tādēļ zaudējumu aprēķināšana pagaidam ir jāattiecina tikai uz dzelzceļu ekspluatāciju resp. aprēķinot to nomas un amortizācijas veidā.

Nomas un amortizācijas aprēķināšanai par izejas pamatu ir jāņem dzelzceļos un viņu blakus uzņēmumos investētais kapitāls.

Ziņas par kapitāla apmēriem ir tikai uz 1.aprili 1938. gadu un tanī laikā tāds ir bijis Ls.476.630.000. Tā kā dzelzceļos ieguldītais kapitāls ar katru gadu parasti pavairojās, bet no otras puses, Padomju Savienības okupācijas varas sabrukšanas periodā, pēdējā daļu no ritošā materiāla aizveda uz Krieviju - varam 1938.gada kapitāla apmērus pieņemt par atbilstošiem arī uz 1.jūliju 1941.gadā.

No Satiksmes ministrijas gada pārskata par dzelzceļu saimniecību 1931/32 budž gadā ir redzams, ka dzelzceļos ieguldītais kapitāls ir bijis investēts sekojoši:

Zemē	8 $\frac{1}{2}$ %	(noapaļoti)
Ekās	9 %	"
Tiltos	20 %	"
Ceļos	42 %	"
Ritošā inventārā	12 %	"
Materiālos	3 $\frac{1}{2}$ %	"
Uzņēmumos	2 $\frac{1}{2}$ %	"
Dažādos	2 $\frac{1}{2}$ %	"
	<hr/>	
	100 %	

Laikā no 1932.g.līdz 1940.gadam redzami uzlaboja ritošo inventāru - iegādājot jaunas lokomotives un vagonus. Sakarā ar to droši sakams, ka procentuālās attiecības ritošam inventāram varēja būt augstākas nekā augšā minētajā sadalījumā tas redzams. Trūkstot noteiktām ziņām, augšminētais sadalījums tomēr ir jāpieņem kā atbilstošs arī 1941. gada 1.jūlijam.

Tas nozīmē, ka kapitāla summa 1941.gada 1.jūlijā bija investēta zemāk pievestā sadalījumā un amortizācijas apmēri bijuši sekojoši:

			Amortizācija gadā	
			Norma.	Summa.
Zemē	ieguldīts	Ls.40.500.000.-	-	-
Ekās	"	" 42.900.000.-	3	Ls.1.287.000.-
Tiltos	"	" 95.300.000.-	3	" 2.859.000.-
Ceļos	"	" 200.100.000.-	2	" 4.002.000.-
Ritošā inventārā	"	" 57.200.000.-	6	" 3.432.000.-
Materiālos	"	" 16.700.000.-	-	" -
Uzņēmumos	"	" 12.000.000.-	5	" 600.000.-
Dažādos	"	" 11.930.000.-	-	" -
kopā		Ls 476.630.000.-		Ls 12.180.000.-
Amortizācija par okupācijas 46 mēnešiem kopā				Ls 46.690.000.-
Noma par dzelzceļu ekspluatēšanu okupācijas 46 mēnešos no kapitāla				
Ls 476.630.000.- skaitot 2% gadā				" " 36.541.600.-
kopā				Ls 83.231.600.-
				§ 15.413.258.-

Dzelzceļu postījumus un aizvestā ritošā inventāra apmērus nav izdevies noskaidrot, bet tie bijuši ļoti lieli.

APLESTO ZAŅĒJUMU KOPSAVILKUMS.

Saimniecības nozares.	Noskaidrotie	Prezuntīvie	Zaudēj. apraksta lapp.
Lauksaimniecība	Ls 478.607.000	Ls 237.641.800	41-59
Meži un koka materiāli	" 378.489.500	" 70.500.000	60-75
Rūpniecības ražojumi	" 169.625.000	" 102.933.000	76-160
Kugniecība	" 35.949.715	-	161-171
Ostas	" 28.700.780	-	172-175
Zemes ceļi un tilti	" 58.935.000	-	175-184
Sakaru dienests	" 15.858.900	-	185-186
Dzelzceļu ekspluatāc.	" 83.231.600	-	187-189
Kopā	Ls 2.249.397.495	Ls 411.074.800	
Pēc 1940.g. Rīgas biržas kursa	§ 418.406.943	§ 76.124.963	37
§ pirkatspēju izlīdzinājums	" 139.463.981	" 25.374.987	38
Kopā (pēc 1940.g. vērtības)	§ 557.875.924	§ 101.499.950	

Satura rādītājs.

Sūtņa K.Zariņa norādījums	2.lapas pusē
Priekšvārds	J.Skujevics 3. " "
Zaudējumu prasību tiesiskums.....	Br.Pavasars 7. " "
Vācu okupācijas kvalificējums	J.Skujevics 14. " "
Vācu okupācijas varas izrīcības Latvijā.	J.Skujevics 21. " "
Vācu postījumi Latvijā pēc lielinieku ziņām	35. " "
Zaudējumu aprēķinu principi	36. " "
USA dolara pirktpējas	38. " "
Lauksaimniecības zaudējumi	P.Grāvis 41. " "
Mežsaimniecības "	A.Padēls 60. " "
Rūpniecības "	Br.Pavasars 76. " "
Kugniecības "	J.Skujevics 161. " "
Ostu "	J.Skujevics 172. " "
Zemes ceļu "	A.Silenieks 175. " "
Sakaru dienesta "	J.Skujevics 185. " "
Dzelzceļu "	J.Skujevics 187. " "
Zaudējumu kopsavilkums	190. " "

General Principles

The first principle is that the law is a science. It is a science because it is a system of principles and rules that govern human conduct. It is a science because it is based on reason and logic. It is a science because it is a system of principles and rules that govern human conduct. It is a science because it is based on reason and logic.

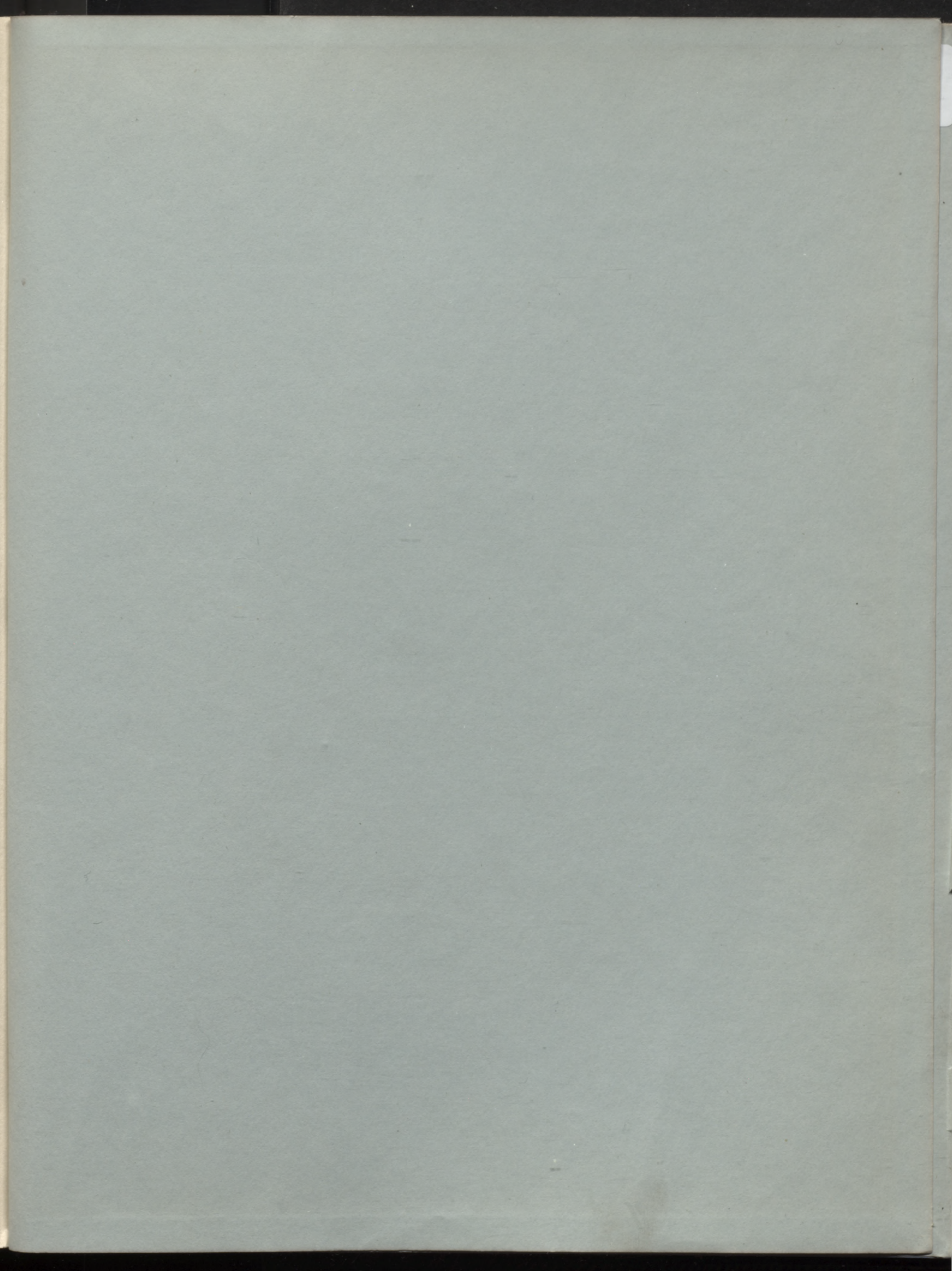
The second principle is that the law is a moral science. It is a moral science because it is concerned with the right and the wrong. It is a moral science because it is concerned with the right and the wrong. It is a moral science because it is concerned with the right and the wrong. It is a moral science because it is concerned with the right and the wrong.

The third principle is that the law is a social science. It is a social science because it is concerned with the behavior of human beings in society. It is a social science because it is concerned with the behavior of human beings in society. It is a social science because it is concerned with the behavior of human beings in society. It is a social science because it is concerned with the behavior of human beings in society.

The fourth principle is that the law is a practical science. It is a practical science because it is concerned with the application of principles and rules to specific cases. It is a practical science because it is concerned with the application of principles and rules to specific cases. It is a practical science because it is concerned with the application of principles and rules to specific cases. It is a practical science because it is concerned with the application of principles and rules to specific cases.

Conclusion

The law is a science, a moral science, a social science, and a practical science. It is a science because it is a system of principles and rules that govern human conduct. It is a moral science because it is concerned with the right and the wrong. It is a social science because it is concerned with the behavior of human beings in society. It is a practical science because it is concerned with the application of principles and rules to specific cases.

200. -

LATVIJAS NACIONĀLA BIBLIOTEKA

0302020280

93-5
L7